

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav archeologie a muzeologie

Georgios - Nestoras Avarkiotis

Posluchač třetího ročníku magisterského kombinovaného studia muzeologie

Magisterská diplomová práce

**„Výzkum, ochrana, socializace kulturního dědictví z
multidisciplinárního pohledu: Případová studie Tegea.“**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Pavol Tišliar, PhD.

Brno 2023

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma „Výzkum, ochrana, socializace kulturního dědictví z multidisciplinárního pohledu“ vypracoval sám, pouze s použitím literatury a pramenů v práci uvedených.

V Brně dne

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat svému vedoucímu práce prof. PhDr. Pavlu Tišliarovi, PhD. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a zejména trpělivost a shovívavý přístup.

Rád bych také poděkoval paní Anastasii Karamanou (konzervátorce archeologických nálezů) za její neochvějnou pomoc, která byla zásadní v celém mém výzkumu. Domnívám se, že bez její spolupráce by byly mnohé části výzkumu „nekompletní“.

<u>Úvod</u>	7
1. <u>Pojmy kultura a kulturní dědictví</u>	9
1.1. <u>Kulturní dědictví</u>	9
1.1.1 <u>Hmotné kulturní dědictví</u>	10
1.1.2 <u>Nehmotné kulturní dědictví</u>	10
1.1.3 <u>Řízení kulturního dědictví</u>	11
1.1.4 <u>Přírodou a člověkem vytvořené dědictví</u>	11
1.2. <u>Kulturní památka</u>	12
1.3. <u>Archeologické lokality</u>	12
1.4. <u>Ochrana kulturního dědictví a zachování kulturního dědictví</u>	13
1.4.1 <u>Konzervování</u>	13
1.4.2 <u>Restaurování</u>	14
1.4.3 <u>Rekonstrukce</u>	15
1.4.4 <u>Muzeologie</u>	16
2. <u>Zachování, správa a socializace kulturního dědictví</u>	17
2.1. <u>Hodnota kulturního dědictví</u>	17
2.2. <u>Památková péče</u>	21
2.3. <u>Správa kulturního dědictví</u>	24
2.3.1 <u>Modely správy kulturního dědictví</u>	26
2.4. <u>Význam ochrany kulturního dědictví</u>	29
2.4.1 <u>Nejvýznamnější mezinárodní organizace</u>	30
2.5. <u>Co ohrožuje památky</u>	32
2.6. <u>Účast společnosti na ochraně kulturního dědictví</u>	33
2.6.1 <u>Udržitelný rozvoj a kulturní dědictví</u>	38
2.6.2 <u>Tři rozměry kulturního dědictví</u>	38
3. <u>Muzeum, veřejnost a interdisciplinarita</u>	42
3.1. <u>Praktická organizace muzeí (Profese v muzeu)</u>	42
3.2. <u>Povolání konzervátorů</u>	43
3.2.1 <u>Stručný popis konzervování</u>	44
3.2.2 <u>Co je cílem konzervování</u>	44
3.2.3 <u>Obecné zásady konzervování</u>	45
3.3. <u>Od individuální konzervace až po komplexní ochranu kulturního dědictví</u>	47
3.4. <u>Povolání muzeologů</u>	47
3.5. <u>Interdisciplinarita spolupráce jako prostředek k dosažení našeho cíle</u>	49

3.5.1. Multidisciplinarita v oboru konzervování a muzeologie	51
3.6. Konzervování jako interpretační nástroj pro seznámení a přiblížení veřejnosti	53
3.6.1 Muzeologie jako interpretační nástroj pro seznámení a přiblížení veřejnosti	55
3.7. Muzeum - vzdělávací prostor	57
3.7.1 Technologie jako prostředek učení a zábavy	57
4. Případová studie oblasti Tegea	59
4.1. Úvodní prvky	59
4.2. Chronologie	59
4.3. Památky v oblasti Tegea	61
4.3.1 Chrám Athena Alea ze 4. století (345–335 př. n. l.)	61
4.3.2 Divadlo Tegea	62
4.3.3 Stadion Tegea	64
4.3.4 Gymnasion a parlament Tegea	64
4.3.5 Archeologické muzeum Tegea	66
4.4. Role místní komunity při správě a ochraně kulturního dědictví	67
4.4.1. Účast místní komunity na ochraně a správě kulturního dědictví Tegea	67
4.5. Interdisciplinarita při expozici objektů	68
4.6. Škody, které byly způsobeny na archeologických objektech a památkách	70
4.7. Cíle expozice muzea a archeologických nalezišť	71
4.8. Obecné specifikace k dispozici pro výstavu	73
4.9. Plánování muzea Tegea, muzejní sbírka, výstavní program	75
4.10. Publikum výstavy a archeologická naleziště	76
4.11. Muzeologická úvaha	77
4.12. Technologické výukové prostředky v muzeu Tegea	78
4.13. Závěry o expozici muzea a archeologických nalezištích	80
4.14. Příspěvek konzervování v muzeu Tegea	81
4.15. Příspěvek muzeologie	83
Závěr	85
Seznam literatury a pramenů	87
Přílohy	93

Abstract

The subject of the diploma thesis is the issue of the contribution of monument care-conservation and museology to the protection, dissemination, and socialization of cultural heritage, using the example of the archaeological site of Tegea, in the Arcadia region of Greece. In connection with the research carried out, several questions arose that are related to the cooperation of scientific disciplines that contribute to the research, protection and display of monuments. Our goal is to define their contribution and the possibilities of cooperation in this area.

Keywords: *Research, protection, socialization of cultural heritage, multidisciplinary, museology, conservation, Tegea*

Abstrakt

Předmětem diplomové práce je problematika přínosu péče o památky - konzervátorství a muzeologie k ochraně, šíření a socializaci kulturního dědictví, na příkladu archeologického naleziště Tegea, v oblasti Arcadia v Řecku. V souvislosti s realizovaným výzkumem vyvstalo několik otázek, souvisejících se spoluprací vědních disciplin, které přispívají k výzkumu, ochraně a vystavování památek. Naším cílem je definovat jejich přínos a možnosti vzájemné spolupráce v této oblasti.

Klíčová slova: *Výzkum, ochrana, socializace kulturního dědictví, multidisciplinarita, muzeologie, konzervace, Tegea*

Úvod

Každý kus země na naší planetě svědčí o historii a kultuře. Pojmy jako „kulturní dědictví“ nebo „kultura“ používá každý den mnoho lidí, protože jde o zajímavá témata k diskuzi.

Smyslem práce je ukázat, že prostřednictvím interdisciplinarity se nám podaří chránit, uchovávat a vystavovat společnosti naše kulturní dědictví. Také je potřeba ukázat, že moderní muzejní postupy jsou rozhodujícím faktorem pro zkvalitnění expozice, zajištění výchovné a zábavní role a přilákání zájmu veřejnosti. Kromě toho jsou prezentovány konzervační postupy, které zajišťují dlouhou životnost objektů a památek.

Oblast Tegea byla vybrána jako objekt výzkumu s důrazem na komunitu Tegea (dnes Alea), protože je to významné kulturní místo. Tato konkrétní oblast je spojena s významnými historickými a mytologickými událostmi. O místo je dodnes díky své slavné minulosti stále velký zájem.

Struktura práce je založena na eskalující struktuře se zaměřením na analýzu a dokumentaci studijních případů.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol.

První a druhá kapitola se pokouší o teoretický popis studijního rámce práce. V první kapitole jsou analyzovány kulturní pojmy jako kulturní dědictví, památka, muzejnictví, konzervace, ochrana a památkový management, aby se vytvořil teoretický základ, na kterém bude práce strukturována. Ve druhé jsou podrobně popsány hodnoty, které dědictví charakterizují, agentury, které je chrání, a faktory, které jej ohrožují. Rovněž se pokouší zaznamenat všechny možné způsoby správy a ochrany dědictví.

Ve třetí kapitole je cílem zdůraznit a demonstrovat význam interdisciplinarity a roli konzervace a muzejnictví v muzeu. V muzeu vedle sebe existuje mnoho různých profesí, z nichž každá má specifickou roli a účel. Účel je stejný - ochrana a propagace dědictví.

Ve čtvrté části je představena studie regionu Tegea. Prostřednictvím krátkého historického přehledu a nejvýznamnějších památek regionu se pokoušíme poukázat na jeho bohatou historii a důležitou roli, kterou v Řecku zastává dodnes.

Zkoumá se, zda je teoretický rámec, interdisciplinarity, ochrana a management dědictví aplikován v praxi ve prospěch společnosti a kulturního dědictví. Poté je zdůrazněna role místní komunity ve správné správě a ochraně dědictví. Další částí je edukační role muzea a technologické prostředky, které k tomu využívá. Nakonec práce obsahuje analýzu kroků muzejního plánování, hlavní cíle, které si muzeum pro výstavu stanovilo, muzeologické zdůvodnění výstavy a závěry pro výstavu.

Oblast Tegea byla vybrána, protože má bohatou historii, s důležitým zdokumentovaným archeologickým materiálem a archivy, které pomohly při zdokumentovaném výzkumu. Tento

výzkum byl založen na autentických dokumentech a osobních diskusích s vědeckými pracovníky muzea. Celá oblast má kromě bohaté historie i bohatou mytologii. Tato skutečnost činí celý výzkumný proces s naprostou pečlivostí a s historicky doloženými záznamy, které dokládají historickou existenci osob a památek oblasti. V mnoha případech je obtížné rozlišovat mezi historickými událostmi a mýtem, což vede k existenci událostí a osob, které jsou založeny na domněnkách.

Studovaná literatura je anglická, česká a řecká. To umožnilo provést široké a podrobné vyšetřování. V popředí jsou bibliografie kulturních a muzeologických definic. Poté byla provedena literární rešerše k otázkám ochrany kulturního dědictví, muzejnictví, muzejní výchovy, památkové péče a kurátorství a muzeologickým plánováním výstavy.

Nakonec byl proveden podrobný průzkum archeologického muzea Tegea, jeho archeologických nalezišť a oblasti, a to jak v archivu muzea, tak na základě provedeného a zveřejněného vědeckého výzkumu.

1. Pojmy kultura a kulturní dědictví

1.1. Kulturní dědictví

Kulturní dědictví má mnoho různých významů. Ve smyslu poznávání historie máme na mysli kulturní památky související s minulostí. Ve smyslu společenském pak kulturní památky související se soustavnou duchovní kultivací člověka (např. muzea, divadla). Širší pojem „kultura“ znamená umění, náboženství, politiku, vědu a zvyky. Nejoblíbenějším pojetím je toto kulturní dědictví, ve kterém jsou památky zařazeny, a rozlišuje se mezi hmotným a nehmotným kulturním dědictvím. Z hlediska hmotného kulturního dědictví se dělí na movité a nemovité památky, což jsou lidské výtvoř jako hrady, věže, chrámy, knihy, obrazy, sochy, atd. Nehmotné kulturní dědictví zahrnuje zvyky, tradice, jazyky, hudbu a literaturu.

Jak je uvedeno v Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, 17. Valného shromáždění UNESCO v Paříži, dne 16. 11. 1972, článku 1, je kulturní dědictví definováno jako¹

- Památky: architektonická díla, významná sochařská a malířská díla, díla nebo stavby archeologické povahy, nápisy, jeskyně a soubory děl světové hodnoty z hlediska dějin umění nebo vědy.
- Stavební soubory: skupiny jednotlivých budov nebo celků (sídel), které mají svou architekturou, svou homogenitou nebo svou polohou globální hodnotu z hlediska historie, umění nebo vědy.
- Krajiny: díla člověka nebo kombinace děl člověka a přírody, jakož i země včetně archeologických nalezišť, které mají globální hodnotu z historického, estetického, etnologického a antropologického hlediska.

Podle Patočky a Heřmanové (2008) je kultura definována jako komplexní společenský proces, který je vytvářen člověkem za účelem individuálního a sociálního rozvoje a neustále se vyvíjí v čase a prostoru². Kulturní dědictví je veškeré hmotné i nehmotné kulturní dědictví vytvořené člověkem v průběhu historie.

Jednu z nejdůležitějších definic kulturního dědictví podal skvělý český muzejník Josef Beneš, který nám pomáhá pochopit, jak široký je pojem kulturní dědictví a jak si jej každý z nás může interpretovat podle toho, z jakého úhlu pohledu to vidí. Z pohledu kultury nás kulturní dědictví vede

¹ 1972 - United Nations Educational, Scientific And Cultural Organisation- Convention Concerning The Protection Of The World Cultural And Natural Heritage- Adopted By The General Conference At Its Seventeenth Session Paris, č. 2, s. 2.

² Autoři dále ve své publikaci „Lokální a regionální kultura v České republice“ dělí pojem kultura do čtyř následujících oblastí: První oblast, druhá oblast, třetí oblast, čtvrtá oblast.

k osobnostnímu rozvoji. Z pohledu ekonomů napomáhá rozvíjet cestovní ruch a tím obohacuje zdroj příjmů v oblasti. Také přispívá k lepší identifikaci a specifikaci prostředí. Zároveň je nápomocný pro jednotlivce k začlenění do společnosti a má reprezentativní význam pro danou oblast.³

1.1.1 Hmotné kulturní dědictví

Památky jsou definovány jako hmotná svědectví o individuální a kolektivní lidské činnosti a rozlišují se:

- a) na základě jejich datování ve starověku a novověku,
- b) na základě stavu movitého nebo nemovitého.

- Nemovitými památkami jsou ty, které byly spojeny se zemí a zůstávají na ní nebo na dně moře, na dně jezer nebo řek a nelze je přemístit bez poškození jejich hodnoty jako důkazu. Mezi nemovité památky patří zařízení, stavby, dekorace a další prvky, které jsou jejich nedílnou součástí, stejně jako jejich bezprostřední okolí.

- Movitými se rozumí památky, které se nepovažují za nemovité
- Pojem antický znamená veškeré kulturní statky, které sahají do pravěku, starověku, byzantské a postbyzantské doby a datují se až do roku 1830, s výhradou ustanovení článku 20. Starověké památky zahrnují jeskyně a paleontologické pozůstatky, u nichž existují náznaky, že jsou spojeny s lidskou existencí.

- Novějšími rozumíme kulturní statky, které jsou datované od roku 1830, a jejichž ochrana je vyžadována kvůli jejich historickému, uměleckému nebo vědeckému významu, podle rozlišení článků 6 a 20.

1.1.2 Nehmotné kulturní dědictví

Podle Úmluvy UNESCO o ochraně nehmotného kulturního dědictví z roku 2003 jsou nehmotným kulturním dědictvím „techniky, znalosti, výrazy, reprezentace, nástroje, řemesla a kulturní prostory s nimi spojené a které komunity a skupiny uznávají, že jsou součástí kulturního dědictví“ (článek 2, odst. 1).⁴

S přihlédnutím k předchozí definici jsou definovány základní obory, do kterých lze nehmotné kulturní dědictví kategorizovat. Kategorie jsou:

³ Beneš, Josef, Základy muzeologie. Opava: Open Education & Sciences, 1977. s. 20-21.

⁴ UNESCO. [cit. 2022-03-4]. Dostupné na WWW <https://ich.unesco.org/en/convention>

- know-how spojené s tradiční ruční technikou (keramika, tkaní)
- slavnostní události a rituály (morálka, zvyky, lidové události)
- ústní tradice, včetně jazyka (tradiční písně, pohádky, mýty)
- praktiky a znalosti související s přírodou a vesmírem (etnobotanika, vnímání meteorologie)

Je důležité zmínit, že i když velké množství zvyků, umění a kulturních akcí obsahuje silný náboženský prvek, nejsou zařazeny do seznamů úmluvy UNESCO o uchování nehmotného kulturního dědictví.

Každý prvek uvedený v katalogích odpovídá mezinárodním textům o respektování lidských práv, respektování zvířat a životního prostředí.

1.1.3 Řízení kulturního dědictví

Řízení kulturního dědictví je integrovaná ochrana, která je komplexním procesem a je prováděna interdisciplinárním způsobem. Řízení kulturního dědictví je definováno jako profesionální sektor, který se výhradně věnuje zachování a ochraně kulturního dědictví pro budoucnost.⁵

Nejdůležitější organizací, která prostřednictvím zákonů chrání kulturní dědictví, je UNESCO, které vyzývá členské státy, aby se tohoto úsilí účastnily. Kvůli velkému ohrožení kulturního dědictví přírodními katastrofami, sociálními hrozbami nebo finančními problémy založilo UNESCO v roce 1992 „Centrum světového dědictví“, které je referenčním bodem a koordinátorem všech otázek světového dědictví pro ochranu a zachování místa světového dědictví, které považuje za nesmírně cenné pro lidstvo.

1.1.4 Přírodou a člověkem vytvořené dědictví

Člověk jako nedílná součást přírody a jako společenská bytost je v přímé interakci se svým prostředím. Kromě hmotného a nehmotného kulturního dědictví máme také přírodní dědictví, jehož je člověk součástí a ve kterém působí. Přírodní dědictví⁶ je důležitou a nedílnou součástí společnosti. Kulturní dědictví, které člověk v minulosti vytvořil (ať už hmotné nebo nehmotné), je dokonale sladěno s dědictvím přírodním.

⁵ Muños-Viñas, Salvador, Contemporary theory of conservation. Valencia: Universitat Politecnica de Valencia, 2005. s.13.

⁶ Přírodní prostředí, jako je flóra a fauna, vědecky známá jako „biologická rozmanitost“, stejně jako geologické prvky včetně mineralogie, paleontologie, vědecky známé jako „geodiverzita“.

Podle seznamu UNESCO existují čtyři typy památek: kulturní dědictví, přírodní dědictví, seznam ohroženého světového dědictví a světové nehmotné dědictví. Aby mohla být považována za přírodní památku, musí splňovat alespoň jedno z následujících čtyř kritérií:

- Oblast nebo přírodní úkaz, který se vyznačuje svou vzácnou krásou a také svým estetickým významem.
- Dokumentace fází geologických procesů, které přispěly ke vzniku Země.
- Probíhající ekologické a biologické procesy ve vývoji suchozemských, pobřežních nebo mořských ekosystémů a rostlinných a živočišných společenstev.
- Ochrana nejvýznamnějších přírodních stanovišť, neboť přispívají k rozvoji biodiverzity, zejména vzácných druhů rostlin a živočichů, má z hlediska vědy a ochrany přírody výjimečnou celosvětovou hodnotu.

1.2. Kulturní památka

Kulturní památka je významný movitý i nemovitý předmět připomínající minulost, případně jejich sbírky, které jsou významnými doklady historického vývoje, způsobu života a prostředí společnosti od starověku až po současnost. Památka je zdrojem poznání, neboť nám poskytuje důležité poznatky z různých oborů lidské činnosti jako je architektura, umění, řemesla, urbanistika, hodnota místa nebo je spojena s významnými osobnostmi minulosti, významnými událostmi, popř. místní společností.

Kulturní památkou obecně může být jakýkoliv předmět, který v nás může nést vzpomínky na minulost, historické události a fyzickou či lidskou činnost.

Pojem památka nezahrnuje pouze jednotlivé architektonické dílo, ale také městskou či venkovskou lokalitu, kde se konkrétní kultura nebo historická událost nachází. To platí nejen pro velké výtvořky, ale i pro „malá“ díla, která postupem času nabyly kulturního významu.⁷

1.3. Archeologické lokality

Definice archeologického naleziště je nepřesná a nelze ji přesně definovat. Jako archeologické naleziště bychom mohli definovat území, které má archeologické nálezy a nabízí velké množství důležitých informací, které napomáhají rozvoji vědeckého bádání o minulosti.

⁷ Charta-Von-Venedig. [cit. 2022-03-4]. Dostupné na WWW. https://www.charta-von-venedig.de/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF_%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC.html.

S pomocí techniky byly vyvinuty různé metody, které nám pomáhají zhruba vymezit hranice archeologického naleziště. Výsledky těchto metod nejsou univerzální a v závislosti na prostoru se uplatňuje i metoda opačná. Jedním z největších problémů jsou násypy, na které se při rekonstrukcích novostaveb původní stavební materiály přenášejí nebo zakrývají novými, čímž dochází ke ztrátě důležitého archeologického materiálu.

Problematiku archeologické lokality nám přibližuje Klára Prokopová, která uvádí, že taková lokalita je teoreticky snadno identifikovatelná. Protože součástí lokality jsou archeologické nálezy uložené tak, jak byly zachovány ze své doby, a nedošlo k přesunu.⁸

1.4. Ochrana kulturního dědictví a zachování kulturního dědictví

S ochranou kulturního dědictví souvisí i úkony, které by měly být z právního hlediska prováděny s cílem zachovat kulturní dědictví. Je to proces, který se týká celé společnosti, protože ochrana dědictví zlepšuje i životy lidí.⁹ Dalo by se říci, že koncept ochrany kulturního dědictví obsahuje veškeré právní, administrativní, vědecké, technické a společenské úkony, které by měly být prováděny vládami ve spolupráci s mezinárodními organizacemi a samozřejmě se společností.

Ochranou se rozumí veškeré úkony, které je třeba provádět, aby památka, kulturní statky a krajina byly chráněny a nebyly ohroženy faktory, které je mohou poškodit. Při konzervaci se uplatňují všechny možné techniky a metody s cílem ekonomického, fyzického a sociálního prostředí kulturního statku pro něj vytvořit příznivé podmínky.¹⁰ Ochrana je cílem, zatímco konzervace je prostředkem, kterým bude cíle dosaženo.

1.4.1 Konzervování

Konzervování je proces obnovy opotřebovaného předmětu a jeho udržování v dobrém stavu. Souvisí s archeologickým výzkumem a se studiem archeologických nálezů po jejich nález.

Konzervování zahrnuje prohlídku, analýzu, konzervaci, restaurování a ochranu objektu - památky. Základními principy, jimiž se řídí údržba, jsou vratnost použitých materiálů, minimální možný zásah a zachování existujících dat, schopných poskytnout důležité informace při jejich zkoumání.

⁸ Prokopová, Klára, *Správní Právo A Právo Životního Prostředí Katedra Správní Vědy A Správního Práva, Disertační Práce Archeologická Památková Péče*. České Republice: Právnická Fakulta Masarykovy Univerzity, 2016/2017. Str. 34.

⁹ Τρόβα, Ελένη, *ICPRCP και αγάλματα απο το Παρθενώνα: UNESCO για την πολιτιστική διαμεσολάβηση*. 2002. s. 23.

¹⁰ Παλογεωργάτος, Γεράσιμος. *Η χρήση τεχνολογιών στο μουσείο. Παράδειγμα 105 ελληνικών μουσείων α συλλογών. Μουσειολογικό επιστημονικό εθνικό περιοδικό*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2003. s 30.)

Účelem konzervace je uchovat hmotné pozůstatky, zpomalit chátrání a ve vzácných případech obnovit podobu objektu tak, aby byl srozumitelný veřejnosti. *Konzervování jako nový obor, je interdisciplinární, komplexní, má globální charakter, je jak vědecký (teoretický), tak technologický (praktický) a představuje moderní pojetí integrované ochrany.*

Základní postupy konzervování podle mezinárodních organizací jsou:

- Záznam základních prvků - informace o identitě objektu - památky.
- Postup při zkoumání materiálů, struktury, poškození a faktorů prostředí.
- Diagnostická fáze, která kombinuje všechny předchozí znalosti k posouzení stavu ochrany.
- Organizace metodiky léčby s metodami invazivní údržby, rehabilitačními metodami a metodami preventivní údržby.

Konzervování je zaměřené na eliminaci opotřebení památky - objektu použitím technik a materiálů, které neovlivňují její tvar a strukturu. Hlavním účelem údržby je prodloužit životnost a zabránit procesu opotřebení. Podle Benátské charty z roku 1964 články 4 až 8 výslovně zmiňují roli, kterou v památkách hraje konzervace. Příklad, na který se odkazuje článek 6: *„Zachování památky znamená zachování jejího bezprostředního okolí, v jejím měřítku. Pokud tradiční rámec nezmizel, máme povinnost jej zachovat, ale zároveň vyloučit jakékoli další doplnění, jakékoli bourání a jakoukoli změnu, která by mohla změnit poměry objemů a barev“.*¹¹

1.4.2 Restaurování

Restaurování je komplexní, specializovaná a komplikovaná operace, jejíž hlavním účelem je kromě zachování a uchování fyzické existence předmětu i podpora jeho nehmotného kulturního charakteru a jeho kulturních hodnot. Při restaurování uměleckého díla nebo památky pak opouštíme rámec údržby, který směřuje především k celkové ochraně, a jsou prováděny zásahy, které vytvářejí změny v umělecké a myšlenkové podstatě díla – památky. Během restaurování se přidávají nové části, které mohou vyvolávat otázky o pravosti objektu. Z tohoto důvodu by restaurování mělo respektovat autenticitu a použité materiály by měly být reverzibilní. Protože jde o metodu, která značně ovlivňuje vzhled objektu, musí být zaručena odborná specializace a musí být provedeny všechny potřebné studie, než dojdeme k závěru, že restaurátorský zásah je nezbytný.

¹¹ Charta-Von-Venedig. [cit. 2022-03-17]. Dostupné na WWW. https://www.charta-von-venedig.de/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF_%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC.html.

Podmínky správné rehabilitační operace jsou následující:

- Potřeba připravit před operací předběžné, mezioborové studie, aby bylo možné do hloubky poznat situaci a problémy ochrany.
- Omezení zásahu do té míry, aby byla jistota původního vzhledu, architektury a výzdoby památky.
- Převaha podílu procenta starého materiálu ve vztahu k novým nezbytným přírůstkům a respektování původního konstrukčního systému památky při zásahu, aby nedošlo ke změně původního charakteru a autenticity.
- Respektovat při zásahu všechny historické proměny památky a její objektivní, kritický přístup a hodnocení s cílem rozhodnout o případném odstranění pozůstatků některé její historické fáze.
- Harmonické začlenění nových doplňků do celku památky se současným diskrétním označením.
- Použití při restaurování nových materiálů dobré kvality, kompatibilních s původními stavebními materiály památky a s jistým a vratným chováním v čase.

Podle Benátské charty z roku 1964 články 9 až 13 stanovují postup a podmínky provádění obnovy památky. Jako příklad článek 12 uvádí: *„Prvky určené k nahrazení částí památky, které byly zničeny, musí být harmonicky integrovány do celku, ale také musí být odlišeny od původních částí, aby nedocházelo k falšování uměleckých a historických objektů.“*¹²

1.4.3 Rekonstrukce

Pojem rekonstrukce se mezinárodně používá pro označení konkrétního zásahu obnovy památek na původní místo opětovným sestavením jejich stávajících rozptýlených architektonických prvků. Jako typ zásahu je obnova dokonale kompatibilní s památkami vyrobenými z nezávislých prvků, snadno demontovatelných nebo znovu složených, nebo s kamennými architektonickými prvky, které jsou komponovány „na sucho“, bez spojovací malty.

¹² Charta-Von-Venedig. [cit. 2022-03-17]. Dostupné na WWW. https://www.charta-von-venedig.de/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC.html.

1.4.4 Muzeologie

Muzeologie je „studium muzea“ a podle oficiální definice dané ICOFOM¹³ je pojem muzeologie široký a lze jej rozdělit do pěti významů, které jsou zestručněny následovně:

- Nejrozšířenější termín je vše, co souvisí s muzeem, a zvláště když muzejníci dokážou zorganizovat a zrealizovat výstavu.
- Podle Georgese Henriho Riviera: „Muzeologie: aplikovaná věda, věda o muzeu. Muzeologie studuje historii muzeí, jejich roli ve společnosti, specifické formy výzkumu a konzervace, jejich činnost a šíření znalostí, jejich organizaci a provoz, novou nebo "muzeumizovanou" architekturu, nálezy, které dostávají nebo si vybírají, typologii a etika muzeí.“
- Podle Gregorové: „Věda, která studuje specifický vztah člověka ke skutečnosti a spočívá v záměrném a systematickém shromažďování a uchovávání vybraných neživých, hmotných, movitých a především trojrozměrných předmětů, které dokumentují vývoj přírody a společnosti“.¹⁴
- V 80. letech se termín *la nouvelle muséologie* objevil ve francouzštině, kde výrazně ovlivnil muzeologii. Tato muzeologie se začala uplatňovat v nových typech muzeí, jako jsou ekomuzea a sociální muzea.
- Specifický termín, který podporuje i ICOFOM: společný jmenovatel v oblasti muzejnictví, lze definovat jako specifický vztah mezi člověkem a skutečností, který je vyjádřen prostřednictvím dokumentace skutečného a může být vnímán prostřednictvím přímého smyslového vnímání. Tato definice zahrnuje celý koncept muzeologie od nejstaršího (Quiccheberg) po nejnovější, protože má tendenci se zabývat oblastí otevřenou všem druhům experimentování v muzejním průmyslu.

Věda, která na praktické i teoretické úrovni zkoumá otázky ochrany, interpretace a komunikace přírodního a kulturního dědictví i sociálního kontextu, v němž se utváří a uskutečňuje vztah mezi lidmi a předměty.

Stránský považuje muzeologii za obširně rozvinutou aplikovanou vědu. Zaobírá se cílem muzeí a jejich realizace. Ve výsledku pracuje s dalším rozvojem muzeí a jejich cílem je vést ke zvyšování štěstí lidstva a světovému míru.¹⁵

¹³ Desvallées, André, Mairesse, François, Key Concepts of Museology. Belgie: Armand Colin, 2010. s. 53-55.

¹⁴ Gregorová, Anna, Múzea a muzejnictví. Martin: 1984.

¹⁵ Stránský, Zbyněk Z, Archeologie a Muzeologie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 95.

2. Zachování, správa a socializace kulturního dědictví

2.1. Hodnota kulturního dědictví

Objekt, který má být klasifikován jako památka, se musí řídit určitými hodnotami. Jsou to hodnoty, které určují, jestli objekt splňuje podmínky k tomu, aby se z jednoduchého objektu přeměnil na monument. Již na počátku 19. století vznikla potřeba definovat tyto hodnoty, které definují památku. Jednou z nejvýznamnějších osobností byl Alois Riegl¹⁶ (14. ledna 1858, Linec - 17. června 1905, Vídeň). Teoretickému základu a rozpoznání struktury hodnot památek z pohledu památkové péče se věnoval jako první ve své teoretické práci *Moderní kult památek*, jeho podstata a jeho vznik. Jeho studiem můžeme přesně pochopit, jaké jsou hodnoty, které měl objekt splňovat, aby mohl být klasifikován jako památka.

Podle A. Riegla se hodnoty dělí do dvou širokých kategorií:

- A. Pamětní hodnota
- B. Přítomnostní hodnota

V kategorii pamětní hodnota jsou klasifikovány hodnoty: stáří, historická váha, záměrná.

V kategorii přítomnostní hodnota jsou klasifikovány hodnoty: užitková, umělecká (novosti a relativní umělecká).

Nejdůležitější hodnotou podle Riegla je hodnota stáří. Všechny znaky její starobylosti, od jejího vzniku až po dnešek¹⁷, nám pomáhají pochopit historickou hodnotu památky. Obvykle¹⁸, když objekt přežije několik let / staletí, získá nějaké informace, které prostřednictvím vědecké studie, která bude provedena, budou moci poskytnout cenné informace o minulosti. Historická hodnota uvádí význam památky jako historického dokumentu, to znamená, že památka má schopnost vyprávět v současnosti události, které se odehrály v minulosti, a vyvolat emoce, obavy a myšlenky.

Záměrná hodnota je umístěna v památkách, které byly od počátku vytvářeny jako památky (hodnoty záměrné památky) za účelem uchování kulturní hodnoty minulosti a jejího přenosu do

¹⁶ Byl rakouský historik umění a je považován za člena vídeňské školy dějin umění. Byl jednou z hlavních postav v ustavení dějin umění jako soběstačné akademické disciplíny a jedním z nejvlivnějších praktiků formalismu.

¹⁷ Netkví v díle v jeho původním stavu vzniku, nýbrž v představě času, který od jeho vzniku uplynul, který prozrazují očividné stopy stáří.“

¹⁸ Starobylost nemusí vždy znamenat, že předmět má historickou hodnotu.

současnosti. Tato hodnota osciluje mezi historickou a uměleckou hodnotou a snaží se udržet rovnováhu.¹⁹

Užitková hodnota souvisí se současným využitím památky. V minulosti byla památka využívána různými způsoby pro různé účely, a proto je důležité prostřednictvím výzkumu porozumět jejímu využití v minulosti a porovnat jej s využitím, které má nyní. Například starořecké divadlo, pokud se stále používá jako divadlo nebo pouze jako archeologické naleziště.

Všechny památky se do značné míry vyznačují svou uměleckou hodnotou, neboť prostřednictvím „krásy“ jsou přijímány společností. Tato hodnota aktivuje emoce a kritické vnímání, protože nás uvádí do procesu myšlení, jaké vlastnosti dělají památku krásnou.

Památky se vyznačují komplexní hodnotou, která vyjadřuje kvalitu památky a zahrnuje autentické historicko-kulturní informace, které lze vnímat v současnosti a uchovat do budoucna.²⁰ Ochrana a záchrana památky je složitý proces, neboť její duchovní a materiální hodnoty musí být zachovány a chráněny. V tomto případě neexistuje žádné pravidlo, které by definovalo, která hodnota je důležitější a měla by být stále udržována na úkor jiné. Z tohoto důvodu je třeba se snažit chránit co nejvíce hodnot památky, protože žádnou hodnotu nelze nahradit jinou. Materiální a duchovní hodnoty spolu do značné míry souvisejí a rozhodují o tom, zda se objekt promění v památku.

Mnoho vědců se zabývalo definováním hodnot památek. Mezi různými názory o hodnotách se všichni shodují na tom, že existují dvě základní hodnoty, které existují ve všech památkách, a to historická a umělecká hodnota. Nicméně autoři, zabývající se definováním hodnot, kterými se památka řídí, se rozcházejí v důležitých rozdílech v tom, co je hodnota a zda by památka měla obsahovat nějakou konkrétní. Konzervátor se například snaží památku ochránit před poškozením a zachovat historické informace v co nejnerušenější podobě a zachovat autenticitu z estetického hlediska. Zároveň je tu ale rozpor, že ve snaze památku chránit zasahujeme a v mnoha případech hodnoty památky ničíme.

Jak bylo uvedeno výše, bylo mnoho vědců, kteří definovali hodnoty, které v památce existují. Mezi nejvýznamnější patří Alois Riegl, Gabi Dolf-Bonekämper, Randall F. Mason a John Holden. Mezi jejich definicemi je pozorováno, že hodnoty stanovené pro památku se liší, protože každý věří, že památka by se měla řídit určitými hodnotami. Většina se však shoduje, že historická a umělecká hodnota je jednou z hlavních, které památku charakterizují.

Hodnoty památky definované každým z nich jsou stručně zmíněny jako:

¹⁹ Každá umělecká památka je zároveň historická a každá historická památka je zároveň umělecká (Riegl) || uměleckohistorická hodnota.

²⁰ Dějiny konzervace Dějiny muzejní konzervace a restaurování, Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě.

- G. Dolf-Bonekämpe²¹

Pamětní hodnota: stáří, historická, záměrná, vzpomínková

Přítomnostní hodnota: užitková, umělecká, novosti, relativní umělecká, sporná

- Randall F. Mason²²

Socio-kulturní hodnoty: historické, kulturní/symbolické, sociální, duchovní/náboženské, estetické

Ekonomické hodnoty: užitkové (tržní), neužitkové (netržní), existence, možnost užití, možnost odkázat

- J. Holden²³

Vnitřní – subjektivní zkušenosti veřejnosti, měřit je nelze, kvalitativní popis.

Instrumentální – využitelné v sociálním, ekonomickém i politickém provozu, měřitelné výsledky.

Institucionální – vytvářeny způsoby, jakými kulturní instituce komunikují a fungují, měřitelné nepřímo (zpětná vazba od veřejnosti, partnerů, spolupracovníků).

Pečlivým studiem výše uvedených hodnot, které byly dány v průběhu let, pozorujeme, že ačkoli existují rozdíly v tom, jaké hodnoty by měly existovat v objektu, aby bylo možné definovat památku, docházíme k závěru, že každá památka individuálně vyjadřuje své vlastní hodnoty. A neexistuje žádné pravidlo, které by nás zavazovalo jej doslovně dodržovat, abychom mohli definovat objekt jako památku. Naopak, každá památka vyjadřuje soubor hodnot, které památce dodávají její jedinečnost a autentičnost. Závěrem lze říci, že hodnoty, se kterými se v památce setkáváme „nejčastěji“, jsou následující:

1. Historická hodnota (památka přímo souvisí s historickými událostmi)
2. Estetická hodnota (památky, které vznikaly od počátku proto, aby památce dodaly umělecký důraz)
3. Hodnoty s emocionálním nábojem (v této hodnotě jsou čtyři kategorie hodnot)
 - Náboženská hodnota: památka je spojená s náboženstvím (chrám)
 - Místní hodnota: památka je spojená s místní obcí (zámek)
 - Národní hodnota: památka je spojená s národní identitou země (oblasti, kde se odehrála bitva)

²¹ Gabi Dolf-Bonekämper, Museum International, Shared heritage, shared future. UNESCO Publishing and Blackwell Publishing Ltd. 2010. Vol. 62, No. 1–2.

²² Randall F. Mason, Values and Heritage Conservation. Los Angeles: The Getty Conservation Institute. 2002. pp. 18–25.

²³ Holden, J., The culture leadership handbook. Routledge. 2011

- Antika: (čím je památka starší, tím má větší emocionální dopad)
4. Vědecká hodnota (vzácnost památky, která ji charakterizuje, i její trvanlivost)
 5. Společenská hodnota (kulturní, hospodářská, vzdělávací, turistická)

Na tomto místě stojí za zmínku moderní „seznam“ hodnot navržený profesorem M. Korresem (1989). V tomto seznamu najdeme hodnoty, které od počátku zmiňovali vědci, ale také hodnoty, které jsou podle prof. Korrese v naší moderní době nezbytné:

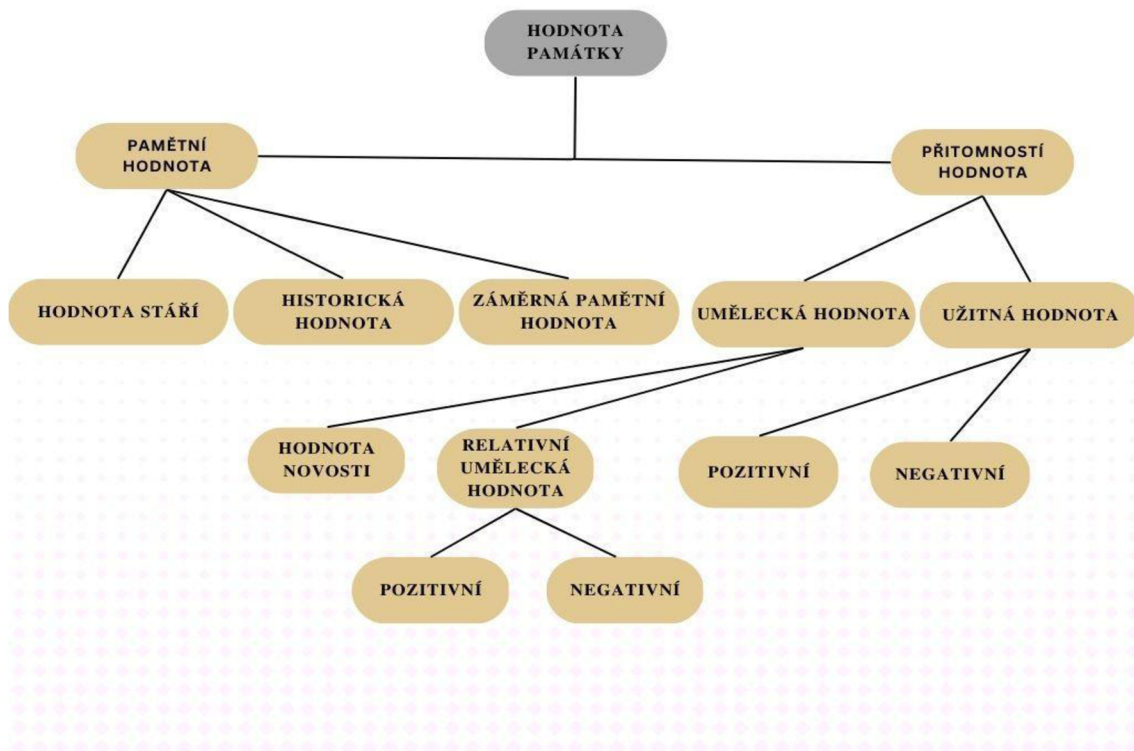
- Estetická hodnota
- Umělecká hodnota
- Historická hodnota
- Archeologická hodnota
- Hodnota paměti
- Hodnota symbolu
- Vzácná hodnota
- Užitná hodnota
- Materiální hodnota
- Hodnota položky (pro dějiny umění, dějiny technologie, dějiny vědy atd. nebo jakoukoli jejich kombinaci)
- Hodnota orientačního bodu²⁴ (závisí na viditelnosti, individualitě a vzdálenosti od ostatních orientačních bodů)
- Emocionální hodnota (závisí na významu, důležitosti, materiální pravosti, věku, pověsti)

Podle profesora M. Korrese²⁵ lze hodnoty klasifikovat podle toho, zda se jedná o hodnoty přenosné nebo nepřenosné, a odkazují na vztah mezi originálem a kopií. V této klasifikaci máme:

- Přenosné hodnoty, které mohou mít originál i kopii: Užitečné, umělecké, estetické, orientační.
- Nepřevoditelné hodnoty, které se nepřenašejí do kopie a mají je pouze originály: vzácnost, archeologická, historická, domněnka.

²⁴ Orientační bod: zboží, které představuje web, např. Eiffelova věž znamená pro každého výhradně Paříž.

²⁵Κορρές, Μανόλης. *Ιχνηλατώντας τις περιπέτειες των λίθων*. Αθήνα: Αρχαιολογία, 2015.

Obrázek 1.: Schéma celkové hodnoty statku kulturního dědictví dle A. Riegla. **Zdroj:** Kulturní statek a jeho hodnota Význam a vývoj památkové péče Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území.

2.2. Památková péče

Potřeba chránit a uchovávat památky – archeologické pozůstatky, začala během prvních „systematických“²⁶ vykopávek prováděných v polovině 18. století v Itálii, konkrétně v oblasti Kampánie, která byla pohřbena pod popelem Vesuvu. Archeologické objevy, rozvoj techniky, změny historického prostředí v důsledku prudkého rozvoje průmyslu a vědy o historii vedou k nové koncepci, kterou bychom měli mít pro ochranu památek. V dnešní době jsou památky považovány za běžné statky a musí být chráněny kvůli hodnotám, které přenášejí na ty pozdější.²⁷

Archeologickými objevy a vědeckými výzkumy prováděnými za pomoci techniky bylo zjištěno, že naše rodové druhy z prvních společností, které vznikly, měly potřebu uchovávat svou minulost, chránit ji a předávat ji dalším generacím. Je to vidět na stavbách církevních pomníků a hrobek, ve kterých se snažili uchovat rodinné a společenské „vzpomínky“.

Co je to památková péče a jak ji definovat, aby byla srozumitelná všem? Tuto otázku se pokoušeli položit lidé angažovaní v kultuře nebo dokonce mezinárodní organizace. Památková péče nebo také ochrana památek je společenské úsilí o ochranu a zachování movitého i nemovitého

²⁶ Z hlediska doby trvání a ne způsobu.

²⁷ Μαλλούχου, Tufano, Φανή, προστασία και διαχείριση κληρονομιάς, Αθήνα: Κάλλιπος, 2015. s. 75.

kulturního dědictví i přírodního dědictví.²⁸ Hlavním cílem památkové péče je zachování autenticity památky. Používané prostředky jsou neinvazivní a invazivní (konzervace, restaurování, rekonstrukce). Památková péče je prováděna na mezinárodní i národní úrovni a způsoby jejího provádění se v jednotlivých zemích liší.²⁹

Proces péče a ochrany památek je citlivý, náročný a složitý proces. Památková péče proto musí vycházet z know-how, které čerpá a integruje poznatky z výzkumu řady vědních oborů, v orientaci života a tvorby současnosti i v přesvědčivé komunikaci s veřejností. Vznikla tak řada legislativních textů, které definují, co je přijatelné a nepřijatelné, a prostřednictvím různých legislativních článků zachovávají jejich ochranu před případnými katastrofami či dokonce jejich negativním zneužíváním. Jedním z prvních mezinárodních evropských normativních textů pro památkovou péči je charta Athén z roku 1931, která se zabývá především záchranou, restaurováním, archeologickou ochranou a záchranou bezprostředního okolí památek.³⁰ Ve stejném kontextu je charta Benátek z roku 1964, první mezinárodní normativní text pro obnovu památek a míst.

První velké mezinárodní úsilí o pochopení významu péče o památky bylo učiněno v roce 1972 při implementaci Úmluvy Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) o světovém kulturním a přírodním dědictví. Tato úmluva objasňuje světu důležitost ochrany a péče o památky a způsobu nakládání s kulturním dědictvím. Tato úmluva vedla mnohé k tomu, aby přehodnotili své názory na předmět ochrany, její cíle a způsoby, jak toho dosáhnout.

Ve 20. století bylo vytvořeno a sepsáno mnoho legislativních textů mezinárodními organizacemi (UNESCO, ICOMOS, XARTES) za účelem ochrany a zachování památek. Existence tolika legislativních textů však v některých případech vytváří zmatky a problémy pro zúčastněné, kteří chtějí zahájit proces ochrany a péče o památku. Zúčastněné strany by měly dobře znát legislativu týkající se památek a zejména legislativu péče o ně, protože by měli pracovat v přípustném rámci stanoveném legislativou. Každá památka vyžaduje samostatné ošetření, protože má různé materiály, a o operacích, které budou provedeny, rozhodují zkušenosti pracovníci.

Podle legislativního rozdělení kulturních památek se památky dělí do čtyř hlavních kategorií:

- kulturní památky (nemovitě a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje a mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem)
- národní kulturní památky (tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa)

²⁸ Hmotné Památky přírodní jsou chráněné pro svou přírodní jedinečnost, mají vztah k životu, hmotné výtvořky člověka památky movité (obrazy, nábytek, svítidla, památky nemovitě (pomník, kamenné sousoší, stavby, nástěnná malba.

²⁹ Horáček, Martin, Úvod Do Památkové Péče, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouc, 2015. s. 17-18.

³⁰ Mezinárodní regulační texty: [cit. 2022-04-04]. Dostupné na WWW www.unesco.org, www.icomos.org, www.coe.int.

- památkové rezervace území (jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, a podmínky ochrany se mohou vztahovat i na nemovitosti na území rezervace, které nejsou kulturními památkami)

- památkové zóny (území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, tyto zóny vyhláší ministerstvo).

Mezinárodní a státní orgány se prostřednictvím legislativních textů snaží dát přípustné rámce, ve kterých se budeme v rámci ochrany a péče o naše památky pohybovat. Zde vyvstává otázka, kdo je tím, kdo z teoretického rámce legislativy v oblasti zásahů za účelem ochrany a péče o památky, rozhoduje? Odpověď může být jednoduchá, tedy někdo, kdo je specializovaný a má příslušné znalosti. Památka je však komplexní objekt, který se skládá z různých hodnot a materiálů, a pro zajištění jeho maximální autenticity by měly být provedeny ty nejlepší „zásahy“. Obecně platí, že na péči o památky spolupracuje tým profesionálů z různých vědních oborů. Konkrétně konzervátor, architekt, výtvarník, etnograf, kunsthistorik a dokonce i odborníci z oblasti přírodních věd (chemik, fyzik, statistik), všichni při tom pomáhají. Důležitou roli samozřejmě hraje i politik (poslanec, ministr, prezident, premiér), který je tím, kdo státními či mezinárodními procedurami, které budou následovat, zajistí finanční prostředky na realizaci projektu.

Kromě profesionálů, kteří se podílejí na ochraně a péči o památky, hrají významnou roli i občané (neprofesionálové). Památka patří společnosti a je adresována společnosti, a proto má každý občan právo se do procesu svým způsobem zapojit. Rozhodnutí o památkové péči totiž přímo ovlivňují společnost jak ekonomicky, tak esteticky. V mnoha případech se na občana při rozhodnutí, která se ho přímo týkají, zapomíná. Nezapomínejme, že památky byly vytvořeny a chráněny společností, aby byly společností dány.

Podle Johna H. Stubbs³¹ by kvalitní památková péče měla zahrnovat řadu parametrů,³² které zajistí ochranu hodnot památky i její zachování v čase pro budoucí generace:

1. Přesné stanovení hodnot
2. Zachování těchto hodnot
3. Důkladná dokumentace a rozbor stávajícího stavu památky, pramenů, které o ní vypovídají, a veškerých oprav
4. Intervence s minimálními ztrátami původní hmoty
5. Vyloučení uměleckohistorických i chemicko-technologických fantazií
6. Odlišení nových zásahů

³¹ John Stubbs (nebo Stubbe) (asi 1544 – po 25. září 1589) byl anglický pamfletista, politický komentátor a výtvarník skic.

³² Horáček, Martin, Úvod Do Památkové Péče, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouc, 2015. s 56.

7. Konzervace patiny
8. Respekt k potřebám uživatelů
9. Reverzibilita (nahraditelnost) přidaných prvků
10. Šetrná průběžná konzervování

2.3. Správa kulturního dědictví

Pojmem „kulturní management“ se rozumí:

1. v managementu kulturního dědictví (správa kulturního dědictví), což souvisí s ochranou - uchováváním prvků minulosti v současnosti i budoucnosti
2. v managementu moderní formy kultury (kulturní management)³³ se zaměřením především na ekonomický faktor.

Pojem „správa kulturního dědictví“ označuje „hmotné a nehmotné kulturní dědictví“ a zaměřuje se na „nemovité kulturní dědictví“, tedy památky a archeologická naleziště.

Přesná definice „správy kulturního dědictví“ by mohla být uvedena takto: *komplexní ochrana interdisciplinárním a systematickým způsobem, materiálem kulturního dědictví, jakož i hodnot, které dědictví vyjadřuje v důsledku jeho spojení se společenským celkem.*³⁴

Za zmínku stojí jedna z mezinárodních definic obsažených v článku 2 Farské úmluvy z roku 2005. „(...) kulturní dědictví je skupina zdrojů zděděných z minulosti, které lidé identifikují nezávisle na vlastnictví jako odraz a vyjádření svých neustále se vyvíjejících hodnot, přesvědčení, znalostí a tradic. Zahrnuje všechny aspekty prostředí vyplývající z interakce mezi lidmi a místy v průběhu času.“

Je to vědní obor,³⁵ který se zabývá tím, jak vnímáme staré materiály a nehmotné statky, stejně jako rozhodnutími, která činíme o jejich současnosti a budoucnosti, dokumentací těchto rozhodnutí a jejich prováděním. Postupy, které uplatňuje, jsou mezinárodně uznávané a založené na konkrétních studiích. Specialisté na management by měli mít velmi úzký kontakt s archeology, protože tyto dvě specializace spolupracují v řídicím výboru.

Správa památek a kulturních statků se týká systematické péče a nakládání s nimi a zahrnuje právní, administrativní, vědecké a technické postupy, počínaje jejich průzkumem, záznamem, archivací a interpretací. Správa kulturního dědictví také odkazuje na mezioborovou spolupráci s

³³ Příklady současných forem kultury jsou hudba, divadlo, kino a současné umění (arts management).

³⁴ Μεσόπουρος, Χριστίνα, Νικολόπουλος, Βαγγέλης, Φελίμονος, Μελίνα. Αρχαιολογία ση σύγχρονη Ελλάδα. Μνημεία και άνθρωποι σε κρίση. Αθήνα: Σύνδεσμος αρχαιολόγων Ελλάδος, ίος, 2016. s. 118.

³⁵ Obor správy kulturního dědictví se zrodil a rozvíjel především v západní Evropě. Počátky tohoto průmyslu sahají k filozofickým honbám, které se odehrávaly během 19. století

konzervaci a restaurováním. Údržba, restaurování a tvarování hmotných pozůstatků památek by měly být prováděny tak, aby byly srozumitelné široké veřejnosti.

Ve zkratce bychom mohli říci, že správa kulturního dědictví zahrnuje všechny procesy související s ochranou, uchováním, obnovou, záchranou a propagací kulturního dědictví, přičemž nejdůležitějším cílem je jeho předání dalším generacím.

Prostřednictvím výše uvedených definic a analýzou toho, co je oblast správy kulturního dědictví, vyvstává otázka, o čem správa kulturního dědictví skutečně je? Správa kulturního dědictví se zabývá následujícími třemi prvky:

1. Materiál (látka/materiál)

- Způsob konstrukce a druh materiálu, styl, zdobení
- Jakákoli konstrukce, která existuje na zemi a v suterénu památky
- Konfigurace interiéru a exteriéru památky
- Širší přírodní prostředí, ve kterém se památka nachází

2. Nehmotné prvky nehmotného kulturního dědictví jako jsou mýty, tradice, náboženské tradice

3. Hodnota je zájem skupiny lidí (zájmových skupin) o kulturní dědictví. Takovými skupinami mohou být výzkumníci, archeologové, návštěvníci, místní komunita, politici.

4. Autenticita - všechny výše uvedené prvky tvoří „autenticitu“³⁶ kulturního dědictví. Proto je zachování autenticity hlavním cílem managementu.

Hlavní rysy správy kulturního dědictví jsou:

- Ochrana a pozitivní zacházení s dědictvím
- Systematická ochrana kulturního dědictví na základě konkrétní strategie, studií a metodologie
- Každý případ kulturního dědictví je zpracován samostatně, přizpůsoben potřebám a jsou vybrány vhodné strategie a metody
- Ochrana kulturního dědictví musí reagovat na sociální, ekonomické, environmentální a politické změny
- Úplné zacházení s kulturním dědictvím a nejen finanční řízení, protože řízení zahrnuje studium, výzkum, vykopávky, evidenci, dokumentaci, interpretaci, hodnocení, restaurování, konzervaci, legislativu, politiku ochrany, propagaci, prezentaci a ekonomické využití kulturního dědictví (včetně cestovního ruchu)
- Mezioborové zacházení a ochrana kulturního dědictví.

³⁶ STOVEL, Herb, „Authenticity in conservation decision-making: the World Heritage perspective. Journal of Research in Architecture and Planning , 2004. s.131-32.

K dosažení maximálních výsledků musí existovat spolupráce mnoha různých specializací, protože správa kulturního dědictví je složitý proces a vyžaduje znalosti z různých oborů.

Protože kulturní dědictví je základním společenským statkem a je přístupné široké veřejnosti, je jeho správa společenskou funkcí. To znamená, že řízení se provádí ve prospěch společnosti a přínosů je mnoho. Hlavní přínosy, které společnost získává ze správy kulturního dědictví, jsou vzdělávací, rekreační, ekonomické a sociální. Ale ti, kdo se zavazují provádět a realizovat řízení, by měli jednat jako zástupci společnosti a pracovat pro dobro společnosti. Kromě odborníků, kteří se v mnoha případech zavázali provádět management, je však aktivně zapojena i místní komunita a dochází k neustálé spolupráci manažerského týmu s místní komunitou.

2.3.1 Modely správy kulturního dědictví

Nejdůležitější celosvětově platné modely správy kulturního dědictví jsou: materiálně-centrální model, hodnotově-centrální model a živé kulturní dědictví.³⁷ Všechny modely jsou systémy teoretického a praktického přístupu k řízení. Konkrétní modely zahrnují strategii, kterou je třeba dodržovat, metodologii a nástroje potřebné pro implementaci.

- Materiálově orientovaný přístup (material-based approach)

Objevil se v 19. století a klade důraz na materiál z historického, estetického a archeologického hlediska a nezohledňuje nehmotné kulturní dědictví. Provádějí ji pouze odborníci (v mnoha případech pouze archeologové) a společnost k ní nemá přístup. Díky této metodě se v 19. a 20. století podařilo zachránit mnoho památek. Ačkoli se stále používá v mnoha částech světa, není to nejlepší model pro následující postup, protože jej používá malá skupina odborníků a využívají se pouze techniky, které jsou považovány za moderní, aniž by byly brány v úvahu tradiční techniky aplikované v minulosti. Obecně je považován za zastaralý model.

- Hodnotově centrální model (values-based approach)

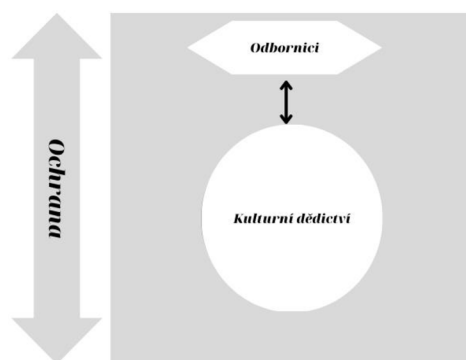
Tento model se objevil v 80. letech u různých skupin, které chtěly získat práva na správu a provozování kulturního dědictví. Jak bylo zmíněno v materiálně-centrálním modelu, do té doby měli „kontrolu“ pouze archeologové, ale tento hodnotově-centrální model se začal měnit a začali se účastnit odborníci z jiných vědních oborů a aktivně participovat i společnost. Také archeologové

³⁷ Πούλιος, Ιωάννης, διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη. Αθήν: Κάλλιπος, Open Academic Editions, 2015. P. 2010b, 2010, 2014a, 2014b.

začali spolupracovat s dalšími vědci a postupně se proces stal interdisciplinárním i mimo něj. Tento model zdůrazňuje hodnoty a jak mohou a různé skupiny lidí koexistovat a spojovat se za účelem ochrany, zachování hmotného a sportovního kulturního dědictví. Použité metody a postupy zohledňují moderní i tradiční techniky společnosti. Za zmínku stojí slabina, kterou tento model má. Protože se jedná o mnoho různých vědeckých a společenských skupin, často není možné „naslouchat a sledovat“ všechny úhly pohledu, a proto opět končíme u materiálně-centrálního modelu, tedy modelu, kde málo odborníků rozhoduje o postupu.

- Živé kulturní dědictví (living heritage approach)³⁸

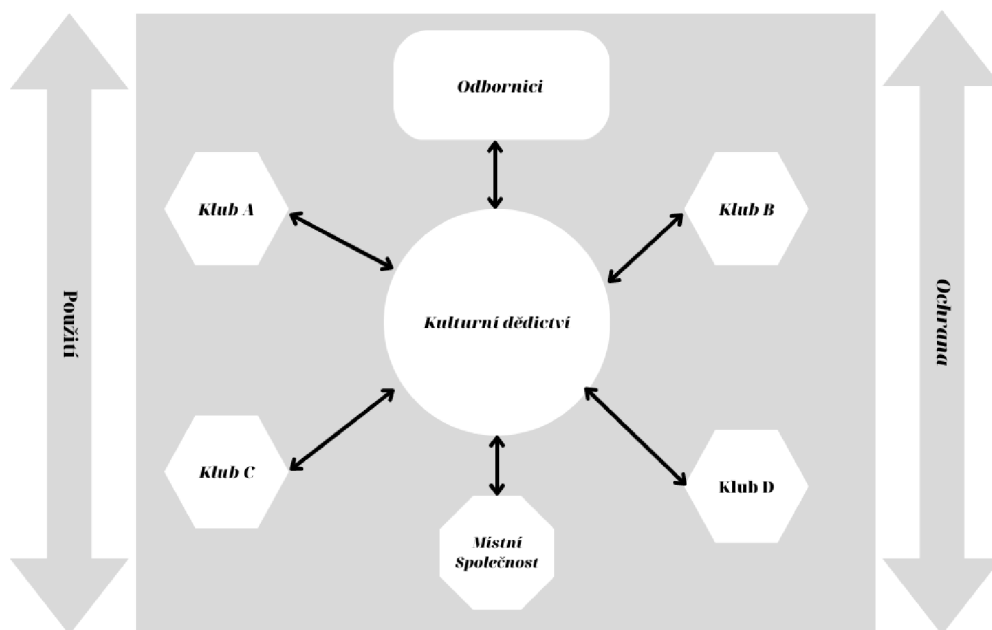
Tento model vznikl v letech 1990-2000 a klade důraz na každodenní využívání kulturního dědictví společností. Jeho cílem je zachovat kontinuitu prvotního spojení společnosti s kulturním dědictvím.³⁹

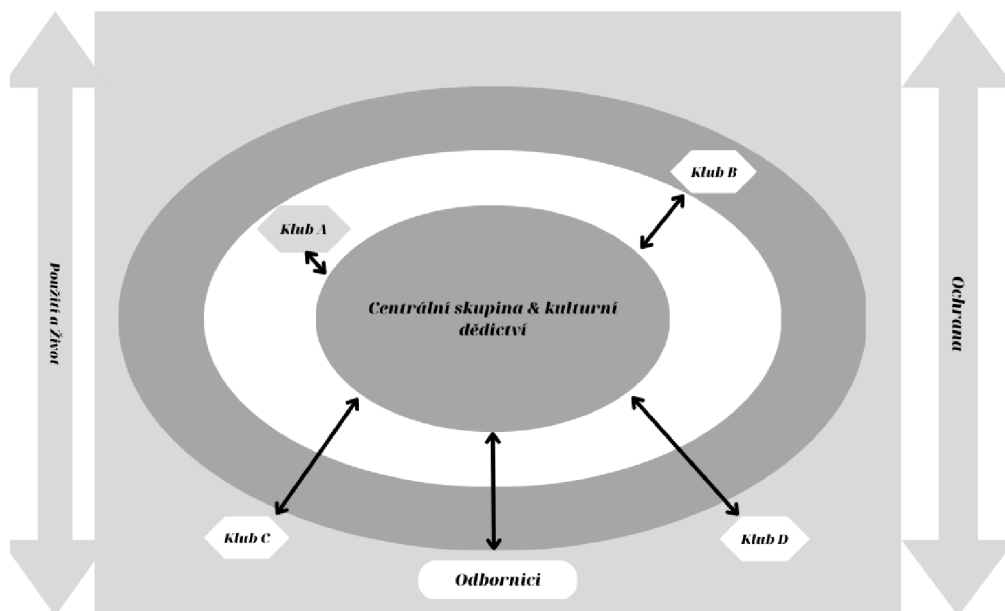
Obrázek 2.: Schéma Materiálově orientovaný přístup (material-based approach). Odborníci a kulturní dědictví - ne participace na společnosti. **Zdroj:** Poulios, Ioannis, Správa hmotného kulturního dědictví, místní společnost a udržitelný rozvoj. Athény: Kallipos, Open Academic Editions. 2015.

³⁸ „Živé kulturní dědictví“ je považováno za kulturní dědictví, které dodnes vzniká a dále se vyvíjí na základě kontinuity prvotního spojení společnosti s dědictvím (kontinuita). Poulios, Ioannis, Správa hmotného kulturního dědictví, místní společnost a udržitelný rozvoj. Athény: Kallipos, Open Academic Editions. 2015. S 46.

³⁹ Πούλιος, Ιωάννης, διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη. Αθήν: Κάλλιπος, Open Academic Editions. 2015. S.46.

Obrázek 3.: Schéma Hodnotově centrální model (values-based approach). Zájmové skupiny se účastní procesu řízení pod kontrolou odborníků. **Zdroj:** Poulíos, Ioannis, Správa hmotného kulturního dědictví, místní společnost a udržitelný rozvoj. Athény: Kallipos, Open Academic Editions. 2015.

Obrázek 4.: Schéma Živé kulturním dědictvím (living heritage approach). Centrální skupina je považována za dědictví a odborníky. Hlavní tým má nejdůležitější roli, zatímco specialisté nabízejí rámec podpory. **Zdroj:** Poulíos, Ioannis, Správa hmotného kulturního dědictví, místní společnost a udržitelný rozvoj. Athény: Kallipos, Open Academic Editions. 2015.

2.4. Význam ochrany kulturního dědictví

Ochranou kulturního dědictví umožňujeme budoucím generacím učit se a respektovat rozmanitost, přiblížit se různým komunitám, ideologiím a lépe porozumět historii a životnímu prostředí. Kromě materiálních hodnot nabízí, jak již bylo zmíněno v předchozí části, duchovní hodnoty, jako je naděje lidem, sociálním skupinám či zemím nabrat sílu v těžkých časech (živelné katastrofy, války) a umět se vypořádat se situací. Při zachování kulturního dědictví se můžeme vrátit k předchozím generacím a získat informace o tom, jak se s náročnou událostí dokázaly vypořádat. *Bez kulturního dědictví nemůžeme pochopit naši minulost a samozřejmě nemůžeme pochopit ani dnešek, ani to, co nás čeká v budoucnosti.*⁴⁰

Kultura je zranitelná vůči lidským katastrofám⁴¹, ať už úmyslným nebo z nedbalosti, a vůči přírodním katastrofám.⁴² Z tohoto důvodu bylo vynaloženo mnoho úsilí k dosažení ochrany kulturního dědictví (památek a všech kulturních statků) vytvořením pravidel mezinárodního práva a mezinárodních úmluv,⁴³ které výslovně stanoví důvody a způsoby ochrany památek.

Památníky a muzea poskytují společnosti svobodné myšlení, svobodný projev, podporu kulturní rozmanitosti a svobodný dialog. To vše jsou základní lidská práva, která by měl mít každý člověk, a prostřednictvím ochrany kulturního dědictví jsou také chráněna lidská práva. Ochranou lidských práv a v kombinaci s kulturním dědictvím vzniká prostor, kde se národy sbližují a kde se daří největšímu společenskému dobru, míru.

Podle Josefa Beneše má kulturní dědictví řadu významů, kterým musíme rozumět:

- 1) význam kultivační, umožňující rozvoj člověka v oblasti rozumové i emocionální,
- 2) význam identifikační, reflektující specifický a nezaměnitelný ráz jednotlivých prostředí,
- 3) význam integrační, pomáhající začleňování jedinců do pospolitostí,
- 4) význam reprezentační prokazuje přínos dané pospolitosti globálnímu kulturnímu

prostředí a zpětně se jí dostává úcty, respektu a porozumění,

5) význam ekonomický, kdy je kulturní dědictví zdrojem příjmů, zejména pak v oblasti cestovního ruchu.⁴⁴

Ochrana kulturního dědictví získala komplexnější obsah. To znamená, že kromě výchovného, historického a estetického významu má i význam socioekonomický. A to z toho důvodu, že ochrana

⁴⁰ Κλόντζα, Βέρα, Κλόντζας, Μανολής, το σημαντικότερο αρχαιολογικό εύρημα δεν θα βρεί απο τη γη. Αθήνα: Άτεχνος, 2020. s. 116.

⁴¹ Může to být způsobeno úmyslně vandalismem a nedbalostí v důsledku nedostatku vědeckých poznatků.

⁴² V kapitole 2.6 si povíme o destrukci, která památkám hrozí.

⁴³ V mezinárodní legislativě existuje mnoho úmluv o ochraně kulturního dědictví, ale v mnoha zemích nejsou zakotveny v ústavě a z tohoto důvodu jsou považovány za poradenské texty. Příkladem je Benátská charta, která funguje jako poradní prohlášení a nemá žádnou právní sílu.

⁴⁴ Beneš, Josef, Základy muzeologie. Opava: Open Education & Sciences, 1977. s. 20-21.

dědictví, kromě uchování a předávání historie současným a budoucím generacím, směřuje také k usnadnění přístupu společnosti ke kulturnímu dědictví a jeho integraci do moderního života.

Nejvýznamnější mezinárodní organizace na ochranu kulturního dědictví spolupracují s členskými státy⁴⁵ za účelem dosažení maximální ochrany památek. Dosažení tohoto cíle vyžaduje vynikající spolupráci mezi organizacemi a členskými státy a samozřejmě členy, aby sledovali a řídili se rozhodnutími organizací.

2.4.1 Nejvýznamnější mezinárodní organizace

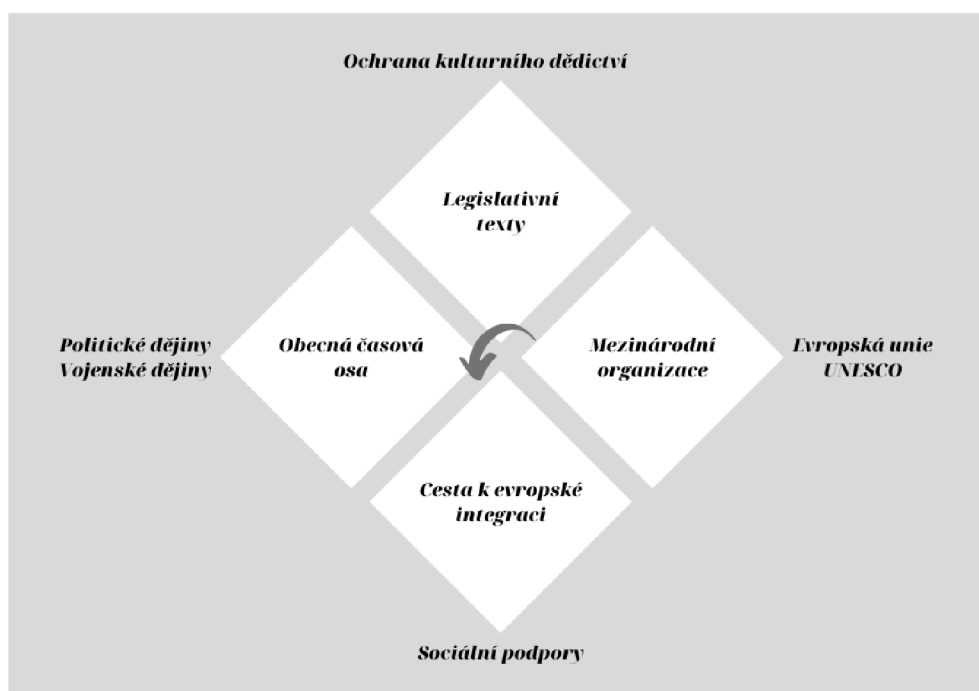
- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu byla založena v roce 1945 v Londýně, konstituována 4. 12. 1946. Sídlo má v Paříži.
- Rada Evropy - Council of Europe, byla založena v roce 1949 jako mezivládní organizace. Sídli ve Štrasburku. Posláním Rady Evropy je zejména:
 - chránit a posilovat pluralistickou demokracii a lidská práva,
 - hledat a řešit aktuální problémy společnosti,
 - podporovat evropskou kulturní identitu.
- ICOMOS – International Council on Monuments and Sites /1965/ Mezinárodní rada pro památky a sídla, nevládní organizace UNESCO. Sídlo má v Paříži.
- ICCROM – International Centre For the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property, Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování kulturního dědictví. Bylo založeno v roce 1995 a sídlí v Římě.
- IUCN – International Union for Conservation of Nature, poradní organizace Výboru pro oblast přírodního dědictví.
- ICOM – International Council of Museums, Mezinárodní rada muzeí. Založena roku 1946.
- TICCIH – The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, Mezinárodní výbor pro obnovu industriálního dědictví.

Kromě mezinárodních organizací, i každá země svou ústavou a tvorbou zákonů a článků zavazuje své občany i stát samotný, že ochrana kulturního dědictví je základním principem. V České republice byly například přijaty některé z následujících zákonů:

⁴⁵ Země, které mají zájem na ochraně svého kulturního dědictví, protože jen z ekonomického a logistického hlediska je to téměř nemožné, se uchylují k velkým organizacím, aby získaly finanční i vědeckou pomoc. Dalo by se říci, že organizace fungují i jako poradenské organizace.

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, kde je zakotven základ ochrany kulturního dědictví naší země⁴⁶
- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (dále také jen „PamZ“)⁴⁷
- Zákon č. 122/2000 Sb., Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy⁴⁸
- Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči⁴⁹

Jak jsme již uvedli výše, kromě mezinárodních organizací, které se zabývají ochranou kulturního dědictví, existuje množství normativních textů,⁵⁰ doporučení, směrnic, rozhodnutí, prohlášení, úmluv a chart souvisejících s ochranou kulturního dědictví. Všechny mezinárodní regulační texty jsou vydávány na místní, národní nebo mezinárodní úrovni a buď specifikují předmět ochrany (architektura, nemovité/movité kulturní statky, hrady, tradiční sídla atd.), nebo odkazují na kulturní dědictví konkrétního místa či prostoru (Praha, Česká republika, Evropa). Většina těchto textů má mezinárodní uznání a přijetí⁵¹ a je přeložena do desítek jazyků po celém světě.

Obrázek 5.: Schéma logická struktura historického, institucionálního a obecného kontextu.

Zdroj: Archeologické Muzeum Tegea.

⁴⁶ Zákony pro lidi: [cit. 2022-05-05]. Dostupné na WWW <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

⁴⁷ Zákony pro lidi: [cit. 2022-05-05]. Dostupné na WWW <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>.

⁴⁸ Zákony pro lidi: [cit. 2022-05-05]. Dostupné na WWW <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122/zneni-20000512>.

⁴⁹ Zákony pro lidi: [cit. 2022-05-05]. Dostupné na WWW <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-66>.

⁵⁰ ICOMOS: [cit. 2022-05-14]. Dostupné na WWW <https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts>.

⁵¹ Neexistuje žádný zákon, který by zavazoval státy, aby uznávaly a přijímaly texty. To je na uvážení každého státu. V každém případě existují buď odměny (hlavně finanční pomoc), nebo sankce.

2.5. Co ohrožuje památky

Památky jsou denně ohrožovány různými škodami,⁵² které souvisejí buď s činností způsobenou člověkem, nebo s přírodními katastrofami.⁵³ Pod pojmem opotřebení rozumíme změnu vlastností, degradaci estetiky materiálů i slábnutí intenzity vlastností materiálů s postupem času.⁵⁴

V průběhu času se materiály opotřebovávají. Každý materiál se v průběhu času opotřebovává jinou rychlostí a způsobené škody jsou různě velké. Jak je snadno pochopitelné, neexistuje žádný materiál, který by se neopotřeboval a nepotřeboval okamžitou ochranu a údržbu, aby se dal časem udržovat. Každý materiál je ohrožen jiným faktorem a potřebuje speciální ošetření.

Příčiny, které vedou ke korozi materiálů, jsou přirozené (teplota, vlhkost, povodně, požár, zemětřesení), biologické (živočišné organismy, které způsobují mechanické nebo chemické poškození), mechanické (ztrácení textury materiálu a špatné oddělení jeho složky), chemicko-elektrochemické (kdy působí různé faktory prostředí jako např. kyselá dešť) a ze špatných zásahů, které předcházely v minulosti.⁵⁵

Hlavní druhy opotřebení materiálů, které ohrožují památky a kulturní statky, jsou tření, plastická deformace, únava a koroze.⁵⁶

Tření: je odstranění částí povrchu materiálu v důsledku jeho mechanického namáhání.⁵⁷ Například, když dva materiály s hladkým povrchem nebo hladkým a hrubým povrchem po sobě kloužou a dochází k poškození.

Plastická deformace: je jev, kdy je materiál neustále vystaven vysokým teplotám, což vede k tomu, že materiál se plasticky deformuje.

Únava materiálu: je stav, kdy v materiálu po dlouhou dobu probíhá proces, který způsobuje opotřebení s tím, že opotřebení roste a materiál sám se již nedokáže vyrovnat a způsobí až totální destrukci materiálu. Příkladem je, když se v mramoru vytvoří trhлина, pokud není obnažena, dosáhne bodu, kdy mramor nevydrží zatěžovací napětí a praskne.

⁵² Definice mezinárodní korozní rady pro opotřebení: Koroze je jakýkoli spontánní a vynucený, chemický, elektrochemický, fyzikální, mechanický, biologický proces povrchového poškození (vnějšího i vnitřního) materiálů, vedoucí ke ztrátě materiálu.

⁵³ Podle metodiky hodnocení míry potenciálního ohrožení památek antropogenními a přírodními vlivy.

⁵⁴ Τασσούλα, Αβραμ., Γεωργιάδου, προστατεύοντας την πολιτιστική μας κληρονομιά. Καβάλα: Σαίτα, 2016. s. 48.

⁵⁵ Σκουλικίδης, Νικόλας, διάβρωση και συντήρηση οικοδομικών μνημειακών υλικών. Ηράκλειο: πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2000. S. 57.

⁵⁶ Existují další důvody opotřebení, jako je 1. Adhezní opotřebení 2. Opotřebení otěrem 3. Povrchová únava / regresní opotřebení 4. Mechanické opotřebení korozí 5. Chemické opotřebení korozí.

⁵⁷ Τασσούλα, Αβραμ., Γεωργιάδου, προστατεύοντας την πολιτιστική μας κληρονομιά. Καβάλα: Σαίτα, 2016., 2016. s 50.

Koroze: je opotřebení, které narušuje povrch materiálů. Jde o opotřebení, které velmi ohrožuje kovové materiály. Z chemického hlediska jde o oxidaci.⁵⁸

Faktory zhoršení jsou endogenní nebo exogenní.

- Endogenní faktory jsou faktory, které souvisejí s povahou materiálu.
 - Druh konstrukčních materiálů (kovy, dřevo, keramika, sklo, kámen, malta)
 - Vlastnosti materiálů (fyzikální, chemické, fyzikálně-chemické, mechanické, mineralogické)
 - Hmotnostní struktura (mikrostruktura, makrostruktura)
 - Původ a získávání materiálu
 - Technologie – technika - konfigurace konstrukce
 - Historie stavebních materiálů při výstavbě (údržbové zásahy)
 - Kompatibilita mezi materiály (hustota, chemické složení)

- Exogenní faktory jsou faktory, které souvisejí s prostředím stavebních materiálů. Typ faktorů prostředí, které přispívají k opotřebení materiálů:
 - Atmosféra (znečištěná, mořská)
 - Voda (dešť, solné roztoky, kapilární vlhkost)
 - Biologické faktory (rostliny, ptáci, mikrofauna)
 - Mikroklima (morfologie povrchu, orientace, způsob napadení deštěm)
 - Klimatické charakteristiky oblasti (teplota, vlhkost)
 - Mechanické zatížení (zemětřesení, mráz, změny teplot, krystalizace solí, bobtnání kovových spojů).

2.6. Účast společnosti na ochraně kulturního dědictví

Kulturní dědictví je chráněno, aby ho lidé mohli obdivovat, bavit se a vzdělávat se o minulosti. Dokud je památka dobře zachovaná, tak má kulturní hodnotu pro společnost. Není-li památka prezentována a společnost k ní nemá přístup, pak konkrétní památka ztrácí význam „památníku“, protože neslouží žádnému specifickému významu, který má za následek, že je jen budova - objekt. Bez řádné prezentace veřejnosti ztrácí na důležitosti a poselství, které nese, s tím výsledkem, že není společností pochopena a není o ni patřičný zájem.

Kulturní dědictví je veřejný statek přístupný společnosti a nejen části odborných věd. Z tohoto důvodu by kromě samotného památkově-kulturního statku měla mít společnost přístup k výsledkům

⁵⁸ Koroze je způsobena především vystavením kovových předmětů vzduchu, vodě nebo kyselému prostředí.

vědeckého bádání, neboť vědy pracují ve prospěch člověka a jeho prostředí.⁵⁹ Společnost by měla respektovat kulturní dědictví a chránit je.⁶⁰ Společnost by také měla být informována o akcích, které jsou podnikány pro kulturní dědictví, ať už jsou místní nebo mezinárodní, protože kulturní účast sbližuje lidi.

V moderní společnosti je pojem „kulturní dědictví“ chápán jako „sociální a politický konstrukt zahrnující všechna ta místa, artefakty a kulturní projevy zděděné z minulosti, které jsou hodny určité formy respektu a ochrany, protože jsou považovány za odraz a potvrzení naší identity jako národů, komunit, rodin a dokonce i jednotlivců“.⁶¹ Prostřednictvím této definice má společnost aktivní roli a do značné míry se podílí na důležitých rozhodnutích souvisejících s kulturním dědictvím. Společnost má v posledních letech nové způsoby myšlení, nové vnímání a obecně má dospělejší postoj k uchovávaní a šíření kulturního dědictví.

Po dlouhá desetiletí se mělo za to, že dědictvím jsou památky a předměty a vůbec vše hmotné, co naši předkové zanechali a dokázali zachovat. Prostřednictvím tohoto vnímání vznikla věda o konzervaci, která se zabývala čistě materiální stránkou předmětů. O konzervaci, obnově a propagaci dědictví rozhodovala malá část vědců, kteří rozhodovali podle dosavadní literatury, několika málo zákonů a jejich kritiky bez názoru společnosti. Dnes se to výrazně změnilo. Při ochraně, uchování a šíření kulturního dědictví kromě odborníků existují pravidla, zákony, ideologické kodexy a velká množství literatury, které tvoří prostředí, v němž kulturní dědictví a společnost mohou harmonicky koexistovat.

Již v roce 1964 byl Benátskou chartou učiněn první krok k oficiálnímu zápisu a zajištění role společnosti při ochraně, konzervaci, uchování a obnově dědictví. Další a podrobnější články a smlouvy určovaly důležitost participace společnosti a výhody, které mohou získat obě strany. Všechny zprávy v průběhu let zmiňovaly důležitost participace společnosti, ale nadále se zaměřovaly na památky jako autonomní objekty a na druhém místě na člověka a společnost. Vše se začalo měnit v roce 2005, kdy byla publikována úmluva Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (the Faro Convention - Council of Europe 2005).⁶² Tato specifická úmluva odkazuje na existenci přímého vztahu mezi kulturním dědictvím a společností. Tento vztah je vzájemně propojen, protože jeden závisí na druhém. Konkrétně společnost musí dědictví chránit a zviditelňovat a na druhé

⁵⁹ Κλόντζα, Βέρα, Κλόντζας, Μανολής, το σημαντικότερο αρχαιολογικό εύρημα δεν θα βρεί απο τη γη. Αθήνα: Άτεχνος, 2020. s. 43

⁶⁰ Žádný vandalismus.

⁶¹ Labadi, Sofia, Logan, William, Approaches to urban heritage, development and sustainability. UK: TJ International Ltd, Padstow, Cornwall. 2015.xiii.

⁶² Council of Europe: [cit. 2022-06-07]. Dostupné na WWW <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=199>.

straně dědictví bez účasti společnosti nelze zachovat a dále společnost „vzdělávat“. Smlouva také zmiňuje rozhodující roli společnosti při správě a ochraně dědictví.

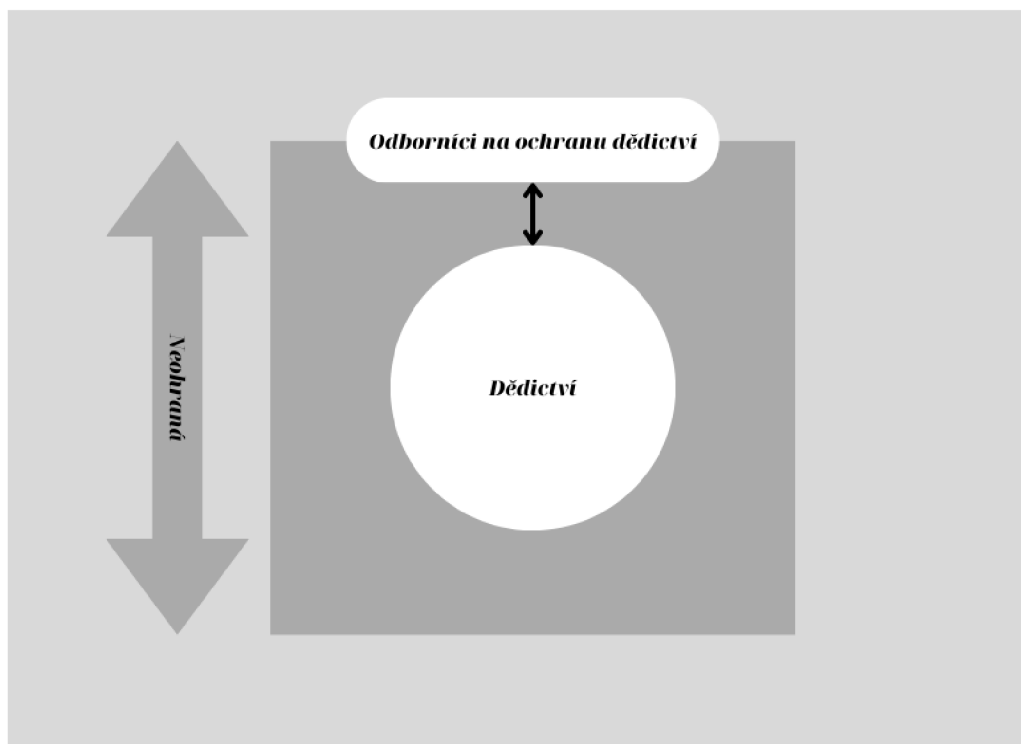
Žádná konvence ani článek však nezaručují dokonalý vztah mezi společností a kulturním dědictvím. Společnost se může aktivně podílet na zachování a uchování dědictví, může být důležitým partnerem ve snaze o jeho zachování, ochranu, zachování a propagaci. Mnozí se mylně domnívají, že společnost se na celém tomto úsilí nemůže přímo podílet a jediná pomoc, kterou může přispět, je v turistické části, tedy ve „vytěžování“ památek.

Účast společnosti na ochraně kulturního dědictví není snadný proces, protože do tohoto procesu jsou zapojeny různé agentury, lidé s různou úrovní vzdělání, znalostmi, dovednostmi a ideologiemi. Tato rozmanitost může vytvářet napětí a problémy, které budou přímo prospívat dědictví. Aby tato napětí a společenský zájem převládl nad jednotlivcem, měl by být vztah mezi kulturním dědictvím a společností založen na konkrétních principech, kterými by měla řídit společnost a každý z nás. Konkrétně:

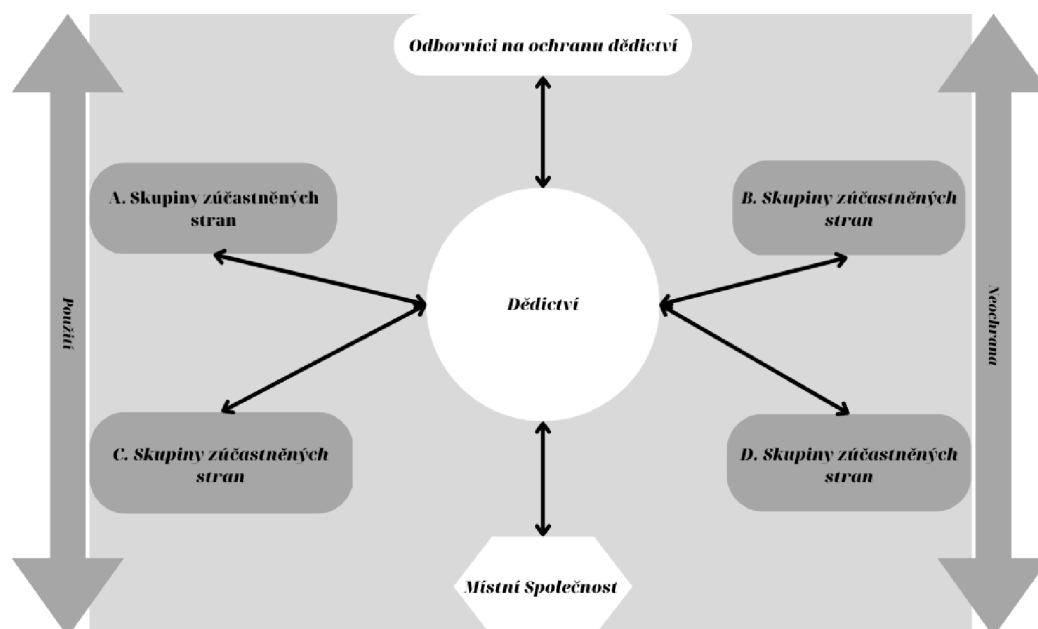
- Kdo se přímo či nepřímo zabývá kulturním dědictvím, by měl mít flexibilitu myšlení a uvažovat spíše globálně než rigidně.
- Komunikace dědictví společnosti by měla být vícerozměrná a měla by brát v úvahu všechny prostředky, které naše doba nabízí.
- Kulturní dědictví se vyznačuje složitostí, a proto by se k němu mělo přistupovat holistickým přístupem.
- Multidisciplinarita zajistí plynulost a záruku výsledků výzkumu
- Zaměření je na osobu a společnost, nikoli na objekt.
- Nabídnout lidem možnosti, aby se zapojili.
- Respekt k rozmanitosti a historii.
- Respekt mezi odborníky a laiky.
- Finanční, poradenská a vzdělávací podpora pro místní obyvatele.
- Rovné příležitosti a práva pro všechny občany.
- Dobrovolný zájem společnosti.

Dialog je prostředkem, který posílí zájem společnosti o kulturní dědictví. Dialog by měl probíhat mezi všemi aktéry zapojenými do dědictví, jako jsou vědci, výzkumníci, umělci, politici, baviči, instituty, atd., společně se společností a jejími lidmi. Prostřednictvím dialogu bude dosaženo správné informovanosti a vzdělávání občanů, kteří budou schopni pochopit, jak se sami budou moci podílet na ochraně dědictví. Po řádné informovanosti, proškolení a získání dovedností, které společnost získá, se pak společnost bude moci aktivně podílet na ochraně dědictví.

Konečně, stav ochrany kulturního dědictví závisí kromě podmínek prostředí a zásahů speciálních věd na tom, jak dobře je společnost informována o otázkách ochrany kulturního dědictví.

Obrázek 6.: Schéma Žádné zapojení komunity. **Zdroj:** Discussing strategy in heritage conservation: Living heritage approach as an example of strategic innovation, Poullos Ioannis.

Obrázek 7.: Schéma skupiny zúčastněných stran jsou rovnoměrně zapojeny do procesu ochrany. **Zdroj:** Discussing strategy in heritage conservation: Living heritage approach as an example of strategic innovation, Poullos Ioannis.

Rok	Dokument	Bod zájmu
1964	Benátská charta	Prohlašuje, že monumentální díla národů jsou považována za společné dědictví a je nutné je odpovědným způsobem chránit pro budoucí generace, aby je předávaly v bohatství své autenticity. (ICOMOS)
1972	úmluvy o dědictví	Prosazuje obecnou politiku, jejímž cílem je, aby kulturní a přírodní dědictví plnilo důležitou funkci v životě komunity.
1990	Lausanne charta	Podporuje zapojení místní komunity do kulturního rozvoje. (ICOMOS)
2002	Budapeštské prohlášení	Klade větší důraz na aktivní zapojení místních komunit na všech úrovních do ochrany a správy majetku světového dědictví. (UNESCO)
2003	Zachování nehmotného dědictví	Požaduje účast komunity v procesu ochrany. (UNESCO)
2003	Code of Ethics E.C.C.O.	Uvádí, že uchování díla je činností, která je zajímavá pro veřejnost a měla by být prováděna v souladu s vnitrostátním a mezinárodním právem. (E.C.C.O.)
2005	Farská konvence	Požaduje větší synergii mezi veřejným dědictvím a zástupci managementu.
2005	Fórum evropského kulturního dědictví od Europa Nostra	ústředním bodem diskuse je aktivní zapojení institucí i jednotlivců do ochrany kulturního dědictví a dokonce i uvědomění si osobních výhod, které z tohoto přístupu mohou plynout.
2011	Evropský rok dobrovolnictví	Výzva k akci pro zástupce místní správy pro kulturní a vzdělávací politiku, školitele z veřejných a soukromých struktur.
2012	La magna charta del volontariato per i beni culturali	Dva dokumenty, jejichž cílem je vytvořit rámec pro uznávání a organizaci dobrovolnictví v kulturním dědictví.
2014	Komunikace komise s Evropským parlamentem, Radou a sociálním výborem	Je zapotřebí integrovanějšího přístupu k ochraně, propagaci a zhodnocení dědictví, aby bylo možné zohlednit jeho mnohostranný příspěvek k ekonomickým a společenským cílům.

Tabulka č.1: Smlouvy, forum, charty, účast společnosti na ochraně kulturního dědictví.

2.6.1 Udržitelný rozvoj a kulturní dědictví

V dnešní době má pojem kulturní dědictví mnohorozměrný význam. Od počátku snah o ochranu kulturního dědictví se veškeré akce soustředily na ochranu a zachování jeho hmotných prvků.⁶³ To se však postupně změnilo a dospěli jsme do fáze, kdy jsme si uvědomili, že kulturní dědictví má velký potenciál a může pomoci v oblasti ekonomiky, životního prostředí i společnosti.⁶⁴

Ekonomický kulturní rozvoj lze vnímat prostřednictvím cestovního ruchu a multiplikačních efektů na ekonomiku, návštěvnost turistů a jejich spotřebu. Sociálně kulturní rozvoj lze vnímat aktivní účastí společnosti na programech, tvorbou vzdělávacích programů a zlepšováním dovedností občanů.⁶⁵ Environmentální kulturní rozvoj souvisí s ochranou životního prostředí, protože když chráníme památku, chráníme i prostředí, ve kterém se nachází.⁶⁶

Všechny tyto snahy a akce, které byly učiněny za účelem uvědomění si, že kulturní dědictví je více než jen „památky, zvyky, předměty“, institucionalizovalo v roce 2015 UNESCO (Culture for Sustainable Urban Development), které usiluje o to, aby si svět uvědomil koexistenci kultury, lidí, prostředí a rozvoje.⁶⁷

2.6.2 Tři rozměry kulturního dědictví

Koncepce „ochrany kulturního dědictví“ si klade za cíl předat historii, kulturu, památky a jejich předávání další generaci, ale na druhou stranu koncept „rozvoj kulturního dědictví“ vytváří konflikt, neboť první koncepce směřuje k ochraně a předávání kulturního dědictví v budoucnosti, ale druhý koncept směřuje k exploataci, jeho využití společností. Proto mezi nimi musí být rovnováha, aby ochrana kulturního dědictví a jeho využití ve prospěch společnosti bylo takové, aby sloužilo jeho třem různým rozměrům.

- Sociální dimenze - využití kulturního dědictví pro účely sociální soudržnosti a prosperity - sociální dimenze kulturního dědictví klade důraz na zlepšování kvality života občanů, posilování kulturních kapacit prostřednictvím kulturních aktivit, poskytování příležitostí k

⁶³ Kulturní dědictví je chráněno z historických, morálních a archeologických důvodů jako samoúčelné, s důrazem na zachování jeho materiálních prvků (konvenční-západní přístup) (UNESCO, 2013a: 20-25).

⁶⁴ Zervaki, Antonia, Marine World Heritage and the Quest for Sustainability, : Laws, 2016. s. 16.

⁶⁵ Hribar, Šmid, The role of identifying and managing cultural values in rural development. Slovinsko. 2013. S. 19.

⁶⁶ "Pod pojmem památky v žádném případě za takové nemůžeme považovat pouze stavby, stavby, movité nálezy hmotné kultury, ale ani pozůstatky minulosti v přírodě a ve společnosti. Klontza, Věra, Klontzas, Manolis, Archeologie, nejdůležitější nález nepochází ze Země. Athény, Atexnos, 2020. s. 113.

⁶⁷ UNESCO: [cit. 2022-07-14]. Dostupné na WWW <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245999>.

účasti občanů na aktivitách a zlepšování zdravotní výchovy a pohody.⁶⁸ Aby se zvýšila účast občanů na kulturních programech, měla by existovat spolupráce mezi soukromými a veřejnými orgány ve prospěch společnosti. Tuto spolupráci lze realizovat aktivitami, které přiblíží občana kultuře. Jednou z takových aktivit je oběh uměleckých děl mezi muzei, což občanům umožňuje objevovat cizí kultury.⁶⁹ Také kulturní dědictví má pozitivní dopady na sociální kapitál, vytváří spolupráci a pozitivní klima pro zahájení investice, která výrazně pomůže místní komunitě.

- Finanční dimenze – podpora zaměstnanosti, růstu a kulturní kreativity - společenský rozvoj koexistuje s ekonomickým rozměrem, protože vznikají pracovní místa a samozřejmě jsou zajištěny finanční zdroje, které jsou důležité pro provádění činností (konzervace), které zajistí ochranu a zachování kulturního dědictví. Ekonomický rozvoj však nezajišťuje ochranu kulturního dědictví ani blahobyt společnosti, a proto je pro dosažení našich cílů nutné propojit finanční dimenzi se sociální dimenzí. Kultura se přímo podílí na zajišťování finančních zdrojů na národní a místní úrovni, na vytváření pracovních míst, na produkci a spotřebě zboží, což má za následek ekonomické zlepšení státu a společnosti. Vytváření soukromých a veřejných investic a grantů od mezinárodních organizací má pro společnost mnoho výhod. Kulturní dědictví přímo souvisí s místní komunitou z hlediska jejích ambicí, ekonomického rozvoje a potřeb. Kulturní rozvoj je v této souvislosti charakterizován jako:

- jehož prostřednictvím se vytváří identita národa, města, vesnice,
- vytváření vhodných podmínek pro rozvojové aktivity,
- je ekonomicky nezávislým odvětvím, které vytváří zaměstnanost a zisky.⁷⁰

- Environmentální dimenze - soužití přírody a člověka - člověk je dokonale spojen se svým přirozeným prostředím a zabezpečení jeho života na něm zcela závisí. Kulturní dědictví je tedy také dokonale spojeno s přírodním prostředím, protože památky, zvyky i tradice jsou tvořeny „materiály“ přírody. Ochrana kulturního dědictví byla dlouhá léta zaměřena na estetickou hodnotu a ochranu materiálů a odlišovala památku od přírodního prostředí. To se ale začalo měnit vytvořením smluv a iniciativou UNESCO začlenit přírodní

⁶⁸ Údaje o zdraví a blahobytu se také shromažďují v rámci otevřené metody koordinace 2017–18 pro příspěvek kultury k sociálnímu začleňování. Grossi, Enzo, Sacco, Luigi, Buscema, Massimo, Blessi, Giorgio, The Interaction Between

⁶⁹ Nocca, Francesca, The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool. Naples: Local Heritage and Sustainability, 2017. S. 20.

⁷⁰ Patsavos, Nikolaos, Mergos, G.J., Cultural Heritage and Sustainable Development Economic benefits, social opportunities and policy challenges. Kriti, politexnio Kritis, 2018. s. 18.

prostředí jako součást kulturního dědictví, které vyžaduje ochranu⁷¹. Z tohoto důvodu je ochrana památky a jejího okolí povinná, aby byly chráněny její estetické a přírodní krásy. Památku bez jejího okolí nelze považovat za ucelenou památku, která obsahuje všechny informace minulosti. Žádnou památku nelze řádně vědecky prostudovat a poskytnout patřičné informace, pokud nezohledníme, že přírodní prostor, do kterého patří, je součástí památky a poskytuje cenné informace o samotné památce. Za žádných okolností nesmí být okolí památky a území, kde byl nalezen kulturní statek, vyčleňováno a stejná váha by neměla být přikládána vědeckému výzkumu. Všechny vědy a zvláště humanitní vědy⁷² jsou vedeny člověkem, který je součástí přírody (člověk a příroda jsou propojeny) a nezaměřují se pouze na památky jako materiál, ale na veškeré soužití člověka a přírody.⁷³ K památkám se tak dnes přistupuje nebo by mělo být na úrovni managementu zacházeno se společným pohledem na kulturu a přírodu. Tím je zabezpečena ochrana kulturního dědictví a přírodního prostředí.

⁷¹ UNESCO: [cit. 2022-07-14]. Dostupné na WWW <https://whc.unesco.org/en/natural-world-heritage/#:~:text=There%20are%20257%20natural%20sites,and%20number%20of%20sites%2C%20respectively.>

⁷² Archeologie, historie, muzeologie, filozofie.

⁷³ Κλόντζα, Βέρα, Κλόντζας, Μανολης, το σημαντικότερο αραχαιολογικό εύρημα δεν θα βρεί απο τη γη. Αθήνα: Άτεχνος, 2020. s. 50.

Potenciál ekonomického rozvoje	Sociální rozvojové potenciály	Ekologický rozvojový potenciál	Kulturní rozvojové potenciály
Nová pracoviště	Zachování místní a národní identity	Zachování stávajícího ekosystému	Osobní identifikace
Udržitelný cestovní ruch	Mezigenerační dialog	Podpora místní produkce	Duchovní zkušenost
Použití místních materiálů	Zmocnění	Prevence eroze	Aktivní účast
Podpora nových obchodních přístupů	Propagace místa		Inspirace a povzbuzení k uměleckému vyjádření

Tabulka č.2: Ekonomické a další potenciály kultury v místním rozvoji Článek v Procedia - Sociální a behaviorální vědy · Květen 2015

Obrázek 8.: Schéma kultury a udržitelného rozvoje. **Zdroj:** Zervakis, 2018.

3. Muzeum, veřejnost a interdisciplinarita

3.1. Praktická organizace muzeí (Profese v muzeu)

Pro dobré fungování muzea je nutné mít pracovníky s různou úrovní vzdělání a dovedností. Spoluprací vytváří prostor, který zajistí uchování sbírek, odpovídající informace a zábavu pro veřejnost a všeobecné přijetí role muzea společností.

První formální studii povolání v muzejní oblasti zahájila v roce 1978 Lynne Teather pro Kanadskou asociaci muzeí. Srovnávací studie identifikovala 24 profesí, které v muzeu existují, a zahrnovala dovednosti, úkoly a požadavky každé profese.⁷⁴

V posledních letech došlo k nárůstu muzejních profesí. Jedním z faktorů je vznik nových muzeí, zejména ve velkoměstech, která potřebují vysoký počet specializovaných pracovníků. Například profese muzeolog, jehož jeho hlavním oborem je teoretický přístup a kritické zvažování muzejního průmyslu⁷⁵ na rozdíl od muzeografa, který je zodpovědný za výzkum a organizaci výstavních prostor. Za uchování, údržbu a restaurování objektů odpovídá jejich správce.

Muzeum je prostor, který se vyznačuje komplexností, a proto zde existují specializovaná oddělení, která zodpovídají za bezproblémový chod a vyžadují existenci specializovaného personálu. Žádné oddělení nemůže stát samo bez spolupráce s ostatními odděleními,⁷⁶ a když budou všichni členové pracovat jako tým, je možné se vyhnout neshodám, které mohou způsobit značné problémy.

V tomto bodě vyvstává otázka, jak mohou různé profese spolupracovat a mít maximálně pozitivní výsledek prospěšný pro společnost, pro kulturní dědictví i pro samotnou organizaci? Toho je dosaženo praktickou organizací muzeí, která zahrnuje:

a) správu, b) dozor, c) provoz.

Zpočátku řídicí prostředí zahrnuje vztahy s veřejností muzea (jeho komunikace), účetní oddělení (finanční záležitosti), rozpočtovou službu (fundraising), obecné služby a administrativní pracovníky. Oblasti dohledu zahrnuje prováděný vědecký výzkum, údržbu a restaurování sbírek, kurátorství sbírek a archivaci sbírek. Provoz muzea souvisí s výstavami, vytvářenými vzdělávacími programy, technickými funkcemi a také správou přístupových prostředků.⁷⁷

⁷⁴ Boylan, J., Patrick, The Museum Profession. London: City University London, 2007. s. 7.

⁷⁵ Editoval André, Desvallées, François, Mairesse, Key Concepts of Museology. Belgium: Armand Colin, 2010. s. 54.

⁷⁶ Organizační struktura a personální obsazení, organigram Národního muzea platný k 31. 12. 2020. Národní muzeum [cit. 2022-07-29]. Dostupné na WWW <http://vyrocni-zpravy.nm.cz/2020/organizacni-struktura-6/>.

⁷⁷ Ορφανίδη, Λαλια, μεταπτυχιακή εργασία. Εισαγωγή στη μουσειολογία. Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2003. S. 60.

Každé muzeum si samozřejmě podle své velikosti a potřeb přizpůsobuje speciality, které potřebuje k vytvoření příslušných oddělení a oborů. Ekonomický faktor⁷⁸ však často určuje odbornosti, které manažer najme, aby zůstal v rámci rozpočtu a byl schopen zvládnout finanční požadavky.

S drobnými úpravami, pokud jde o název, ale také s podobnými úkoly, jsou profese, se kterými se v muzeu obvykle setkáváme:

1. archeolog
2. bezpečnostní technik
3. historik
4. etnograf
5. archivář
6. konzervátor
7. kurátor
8. lektor
9. pokladník
10. pracovník pro styk s veřejností
11. ředitel

3.2. Povolání konzervátorů

Konzervátorská práce je jednou ze základních povinností všech orgánů správy kulturního dědictví (ICOM, vládní organizace, atp.). Stejně jako u položek je v chartě Atén⁷⁹ a Benátek⁸⁰ uvedeno, že konzervace se neomezuje pouze na objekt, který má být konzervován, ale zaměřuje se na prostředky a metody, které budou během procesu konzervace použity. Amsterodamskou deklarací v roce 1975⁸¹ se památková péče dostává na novou úroveň, od záchrany a restaurování předmětů a památek dochází k posunu ke komplexní ochraně a správě kulturního dědictví, tj. důraz je kladen nejen na materiální podstatu objektu, ale také na jeho hmotné hodnoty.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že komplexní ochrana kulturního dědictví má přímý dopad na společnost a její občany na duševní a duchovní rovnováhu a na zvyšování kvality života. Kromě

⁷⁸Příjmy ze vstupenek, darů, vládních programů atd. V malých muzeích je bohužel mnohokrát pozorován jev, že zaměstnanec má např. roli kurátora, muzejníka atp.

⁷⁹ ICOMOS: [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW <https://www.icomos.org/en/167-the-athens-charter-for-the-restoration-of-historic-monuments>.

⁸⁰ ICOMOS: [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW <https://www.icomos.org/en/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/157-the-venice-charter>.

⁸¹ ICOMOS: [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW <https://www.icomos.org/en/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/169-the-declaration-of-amsterdam>.

výše uvedeného je komplexní ochrana prováděna také z ekonomických důvodů, neboť ekonomický rozvoj je vytvářen vznikem starých profesí, využíváním historických budov a nárůstem místní populace.

3.2.1 Stručný popis konzervování

Historický vývoj lidského druhu, potřeba zachovat kulturní dědictví a vyzdvihnout ho dalším generacím, aby se dozvěděly o své minulosti, stejně jako úvahy, které se kolem identity lidského druhu vytvořily, jsou staré jako jeho zájem o zachování své historie v čase.⁸²

Dá se říci, že koncept konzervování začal od okamžiku vzniku objektů, kdy si všímáme, že se je jejich tvůrci snažili vytvořit co nejodolnější vůči času. S kolektivním záchranným a konzervátorským úsilím se však poprvé setkáváme v období renesance, kdy významné šlechtické rody v Evropě vlastnily ve svých sbírkách cenná díla. Zde postupně začala jejich ochrana a konzervace.

V letech, kdy profese konzervátor ještě nebyla oficiálně ustanovena, prováděli konzervační operace lidé, kteří měli základní znalosti o materiálech a bez jakýchkoliv odborných znalostí se snažili předměty „konzervovat“. To mělo často negativní důsledky, protože neúmyslně znesvětili díla nevhodnými materiály, použitých při práci, a nesprávnými rozhodnutími, která učinili při konzervování.

V dnešní době je konzervace rozvíjející se vědní disciplínou, která je i dnes často zaměňována s profesí umělce, muzejníka, řemeslníka či archeologa. Přesto si konzervátoři v průběhu let zajistili svoji autonomii v oblasti vědy, poskytování specializovaných znalostí a dovedností, kterými mohou jakýkoliv objekt kdykoli chránit, uchovat a zajistit jeho existenci v časoprostoru.

3.2.2 Co je cílem konzervování

Cílem konzervace je zachování fyzické celistvosti hmotného kulturního dědictví tak, aby:

- (a) mohlo být předmětem bádání a studia pro dějiny umění, archeologie a další vědy a zároveň,
- (b) dosáhnout záchrany a jeho zachování, aby mohl být odkázán dalším generacím. Také konzervování má za svůj hlavní cíl zachování a záchranu kulturního a přírodního dědictví a udržet jejich historická poselství nevyčerpatelná.

V konzervátorských laboratořích se používají minimálně invazivní metody. Úrovně konzervovaných zásahů jsou neoddelitelně spjaty s cíli a otázkami, které kladou vědci účastníci se

⁸² National Gallery: [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW <https://www.nationalgallery.gr/el/to-mouseio/sunthrisi-ergon-tehnis.html>.

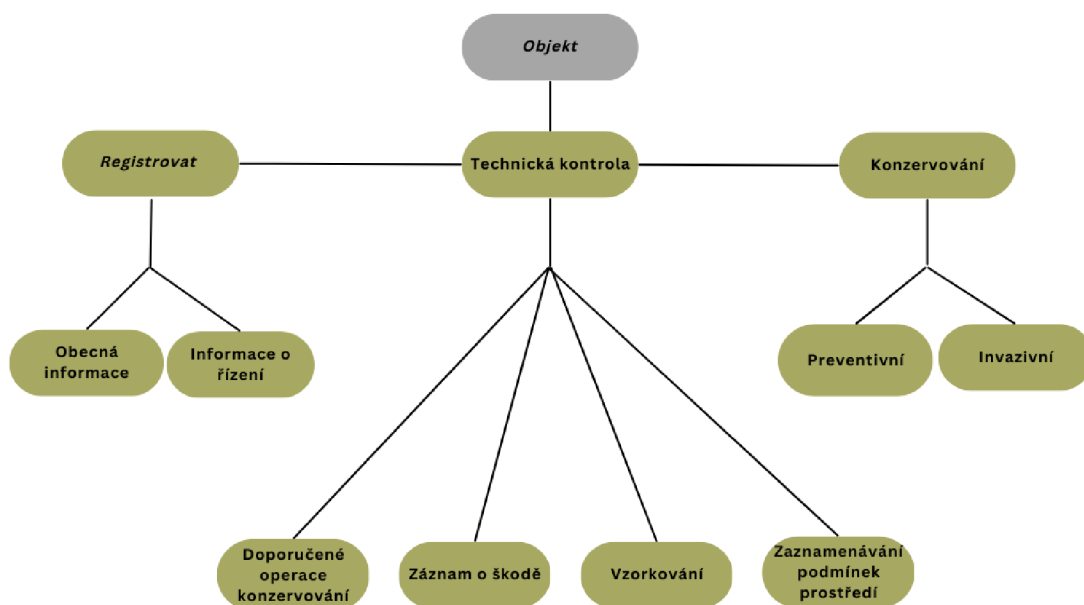
výzkumu. Při konzervování jsou celkové prováděné úkony zaměřeny na preventivní konzervaci objektu (preventivní konzervace), tj. neprovádějí se žádné přímé operace, ale pouze úkony směřující k minimalizaci opotřebení. Na druhé straně existuje invazivní konzervování, která se provádí pouze tehdy, když je to považováno za nutné (vzniklá škoda je velmi pokročilá), protože prováděné zásahy zasahují do samotného objektu. Podle velikosti poškození je zvolena nejvhodnější intervenční strategie. Jedná se buď o dílčí konzervování - provádějí se drobné údržbové testy, montáž určitých položek (ne doplňování), vhodné balení, skladování -, nebo komplexní konzervování - provádí se kompletní čištění, záznamová analýza, chemická stabilizace a doplňování a údržba pro expozice, ve které se provádějí všechny předchozí operace s přidáním výplně a estetické náhrady. Ve všech případech by měly všechny zásahy, které budou provedeny, být plně vratné.

3.2.3 Obecné zásady konzervování

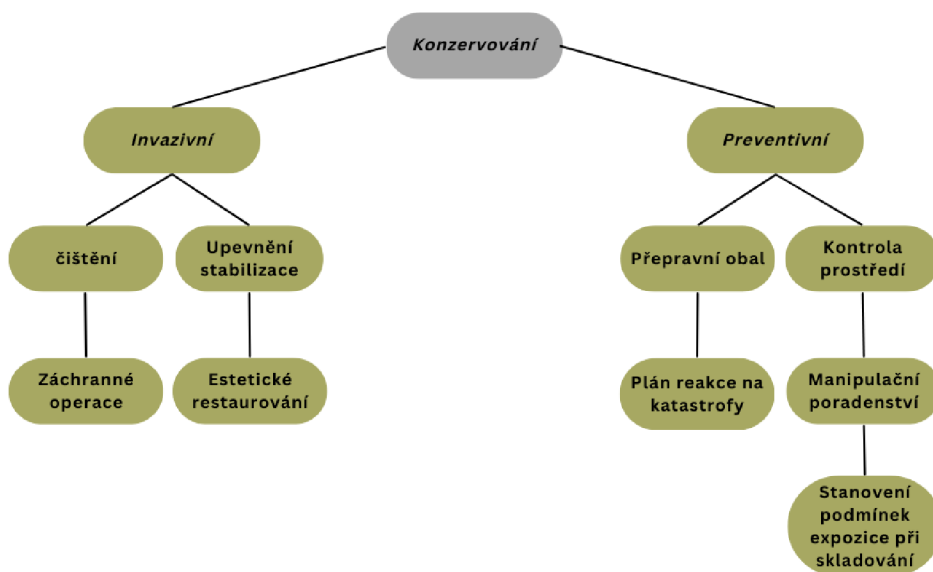
Záchrana památek je společným projektem mnoha specializací, jako jsou chemičtí inženýři, konzervátoři a další specializované profese (tesaři, mramoráři). Pokud jde o metody, materiály a provedení, ty jsou použity se souhlasem archeologů nebo kvalifikovaných architektů.

V naší době by ochrana přírody měla jít s konzervováním jedním směrem spolu se společností a jejími potřebami. To znamená, že konzervátor musí mít odborné znalosti, dovednosti a umět se rozhodovat tak, aby zachoval předmět co nejvhodnějším a nejšetrnějším způsobem k předmětu i sobě. Dobrý konzervátor by měl úspěšně kombinovat technické, umělecké a vědecké dovednosti ve spojení s organizačními a komunikačními schopnostmi.⁸³ V neposlední řadě jsou rozhodnutí o ochraně a obnově přijímána prostřednictvím smysluplného a rovnocenného dialogu mezi vědci a společností.

⁸³ Muñoz Viñas, Salvador, Contemporary theory of conservation. Valencia: Universitat Politecnica de Valencia, 2005. s. 23.

Obrázek 9.: Schéma, základní postupy konzervování.

Obrázek 10.: Schema, postupy preventivní a intervenční konzervování.

3.3. Od individuální konzervace až po komplexní ochranu kulturního dědictví

Prostřednictvím mezinárodních chart a úmluv je zřejmé, že konzervace a restaurování se nezaměřuje výhradně na objekt, ale naopak se snaží o komplexní ochranu kulturního dědictví, včetně prostředků, metod a cílů, s jejichž pomocí bude provedena. Všechny normativní texty a organizace se snaží vyvíjet společně se společnostmi a jejich systematickou obnovou se daří plně chránit kulturní dědictví. Od vytvoření prvních chart Athén a Benátek, které se zaměřovaly na obnovu a záchranu jednoho objektu, přecházíme do fáze, kdy Amsterodamská deklarace (1975)⁸⁴ a Granadská úmluva (1985)⁸⁵ usilují o komplexní ochranu a uchování kulturního dědictví.⁸⁶

Mezi nejdůležitější cíle integrované ochrany, záchrany a konzervování památek patří:

- Uložení do původní polohy
- Ochrana jeho bezprostředního okolí
- Použití tradičních materiálů, metod a technik při restaurování
- Nová role z hlediska využití, kterou budou historické budovy mít, by měla být kompatibilní s jejich charakterem
- Žádné změny při rekonstrukci historických prostor
- Jejich bezproblémová integrace do společnosti a jejich přijetí společností

K dosažení maximálního efektu, tedy integrované ochrany památek, by měli mít všechny správní orgány, běžní občané a kdokoli jiný, kdo může přispět, možnost jednat pouze ve prospěch kulturního dědictví. Prostředky, které budou fungovat pro realizaci integrované ochrany, jsou tvorba a důsledné využívání legislativních pravidel, zajištění finančních zdrojů, průběžné informování a vzdělávání občanů v otázkách kulturního dědictví a mezioborová spolupráce věd.

3.4. Povolání muzeologů

Muzeologie je vědní obor se silným humanitárním a sociálním rozměrem, účelem a rolí. Po mnoha desetiletích otázek, úvah a dialogů je dnes mezinárodně uznávána jako věda s rozvíjejícím se praktickým i teoretickým oborem. Postupem času se objevili významní „muzeologové“, kteří se pokusili muzejní odvětví etymologicky interpretovat a přiblížit.

⁸⁴ ICOMOS: [cit. 2022-07-18]. Dostupné na WWW <https://www.icomos.org/en/and/169-the-declaration-of-amsterdam>.

⁸⁵ Council of Europe: [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/granada-convention>.

⁸⁶ Ochrana hmotného a nehmotného kulturního dědictví.

Z etymologického hlediska je nejpoužívanější definice od Georghese Henriho Riviéra: „Muzeologie: aplikovaná věda, věda o muzeu. Muzeologie studuje historii muzeí, jejich roli ve společnosti, specifické formy výzkumu a konzervace, jejich činnost a šíření znalostí, jejich organizaci a funkci, novou nebo „muzeumizovanou“ architekturu, nálezy, které dostávají nebo vybírají, typologii a etika muzeí“.⁸⁷

Neméně důležitý etymologický výklad muzeologie podal český muzejník Stránský jako: „... vysoce rozvinutou aplikovanou vědu, která studuje cíle muzeí a metody jejich realizace a její výsledky jsou zaměřeny na rozvoj muzeí.“⁸⁸ Muzejní fenomén byl nejen iniciován, ale od svých počátků provázen poznávacím a hodnotícím procesem, který se – počínaje renesancí – začal postupně vydělovat jako osobitá poznatková soustava, která se v druhé polovině 20. století vydělila jako samostatný obor“.

Vezmeme-li v úvahu všechny názory, které byly zaznamenány ohledně etymologie pojmu muzeologie, můžeme dojít k závěru, že jádrem konkrétního oboru je člověk a realita, která je vyjádřena dokumentací skutečného a může být vnímána prostřednictvím přímého kontaktu. Tato specifická definice je otevřena celému spektru muzea, protože není omezená a má tendenci se zabývat jakýmkoliv experimentováním v muzejním prostoru. To je realizováno prostřednictvím oboru muzejnictví.

Obor, kterým se muzeologie zabývá, pokrývá v rámci muzejního prostoru velmi široké spektrum. Konkrétně vědní obor muzeologie zahrnuje:⁸⁹

- Studium teorie a historie sběratelské činnosti
- Výzkum principů hodnocení sbírek
- Studium dějin epistemologie a sociologie muzea jako multidimenzionální organizace
- Studium historie, praxe a historie dalších muzejních věd (archeologie, konzervace, dějiny umění, ...)
- Studium muzea ve vztahu ke společnosti a sociálním skupinám, kterým má sloužit. V této kategorii vyvstává mnoho nových problémů, na které musí muzeologie odpovědět, jako je demokratizace muzea, vztah muzea ke společnosti a utváření kulturní, národní a sociální identity, atd.

Vše výše uvedené mohou shrnout tak, že hlavním úkolem, kterým se muzeologie zabývá, jsou „problémy kolem organizace muzea a jeho situace ve společnosti“.⁹⁰

⁸⁷ Editoval André, Desvallées, François, Mairesse, Key Concepts of Museology. Belgium: Armand Colin, 2010. s 98.

⁸⁸ Stránský, Zbyněk Z, Archeologie a Muzeologie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 95.

⁸⁹ Μούλιου, Μαρλίν, μουσειολογία, ιστορία, θεωρία και πράξη. Αθήνα: Αρχαιολογία και τέχνη, 2006. str. 73.

⁹⁰ Aquilina, J. D, The Babelian Tale of Museology and Museography: a history in words. Museology: International Scientific Electronic Journal, 2011. s. 4.

3.5. Interdisciplinarita spolupráce jako prostředek k dosažení našeho cíle

Během správného výzkumu, každá věda, která se ho zúčastní, respektuje a úzce spolupracuje s jinými vědami. Zpočátku se tato spolupráce provádí za účelem nalezení nejlepší metody, techniky a nejvhodnějších a nejbezpečnějších materiálů, které se mají použít během procesu konzervace. Účast konzervace v interdisciplinaritě navíc nabízí kontextualizaci a zdůvodnění vědeckých dat prostřednictvím vizuální kontroly a prostřednictvím výsledků historického výzkumu.

Hlavními profesemi, se kterými konzervátoři spolupracují, jsou kurátor, restaurátor, archeolog, výstavář, atd. Existují také spolupráce s profesemi, které by se nedaly považovat za „základní“ profese, které by mohly v muzeu existovat, natož aby mohly spolupracovat s konzervátory. Některé z těchto profesí jsou geolog, biolog, fyzik, muzejník, chemik, IT technik, atd. Tato mnohostranná spolupráce mezi památkovou rezervací a ostatními specializacemi má za následek spolehlivost výsledků výzkumu, hladký proces konzervace a přenos vědeckých informací mezi specializacemi.

Integrovaný výzkum má interdisciplinární charakter, kdy každá vědní disciplína respektuje ostatní disciplíny a ostatní k ní přistupují stejně ve společném zájmu.⁹¹ V oblasti kulturního dědictví spolupracují různé vědy, které svými technikami a metodami přispívají k novému integrovanému výzkumu. Těžištěm moderního výzkumu je záchrana materiálního i nemateriálního obsahu objektů a zvýraznění co největšího množství informací.

Od prvního okamžiku, kdy si člověk uvědomil důležitost kulturního dědictví a snažil se jej chránit, spolu spolupracovaly různé profese jako archeologové, konzervátoři, historici a dokonce i profese jako právníci, atd. Zájem na záchraně kulturního dědictví samozřejmě není jen u lidí, kteří mají určitou odbornost, ale také u lidí, kteří si díky vzdělání uvědomili velikost kulturního dědictví a každý se svým způsobem snaží přispět.

Záchrana a šíření dědictví má specifický společenský úkol, zachovat co nejvíce autenticitu památky, předmětu a předat ji dalším generacím. Abychom dosáhli požadovaných výsledků, musíme být úspěšní na dvou úrovních⁹²: technické a sociální. Pokud jde o technickou úroveň, odkazujeme na techniku, kterou budeme sledovat, a pokud jde o sociální, odkazujeme na to, co je naším cílem. Aby bylo možné dosáhnout absolutního úspěchu na obou úrovních, je nutná spolupráce mnoha různých vědních oborů.

V tomto bodě vyvstává v systematickém procesu ochrany a šíření památky otázka, o jaké vědy jde. Odpověď samozřejmě nemůže být univerzální pro všechny případy, protože závisí na typu

⁹¹ Κλόντζα, Βέρα, Κλόντζας, Μανολης, το σημαντικότερο αρχαιολογικό εύρημα δεν θα βρεί απο τη γη. Αθήνα: Άτεχνος, 2020. s. 90.

⁹² Solar, Mlos, Interdisciplinarita, v péči o kulturní dědictví. Univerzita Pardubice, 2013 s.30.

předmětu, materiálu, oblasti, kde byl nalezen, podmínkách, ve kterých byl nalezen, a dalších faktorech. Nicméně s přihlédnutím k funkcím a činnostem každé vědy, můžeme je rozdělit do 4 hlavních kategorií:⁹³

1. *Poznávání a hodnocení - tato kategorie zahrnuje humanitní vědy, jako je archeologie, dějiny umění, antropologie, sociologie, muzeologie, etnologie, atd a fyzikální a chemické vědy, jako je petrografie, geologie, mineralogie, dendrochronologie, osteologie, radiové datování, statistika.*
2. *Ochrana a obnova - jedná se o profese související s procesem ochrany a pozastavení restaurátorství, stavebnictví, projektování.*
3. *Prezentace - vědy, jejichž hlavní úlohou je co nejvhodnějším způsobem prezentovat výsledky výzkumu veřejnosti. Toho lze dosáhnout prostřednictvím publikací, vytvářením zpráv a prostřednictvím vzdělávání.*
4. *Průřezové ve všech činnostech: zúčastněné orgány, které mají přímý vztah k managementu, správě, legislativě, ekonomii.*

Cíl vědy související s kulturním dědictvím:⁹⁴

- Při zkoumání a rekonstrukci starověkých technik - technologií
- Při vytváření databází
- V datování předmětů a období
- Při kontrole pravosti památek - uměleckých děl
- Ve vývoji materiálů a technik pro restaurování a údržbu památek
- Způsob prezentace památek - uměleckých děl
- Ve způsobu předávání informací veřejnosti
- Vzdělání a zábava společnosti

Úspěšná spolupráce různých lidí, kde každý reprezentuje obor, ve kterém působí, není snadný proces a rozhodně vyžaduje vytrvalost a trpělivost. Každodenní osobní kontakty s kolegy by měly probíhat v příznivé atmosféře a ke všem by se mělo přistupovat stejně a podle role, která je každému přidělena (ředitel, koordinátor, atd.). V případě, že některý člen týmu není schopen spolupracovat, automaticky to způsobuje vážné problémy v celém procesu, které mají za následek zpoždění projektu nebo dokonce jeho zrušení. Aby se tomu zabránilo, existuje možnost výměny nápadů, názorů, návrhů prostřednictvím konferencí a workshopů. Podstatným předpokladem interdisciplinarita je schopnost účastníků spolupracovat.⁹⁵ Protože aby interdisciplinarita správně fungovala, musí být všechny články řetězce pevně propojeny.

⁹³ Interdisciplinární památková péče, Vít Jesenský.

⁹⁴ Κατσιάφας, Χρίστος, αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης, αρχαιολογία, η συνισφορά της χημείας, προστασία κληρονομιάς. : Ζητι, 2019. s. 263.

⁹⁵ Solar, Mlos, Interdisciplinarita, v péči o kulturní dědictví. Univerzita Pardubice, 2013 s.30.

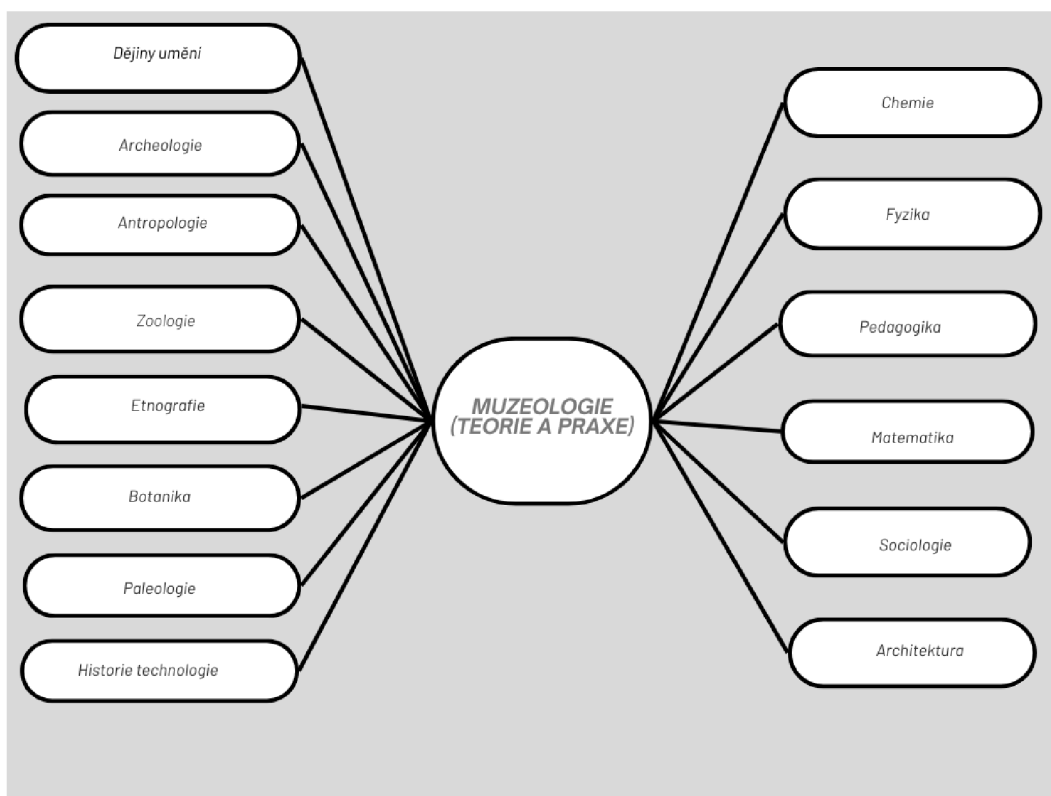
3.5.1 Multidisciplinarita v oboru konzervování a muzeologie

Muzeologie je věda, která ve velké míře spolupracuje s různými odbornými obory ve prospěch výzkumu a šíření kulturního dědictví. Jedním z nich je obor pedagogika, kde se spolupráce muzeologie a pedagogiky zaměřuje především na vzdělávání a zábavu návštěvníka a zaměřující se mimo jiné na řady historických jevů a genezi prvního vývoje.⁹⁶ Kromě pedagogického oboru muzeologie spolupracuje s historiografií, kde se prostřednictvím zaznamenávání historie a jejího správného předkládání veřejnosti snaží „probouzet“ paměť veřejnosti.

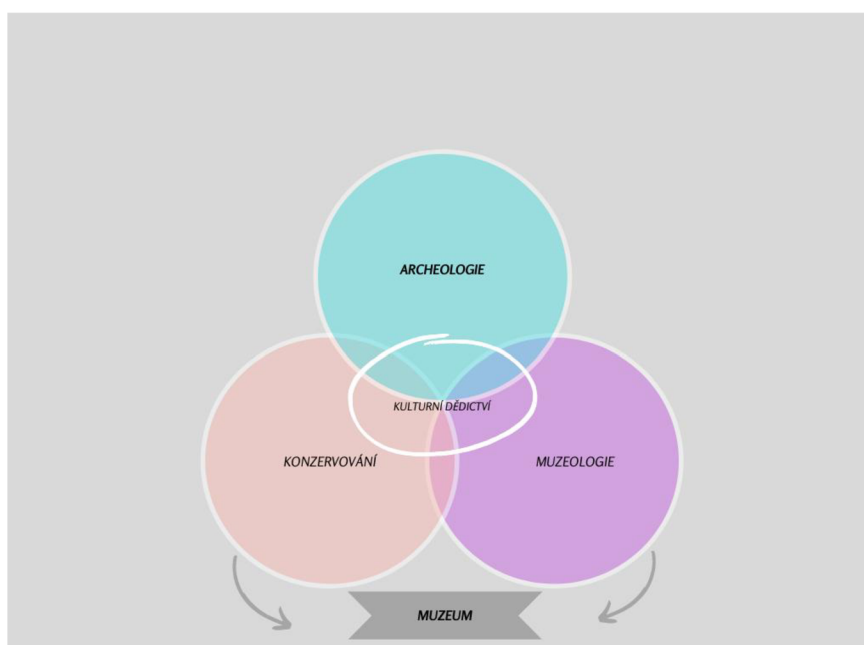
Neméně důležitou disciplínou, se kterou ve velké míře muzeologie spolupracuje, jsou dějiny umění, kde je hlavním účelem této spolupráce sběr uměleckých děl. Samozřejmě, různé vědní obory jako antropologie, etnologie, archeologie, konzervace, atd. někdy v menší, a někdy ve větší míře spolupracují s muzejnictvím v rámci výzkumu a tvorby expozice.

Muzeologie se nesnaží nahradit žádnou jinou vědu v muzejním prostoru, ale místo toho se snaží přispět poskytováním bohatého a kvalitního materiálu prostřednictvím svého výzkumu. Muzeologie je v zásadě založena na interdisciplinaritě, vytváří a přizpůsobuje pro svůj zájem teorie, zkušenosti a poznatky z jiných věd, které působí v muzejním prostředí.

⁹⁶ Kirsch, Otakar, Dějiny lidského myšlení vs. dějiny institucí: několik poznámek k problematice historické muzeologie. *Museologica brunensia*, 2013. s. 12.

Obrázek 11.: Schema, multidisciplinarita v oboru konzervování a muzeologie.

Obrázek 12.: Schéma, multidisciplinarita v oboru konzervování a muzeologie.

3.6. Konzervování jako interpretační nástroj pro seznámení a přiblížení veřejnosti

V dnešní době se komunikace s muzejním publikem stala nezbytnou, protože jde o kulturní proces, kde se vytváření poselství děje prostřednictvím participace. Komunikace je základní funkcí a je nedílnou součástí společenského rozvoje, neboť funguje jako prostředek vytváření a předávání kulturních aktů. Neexistuje žádné muzeum bez komunikace s publikem. Muzejní veřejná komunikace je považována za jednu z nejdůležitějších funkcí kulturních organizací,⁹⁷ protože přímo souvisí s ostatními funkcemi muzea (výzkumná, sbírková, manažerská), určuje veřejný obraz muzea a ovlivňuje veřejnost, zda je navštíví, a souvisí s předáváním informací – zpráv a zážitků takovým způsobem, že jsou vnímány různými sociálními skupinami.

V muzeu existuje mnoho různých profesí, které přicházejí do kontaktu s návštěvníkem, s cílem ho informovat (recepční), provádět (průvodce) a nebo s funkcí zábavně-vzdělávací (muzejní pedagog, muzejník). Existuje však profese konzervátora, kde panuje mylná představa, že jeho působíště je uvnitř konzervátorské laboratoře a jediný kontakt s veřejností je nepřímo, prostřednictvím dochovaného předmětu.

Profese konzervátora je vykonávána „za zavřenými dveřmi“, v samostatné místnosti či laboratoři, která je izolována od výstavních prostor, výstavních předmětů a veřejnosti muzea. Tato izolace konzervátoru je v příkrém kontrastu s moderním muzejním modelem vyvinutým během osvícenství, kde se muzeum zaměřuje na konzervaci, výzkum a komunikaci.⁹⁸ Vzhledem k tomu, že při záchraně kulturního dědictví převažuje interdisciplinarita a je přímo spojena s historickým výzkumem, archeologií a uměleckou tvorbou, neměla by věda o uchování působit v pozadí.

Co se týče konzervátorské práce, je to nepochybně jedna z povinností všech orgánů správy kulturního dědictví, od soukromých a státních, až po mezinárodní orgány (ministerstvo kultury, ICOM). Kromě procesu, který se snaží chránit hmotné i nehmotné kulturní dědictví spolu s hodnotami, které přináší, lze konzervátorskou práci využít jako prostředek, který přitáhne zájem veřejnosti z různých sociálních skupin.

Výsledek konzervátorské práce je prezentován veřejnosti s tím výsledkem, že jej obdivuje a získává z něj vzdělávací i zábavný obsah. Předáním dobře udržovaného objektu veřejnosti povinnost konzervování vůči veřejnosti nekončí. V mnoha případech se veřejnost sama zajímá o to, v jakých podmínkách byl předmět nalezen, jaké materiály byly při konzervaci použity a zda byla zachována jeho autenticita.⁹⁹ Konzervace často díky spolupráci s jinými vědami a využitím technologií přináší

⁹⁷ Αναστάσιος, Δημήτριος, μεταπτυχιακή εργασία. Η επικοινωνία στο μουσείο Τεργιόδη, 2016. s. 47.

⁹⁸ François Mairesse Renata F. Peters, What is the essence of conservation? Materials for a discussion Editors. ICOFOM, 2019. s. 9.

⁹⁹ François Mairesse Renata F. Peters, What is the essence of conservation? Materials for a discussion Editors. ICOFOM, 2019. s. 9. 18.

důležité informace, které se týkají společnosti,¹⁰⁰ jako je autenticita díla, skrytý design, informace o nutričních podmínkách starých kultur a cenné informace o nemocech.

Konzervace je věda, která by měla komunikovat s muzejní veřejností a neměla by být považována jen za proces odehrávající se v konzervační laboratoři. Vztah mezi konzervátorem a publikem by neměl být pouze prostřednictvím dochovaného předmětu, ale naopak by měl existovat „úzký“ kontakt, neboť to bude přínosné pro obě strany.

V 21. století si mnoho muzeí uvědomilo, že věda o ochraně přírody může interagovat s muzejní veřejností a přispět k informování, vzdělávání a zábavě veřejnosti. Existuje několik pozoruhodných programů¹⁰¹ v několika muzeích po celém světě, které plní vzdělávací i zábavnou roli, jako jsou online aktivity,¹⁰² otevřené konzervační místnosti¹⁰³ a integrace konzervace do interpretačních textů. Všechny tyto akce činí z památkové péče zajímavé téma pro vzdělávání a seznamování společnosti s kulturním dědictvím.

Prostřednictvím výše uvedených programů je cílem konzervování:

- Zvyšovat povědomí společnosti v otázce ochrany kulturního dědictví
- Seznámení občanů s materiály památek
- Pochopení škod a jejich příčin
- Kroky provedené během procesu konzervování
- Rozhovor s komunitou a příležitost pro komunikaci konzervátorů s komunitou

Prostřednictvím potřeby komunikace mezi konzervátorem a veřejností je pochopitelné, že jednou z povinností vědy, v konkrétním případě konzervátora, je informovat a aktualizovat znalosti lidí prostřednictvím výsledků validního výzkumu. Konzervování, čistě jako vědní disciplína, byla, je a bude klíčovou prioritou pro muzeum nebo orgán správy kulturního dědictví, neboť právě konzervací a interdisciplinarností se nám daří chránit naše kulturní dědictví. Neměl by však zůstat ve své přísně vědecké roli a být uzavřen v konzervační laboratoři, ale místo toho by měl být používán jako komunikační a interpretační nástroj mezi objektem a publikem. Měla by být využita skutečnost, že má moc oslovit různé skupiny¹⁰⁴ s různými zájmy, hodnotami, znalostmi a přitáhnout jejich zájem.

¹⁰⁰ Παπίδα, Σοφία, προστασία, επικοινωνία και εκπαιδευτικά προγράμματα: Η προστασία της εργασίας ως εργαλείο εξοικείωσης του κοινού και των σχολικών ομάδων με θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Αθήνα: ελληνικό υπουργείο τουρισμού, 2012. s. 82.

¹⁰¹ The MFA's Conservation in Action (CIA).

¹⁰² Acropoli Museum: [cit. 2022-08-20]. Dostupné na WWW <https://www.theacropolismuseum.gr/en/new-technologies/laser>.

¹⁰³ MFA Boston: [cit. 2022-08-20]. Dostupné na WWW <https://www.mfa.org/collections/conservation/conservation-in-action/death-of-buddha>.

¹⁰⁴ Greenhill-Hooper, Eilean, Museums and their visitors. London: routledge, 1994. s. 12.

3.6.1 Muzeologie jako interpretační nástroj pro seznámení a přiblížení veřejnosti

20. století je považováno za mezník pro vývoj muzeí, protože znamená jejich posun směrem k široké veřejnosti a počátek komunikace muzea s veřejností. Postupně se zjišťuje, že muzeum neslouží základní čtveřici - výzkumu (který je převážně archeologický), ochraně (s nesprávnými ochrannými opatřeními), konzervaci (s nedostatečnými prostředky a personálem) a komunikaci (zveřejňování výzkumu především odborníkům). Kromě přísné podoby, kterou muzea dříve měla, tedy část určenou výhradně osobám se speciálním odborným vzděláním, měla za cíl získávat, uchovávat a zhodnocovat sbírky a přispívat tak k uchování přírodního, kulturního a vědeckého dědictví (kulturní a výzkumná funkce muzea) bez účasti společnosti. Nyní může přispívat k blahobytu a rozvoji společnosti a prostřednictvím komunikace může mít sociální roli. Hlavním účelem moderního muzea je tedy sloužit společnosti, pracovat ve prospěch společnosti a samozřejmě komunikovat se svým publikem. Středem zájmu je samotné publikum a ne exponáty samotné.

Od poloviny 20. století se muzea obracejí na širokou veřejnost a zároveň se jeho poslání stalo multidimenzionálním a pro své úspěšné dokončení vyžaduje komplexní úsilí muzea jako prostředku komunikace. Tedy snaha o komunikaci se svým publikem, která bude mít za svůj hlavní cíl hledání jeho potřeb, jejich uspokojení během návštěvy a na jejím konci a samozřejmě také jejich přitažlivost.¹⁰⁵

Na druhé straně existují konzervativní názory, které tvrdí, že objekt je a měl by být středem zájmu, protože nese kulturní hodnoty a kolem něj by veřejnost měla pracovat na získání těchto hodnot.¹⁰⁶ Existují však i pokročilejší názory A. M. Kulemzina a S. I. Sotnikové, kteří tvrdí, že kromě základních funkcí, které plní (výzkum, konzervace, skladování), by muzeum mělo fungovat tak, aby formovalo mentalitu jednotlivce i celé populace. Nezapomínejme, že muzea bez svého publika by byla místem pro uložení předmětů, které by ztratily svou kulturní hodnotu, protože by ji nemohly přenést do společnosti.

Prostřednictvím muzeologie můžeme dosáhnout vynikajícího vztahu mezi muzeem a veřejností, protože muzeologie je věda, která k tomu přináší vhodné zdroje. Muzejní komunikace je rozdělena do dvou kategorií, které musí každé muzeum průběžně sledovat podle své potřeby a nadále ji formovat. První kategorie se týká komunikace uvnitř muzea týkající se vzdělávacích programů, informačního materiálu, rámování exponátů a jejich kontrolních materiálů, nabízených služeb a atmosféry uvnitř muzea. Druhá kategorie souvisí s komunikací mimo muzeum, která se týká reklamy, public relations, webových stránek a vnějšího vzhledu muzea.

¹⁰⁵Greenhill-Hooper, Eilean, *Přilákat: marketing, Výzkum: evaluační výzkum, Poskytovat: zábavu*. Londýn: routledge, 1996. s.2.

¹⁰⁶ Mastenitsa, Elena, Shlyakhtina, Lyudmila, *Poslání Muzea V Současnosti Sociální A Kulturní Reality*. Brno: Museologica Brunensia, 2017.

Ve 21. století se vytvořily nové potřeby, které radikálně změnilы touhy a přání veřejnosti, která požaduje neustálé a kvalitní vzdělávání, průběžné a pečlivé informování a kvalitní využívání volného času. Vytvořením těchto nových potřeb došlo k velké změně filozofie muzeí ve způsobu komunikace s veřejností. Tam, kde bylo muzeum „skladištěm cenných materiálů“ a určené výhradně malé části světa, si začíná získávat široké publikum a stále více posilovat své postavení ve společnosti.

Muzejník je odborník, který se svou prací bude snažit přiblížit muzeum veřejnosti a přilákat více návštěvníků. Přítomnost muzejníka zpočátku radikálně změnila chladný způsob prezentace děl a nahradila jej edukačním a interpretačním procesem, kde se vytváří zvláštní vztah mezi objektem a návštěvníkem. Vzdělávání probíhá zábavnou a zajímavou formou a uniká z přísného školního rámce vzdělávání. S pomocí muzejníka byla také povýšena role dialogu¹⁰⁷ v muzeu a na výstavě. Prostřednictvím tohoto specifického procesu se dosahuje vzniku nových myšlenek, obohacuje se představivost a reflexe. Dialog je to, co podporuje neustálé a osobní učení.

Spoluprací několika odborností (muzeolog – muzejní pedagog, kurátor, atd.) vznikají programy, které dávají návštěvníkovi možnost vybrat si podle jeho zájmů, vzdělání a času, který má, pobavit se i poučit. Ve spolupráci s moderními médii a při správném využití technologií, bude zájem veřejnosti o kulturní dědictví větší a bude dosaženo největšího cíle, ochrany a šíření kulturního dědictví.

Komunikace muzea s veřejností je jeho nejdůležitější funkcí, protože prostřednictvím komunikace může muzeum sjednocovat kultury, dávat nápady, zkušenosti a motivaci mladým lidem, integrovat marginalizované sociální skupiny do společnosti, poskytovat cenné informace prostřednictvím pečlivého výzkumu prováděného v jeho prostoru a samozřejmě poskytnout zábavu pro všechny věkové skupiny. V celém tomto úsilí muzea, institucí a organizací by profese konzervátora a muzejníka měla mít své místo v komunikaci s veřejností. Koneckonců, jen dobře informovaná a vnímavá veřejnost bude mít pocit, že je součástí kulturního dědictví a bude požadovat další zachování a ochranu kulturního dědictví jako veřejného statku.

Podle mého názoru by konzervátor i muzejník měli být co nejlépe připraveni, aby mohli reagovat na nové potřeby, které vývoj společnosti přináší. Toho lze dosáhnout pouze tehdy, pokud všichni pochopí, že potřeba interdisciplinarity, jak v teorii, tak v praxi, je nezbytná a že vynikající spolupráce a respekt mezi různými specializacemi může přinést jen pozitivní výsledky.

¹⁰⁷ Podle Martina R. Scharera je zásadní zavést důležitý rozdíl, ten mezi dialogem a komunikací. První z nich odkazuje na interakci mezi lidmi, skutečný dialog, jakýsi ping-pong mezi jednotlivci? druhý popisuje tok informací z A do B (např. od kurátora k návštěvníkovi na výstavě), nejde tedy o skutečný dialog, ale o jednosměrnou komunikaci mezi osobami, které tam zároveň nejsou. – Scharera, Martina R., *Výstava – místo omezeného dialogu*. Brno: Museologica Brunensia, 2012. s. 14.

3.7. Muzeum - vzdělávací prostor

Muzea, kromě toho, že se jedná o místa, která se zabývají výzkumem, ochranou, údržbou, správou a výstavou exponátů, jsou také místy, kde se lze učit. Aby bylo možné efektivněji předávat informace a znalosti veřejnosti, v mnoha případech muzea a kulturní místa začlenila do svých činností technologii na podporu prohlídky s průvodcem nebo jako podporu vzdělávacích aktivit.

Pokud jde o vzdělávací kontext, muzeum si vytvořilo svůj vlastní způsob učení, který má zvláštní a jedinečný charakter, a jenž se velmi liší od typických učebních a vzdělávacích kontextů, jako je škola, rodina, atd. Učební kontext je definován jak charakteristikami návštěvníků (věk, vzdělání), tak charakteristikami prostoru (typ předmětů, typ výstavy, způsob organizace). Požadovaný proces učení je popsán jako aktivní proces vytváření znalostí zaměřených na samotný objekt.¹⁰⁸ V rámci muzea nebo v kulturních prostorách je učení dialektický proces¹⁰⁹ mezi narativem vytvořeným samotným návštěvníkem a prostřednictvím výběru a vystavení sbírek.¹¹⁰ Proto je vyprávění příběhů cenným nástrojem pro budování znalostí v muzeích.

3.7.1 Technologie jako prostředek učení a zábavy

Muzeum jako místo kultury a vzdělávání musí neustále hledat způsoby, jak podněcovat zájem veřejnosti a přitahovat návštěvníky. Také by měl být vždy v rámci „trendů“ doby, držet krok s vývojem společnosti a archeologických věd a sloužit potřebám návštěvníků. Tady pomáhají technologie.

Využití digitálních technologií v muzeích začalo v 90. letech¹¹¹ minulého století především digitalizací archivů a sbírek. Tato konkrétní technologická metoda pomohla uspořádat sbírky a identifikovat je. Dlouhou dobu bylo používání technologie omezené, protože pracovníci neměli odpovídající znalosti a zkušenosti. Postupně se to měnilo s tím výsledkem, že využití nových technologií bylo využito přímo k muzejním expozicím prostřednictvím speciálního vybavení.

Kulturní organizace a muzea pochopily výhody a pozitivní efekty, které přináší používání a aplikace technologií. Správným využíváním techniky muzeum dosáhne svých cílů alepší návštěvnické služby. Kromě toho, že technika významně přispívá do oblastí ochrany, konzervace a dokumentace sbírek, je přímým přínosem pro veřejnost. Jednou z jeho nejdůležitějších výhod je jeho

¹⁰⁸ Hein, G. (1998). Learning in the museum. New York: Routledge

Morrissey K. (2002). Pathways among objects and museum visitors. In S. Paris (ed.), Perspectives on Object-Centered Learning in Museums (pp. 285-299).

¹⁰⁹ Slovo dialektika pochází z řeckého slova διαλεγομαι (dialegomai), což znamená vést debatu. V dávných dobách dialektika znamenala umění dospět k pravdě prostřednictvím konfliktu protichůdných názorů.

¹¹⁰ Roberts, L.C. (1997). From knowledge to narrative: Educators and the changing museum. Washington, DC: Smithsonian Institution Press.

¹¹¹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. LAŽOVÁ, Jolana a kol. 2016. Muzeum versus digitální éra. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 337 s. Monografie.

přizpůsobivost a flexibilita různým potřebám návštěvníka, umožňující lepší pochopení poselství, které chce muzeum sdělit, a vytvoření krásného, příjemného muzejního zážitku. Také možnost využití digitálních map, plánek, videí, atp., nabízejí významné interpretační možnosti a pomáhají muzeu vzdělávací materiál, příspěvek na organizaci výstav a zlepšení přístupu návštěvníků.

V rámci muzejního prostředí a kulturních organizací lze techniku využít mnoha způsoby tak, aby fungovala ku prospěchu objektu i návštěvníka. Konkrétně lze použít technologii jako:

1. exponát a zážitek (funguje jako prostředek k upoutání veřejnosti, doplnění exponátu).
2. vzdělávací prostředek (podporující výklad a pochopení exponátů návštěvníky)
3. spotřební zboží
4. prostředek řízení

Jednou z nejdůležitějších rolí, kterou má používání digitálních aplikací v muzeu, je vzdělávací podpora, kterou poskytuje. Kromě didaktických pomůcek (učební pomůcky, textové pomůcky a náhražky) se v muzeích nově využívají i technické vymoženosti s cílem aktivizace a motivace publika, usnadnění edukace a zpříjemnění a zpestření procesu informování a učení.

Technologických prostředků je mnoho a podle situace můžeme zvolit vhodnou technologii. Mezi nejčastější média patří vizuální, audiovizuální, používání tabletů a chytrých telefonů, e-learningové portály, využití QR kódů v prezentačních kolekcích, 3D mapy, interaktivní plochy, atd.

4. Případová studie oblasti Tegea

4.1. Úvodní prvky

Starověká oblast Tegea se nachází deset kilometrů jihovýchodně od města Tripolis v prefektuře Arcadia. Tegea pochází ze slova „tegos“, což v řečtině znamená střecha. Bylo to jedno z nejdůležitějších měst starověké Arkádie, sídlo posledních bájných arkádských králů, které založil Tegeus, syn Lycaona a vnuk Pelasguse. Jeho přínos pro kulturu byl důležitý a z této oblasti pocházeli básníci jako Clonas a Anytis, historik Arianthos, filozof a básník Aristarchos, zákonodárci Antisthenes a Crisos, hrdinové Agaios a EPOCHOS, Atalanti, Echemos, Agapinor a kněžka Diotima. Město Tegea ve své historii zažilo mnoho slávy, ale také mnoho katastrof – zvláště z důvodu mnoha válek, kterých se město účastnilo. Mnoho starověkých autorů, z nichž jeden je i Homér, zmiňuje, že se Tegea aktivně účastnila trojské války tím, že posílala vojáky a vypouštěla lodě.

Město bylo ve starověku známé pro důležitou náboženskou roli, kterou mělo. Ve městě se totiž nacházela velká svatyně bohyně Athény Alea.

V průběhu staletí procházela Tegea do rukou různých dobyvatelů. Navzdory ničení, drancování a okupace, kterým trpí dodnes, je zde značné množství dochovaných předmětů, které lze obdivovat buď přímo na jejich místě, nebo v archeologickém muzeu Tegea. Nejvýznamnější atrakcí oblasti je chrám Alea Athény.¹¹² To, co ho odlišuje od ostatních chrámů, je jeho architektura a impozantní velikost.

4.2. Chronologie

V mytologii Tegeu založil Tegeus, syn krále Lycaona, nebo Aleas, legendární král Arkádie. Podle provedených archeologických výzkumů¹¹³ archeologické nálezy prokázaly, že Tegea byla vytvořena jako organizované městské jádro širšího území mnohem dříve než na konci perských válek, je velmi pravděpodobné, že jeho založení sahá až do pozdní archaické doby. V tomto období to byl mocný městský stát v centru Peloponésu s integrovaným správním systémem i vlastní měnou, parlamentem, armádou, tělocvičnou, divadlem, stadionem a tržištěm.

¹¹² Postavil ho Aleas, vnuk Arcadas v první polovině 4. století před našim letopočtem.

¹¹³ Vykopávky nejprve provedla Francouzská archeologická škola a v poslední době regionální kurátor starožitnost, Theodoros Spyropoulos. Od 90. let 20. století Norský institut prováděl průzkumy budov a silnic v širší oblasti.

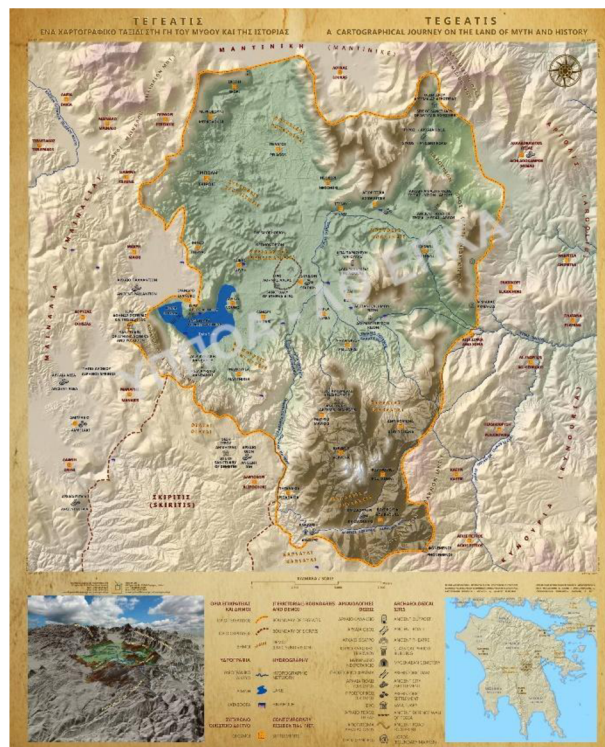
V geometrickém období (775 př. n. l.)¹¹⁴ vytvořilo svazek s devíti malými obcemi, v důsledku čehož se začalo rozvíjet v malé autonomní město a zvyšoval počet obyvatel. Během archaického období (560 př. n. l.) se však Tegea dostala do válečného sporu s královstvím Sparty, což mělo za následek jeho porážku a okupaci. Poté se dobyté město Tegea proměnilo v důležitého spojence Spartánů s důležitým geovojenským postavením v regionu. Jako spojenci Spartánů se podíleli na obraně Thermopyl na straně krále Leonidase.

Během klasického období (480 př. n. l. - 323 př. n. l.) se Tegea účastnila mnoha vojenských konfliktů, ať už na straně jiných měst ve formě aliancí, nebo sama. Nejdůležitější vojenské konflikty, kterých se účastnila, byly v roce 479 př. n. l. v bitvě u Plataea, v roce 475 př. n. l. Tegea v alianci s Argosem byla poražena Spartou v bitvě u Tegei. Během Peloponéské války (431 - 404 př. n. l.) se Tegea jako člen Peloponéské aliance postavila na stranu Sparty, ale po porážce Spartánů Thébami byla Tegea osvobozena a stala se součástí arkádského společenství s Megalopolis jako jeho hlavním městem. Tegea se účastnila tažení krále Agesilaa v Malé Asii. V roce 332 př. n. l. se během tažení Alexandra III. (Velikého) na východ Tegeové spojili se Spartou a vzbouřili se proti Makedoncům. Povstání bylo potlačeno vojevůdcem Antipatrem na straně Makedonců. Během všech těchto válek v krátkém časovém období utrpěla Tegea značné škody a ztratila mnoho válečníků.

V helénistickém období (336 - 30 př. Kr.) město zažilo velký růst a dosáhlo svého plného rozvoje vytvořením velké svatyně Athény Alea. Kolem svatyně bylo vybudováno město.

Autonomii arkádských měst pak ohrozil příjezd makedonského krále Antigonu III. Dosonose na Peloponés (222 př. n. l.). Tegea byla obléhána a nakonec kapitulovala a přijala dosazení makedonské posádky. V roce 218 př. n. l. byla Tegea obsazena Spartány, ale dříve než byli schopni způsobit škody a zajmout její obyvatele, Tegea se ubránila, takže Spartané odešli s prázdnými rukama.

Jedna z nejdůležitějších událostí se odehrála v roce 207 před naším letopočtem, když se Tegea rozhodla připojit k Achájskému společenství, které bylo jedním z velkých rivalů Sparty. V roce 146 př. n. l. bylo Achájské společenství poraženo Římany v bitvách u Skarfeie a Lefcopetry. Korint byl vyplněn Lefkiem Mommiem, který nařídil odstranit hradby peloponéských měst. Během

Obrázek 13.: Mapa, Oblast Tegea. **Zdroj:** Archeologicke muzeum Tegea.

¹¹⁴ Temné období, 12. – 9. století př. n. l.

římských dob, v roce 31 př.n. l. potrestal Octavian Tegeany za jejich postoj během občanské války, kdy se postavili na stranu Marka Antonia. V této době byla důležitá umělecká díla ve městě odstraněna a odeslána do Říma, včetně kultovní sochy Athény Alea ze slonoviny, dílo sochaře Skopase, a z chrámu Aley Athény byly také odstraněny kly kalydonského kance. Během tohoto období město ztratilo svou politickou moc, ale prosperovalo v oblasti, trhu, obchodu a divadla a podařilo se mu postavit mnoho významných budov, stadion a zažilo velký rozkvět a hospodářský růst. V roce 395 n. l. byla Tegea zcela zničena po invazi Gótů, ale v byzantských letech byla znovuobnovena a stala se jedním z nejdůležitějších měst Byzance.

Dnes se na místě starověkého města Tegea nachází vesnice Alea, která patří do obecní jednotky Tegea.

4.3. Památky v oblasti Tegea

Archeologické vykopávky odhalily velmi důležité památky a předměty, které dnes zdobí celou obec Tegea a také archeologické muzeum této oblasti. Z nejvýznamnějších památek lze jmenovat Arcadian Hermai (pocty bohům od soukromých osob s vyobrazením různých bohů) a velkou svatyni Athény Alea. Předměty z veřejného života, sochy, mramorové trůny, nápisy a náhrobky pomáhají demonstrovat historickou moc, bohatství a prosperitu oblasti pro domácí i turisty se zájmem o historii.

4.3.1. Chrám Athény Alea ze 4. století (345–335 př. n. l.)

Athena Alea, byla hlavním božstvem regionu a je charakteristickým znakem Arkádie. Podle mytologie byl chrám pojmenován po Alei, vnučky Arcady, která jej postavila. Tahle konkrétní bohyně byla uctívána a na její počest byly stavěny chrámy pouze v této oblasti. Athény Alea byla asimilací starší místní bohyně, panhelénské bohyně (Panhellenic Athena).

Chrám je orientačním bodem pro region a samozřejmě pro celou zemi, protože mnozí, včetně Pausania¹¹⁵, tvrdí, že krásou, velikostí a konstrukcí převyšuje mnoho jiných chrámů na Peloponésu.¹¹⁶

Chrám byl postaven architektem a sochařem Skopou z Parosu¹¹⁷ ve 4. století před naším letopočtem na pozůstatcích staršího chrámu, který v roce 395 př. n. l. zničil požár.

Dnes návštěvník vidí základy původního chrámu, rozptýlené architektonické části a říká se, že jeho části byly použity při rekonstrukci kostela Panagia, který se nachází v blízkosti

¹¹⁵ Byl řecký cestovatel a zeměpisec 2 století.

¹¹⁶ V těsné blízkosti musel „konkurovat“ velkým chrámům ve starověké Olympii atd.

¹¹⁷ Skopas byl řecký sochař a architekt. 395 př. n. l. - 350 př. n. l.

archeologického naleziště, v episkopátu Tegea. Byl celý vyroben z mramoru v dórskem stylu se silnými vlivy z athénských Propylají a Apollónova chrámu ve Phigalea. To, co jej činí jedinečným a vyniká mezi stovkami chrámů, je architektura interiéru, který je jednotný ve svých dokonalých geometrických proporcích a vynikajících sochách jeho štítů. Na západním štítu je vyobrazen souboj Achilla s Telefosem a na východním štítu je vyobrazen lov kance Calydonius spolu s tegejskou princeznou Atalanti a Meleager.

Prostřednictvím vykopávek, které byly provedeny, a s pomocí technologie 20. století odhalil technické zvláštnosti a Scopovy inovace umění. Všechny sochy se vyznačují především dynamickým pohybem oděvu a výraznými rysy obličeje, přičemž hlavním znakem jsou hluboké oční důlky. Z hlediska architektury lze pozorovat plné využití přirozeného osvětlení a hry světla a stínu. Vnitřní prostor je prezentován jako něco důležitého a zvláštního, jelikož se jednalo o nejposvátnější prostor chrámu. Právě zde byla umístěna socha bohyně Athény z Alea a její pocty byly zachovány. Uvnitř svatyně byla socha Athény ze slonoviny, socha boha zdraví Asklépia, a zuby erymanthského kance, které během římského období odvezli do Říma, jak už bylo zmíněno výše. Ve srovnání s interiérem chrámu byla vnější podoba chrámu jednoduchá a strohá až na vyzdobený štít.

Obrázek 14.: 3D. Chrám Athena Alea. Zdroj: Kniha: Archeologické muzeum Tegas inovativní technologická cesta v zemi mýtů a historie.

Obrázek 15.: Relikvie z chrámu Athena Alea. Zdroj: Kniha: Archeologické muzeum Tegas inovativní technologická cesta v zemi mýtů a historie.

4.3.2 Divadlo Tegea

Divadlo Tegea bylo založeno ve 4. století před naším letopočtem. Podle Tita Livie proběhly při stavbě pomníku tři fáze:

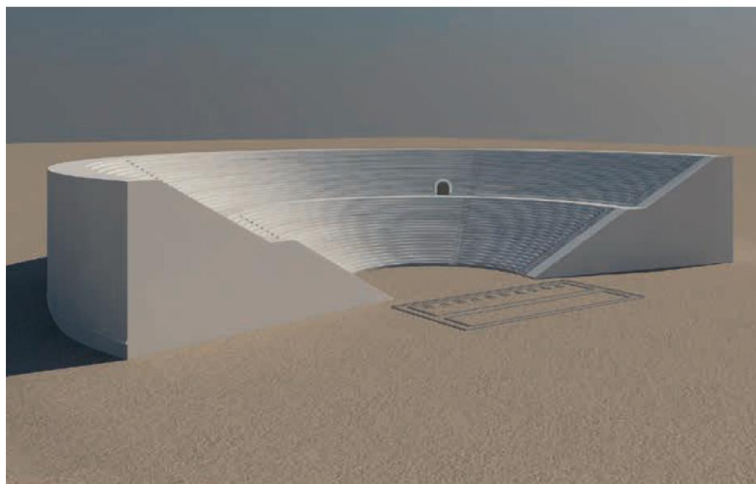
- a) ve 4. století před naším letopočtem
- b) ve 2. století, kolem roku 175 př. Kr. po sponzorském daru syrského krále Antiocha IV. Slavného, kde orchestr zabral část dutého divadla
- c) v době římské za vlády císaře Augusta, kde byly prováděny zásahy na jevišti divadla.

Podle Pausania bylo divadlo, které se nacházelo v blízkosti starověkého trhu, kulturním, náboženským a politickým centrem starověké Tegey. Přestože v širší oblasti jsou tři další divadla,¹¹⁸ toto konkrétní bylo považováno za nejdůležitější.

Prvním moderním badatelem, který divadlo lokalizoval, byl V. Bérard v roce 1893.¹¹⁹ Podle Bérarda se divadlo nacházelo severovýchodně od starověkého tržiště a pod kostelem Starého biskupství. V roce 1912 Francouzská archeologická škola místo vykopala a našla části analem (podpůrných zdí) a dva oficiální trůny, které jsou nyní v Archeologickém muzeu Tegea. V období 1982 – 1995 byly provedeny nové vykopávky vrchním inspektorem vykopávek pro danou oblast, Dr. Th. Spyropoulosem, který odhalil část obvodové zdi a základy svatyně z římského období, Agora¹²⁰ a část dutého divadla. V letech 1998-2001 prováděl Norský archeologický institut výzkum v oblasti svatyně Alea Athena. V období 2003-2006 byl proveden magnetometrický povrchový průzkum, který poskytl důležitá data pro oblast západně od antického divadla.

Hlavním rysem divadla je, že bylo celé vyrobeno z mramoru a na rozdíl od mnoha jiných divadel, která se stavěla na přirozeném svahu pro stavbu prohlubně, bylo v tomto konkrétním případě zvoleno vybudování umělého násypu spolu se silnou zdí tak, aby vznikla prohlubeň divadla. V 19. století byl na zbytcích antického divadla a se zachráněnými architektonickými materiály postaven kostel Panagia tis Episkopi.

Dnes může návštěvník rozeznat část kamenných monumentálních zdí dutého divadla východně od kostela Episkopi. Další část hradeb je dnes součástí oblouku posvátného stupně kostela.

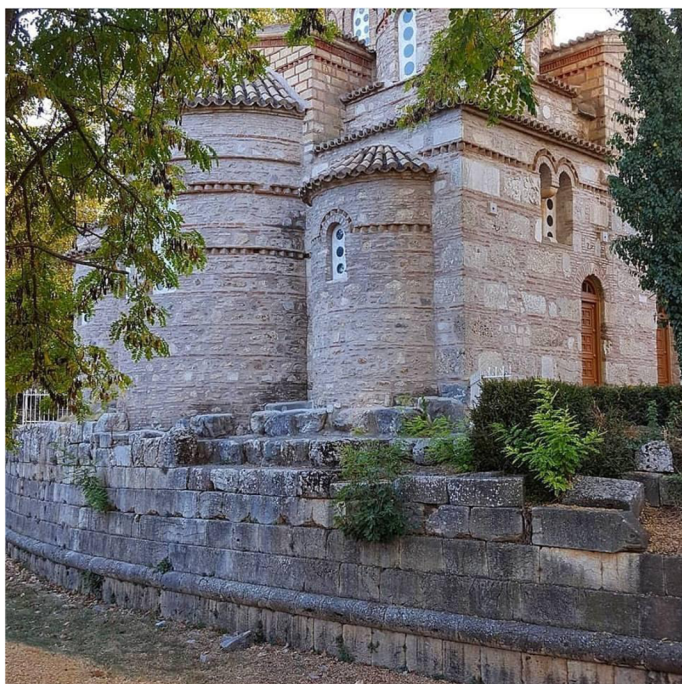

Obrázek 16.: 3D Divadlo Tegea. **Zdroj:** Kniha: Archeologické Muzeum Tegas Inovativní Technologická Cestav Zemi Mýtů A Historie.

¹¹⁸ Antické divadlo Mantinea, Antické divadlo Orchomenos, Antické divadlo Megalopolis.

¹¹⁹ Diazoma: [cit. 2022-09-08]. Dostupné na WWW <https://diazoma.gr/theaters/archaio-theatro-episkopis-tegeas/>.

¹²⁰ Trh.

Obrázek 17.: Relikvie z divadla Tegea.
Zdroj: Kniha: Archeologické Muzeum Tegas Inovativní Technologická Cestav Zemi Mýtů A Historie.

4.3.3 Stadion Tegea

Poloha starověkého stadionu není přesně určena, protože se nedochovalo mnoho prvků, které by potvrdily jeho přesnou polohu a tvar, aby nám pomohly odvodit podložené vědecké odpovědi. Jediným dochovaným dokladem o stadionu je Pausaniasova zpráva, že stadion vznikl nahromaděním zeminy a také její dochovanou částí související se startovacím mechanismem sportovců.

Prostřednictvím archeologických vykopávek, které byly provedeny, vědci dospěli ke dvěma možným závěrům ohledně jeho možného umístění. Podle norského institutu¹²¹ je jeho možná poloha o něco severněji v chrámu bohyně Athény Alea, neboť v tomto místě byl po provedených archeologických výzkumech nalezen startovací mechanismus sportovců v silničních závodech.

Naopak Bérard, který jako první oficiálně zahájil vědecký výzkum v oblasti, tvrdil, že původní umístění starověkého stadionu je ve vesnici Stadio, která se nachází v těsné blízkosti dnešní vesnice Alea. Badatel Bérard svůj názor opírá o svědectví místních obyvatel o tom, jak vozili mramorové svazky¹²² z konkrétní oblasti, a pro geomorfologické kopce.

4.3.4 Gymnasion a parlament Tegea

Mocný městský stát jako Tegea nemohl nemít vlastní tělocvičnu. Po dlouhá staletí byla tělocvična jednou z nejdůležitějších institucí městského státu. Kromě toho, že to bylo místo, kde si

¹²¹ V letech 1990 až 2009 prováděl vykopávky.

¹²² V mnoha neoklasicistních budovách a zejména v kostele Agios Nikolaos byly mezi materiály jejich rekonstrukce umístěny starověké mramorové sloupy a dórské hlavice.

lidé mohli procvičit své tělo, bylo to také místo, kde hlavně mladí lidé mohli získávat znalosti a vzdělávat se. Nezapomeňme na rčení, které provázelo život starých Řeků, *νοσ ὑγιής ἐν σόματι ὑγιεῖ*, tedy „musíme si přát, aby ve zdravém těle existovala zdravá mysl“.

Po archeologickém výzkumu provedeného Bérardem bylo zjištěno, že umístění střední školy bylo v současné osadě Episkopi, severněji od vesnice Alea. Hlavní návrh zahrnuje obdélníkový půdorys, který je tvořen čtyřmi obvodovými arkádami a propylonovitým vstupem. Z konkrétní budovy se dochovaly pouze některé související nápisy a sloup zobrazující Herkula.

Neméně důležitá byla v silném městském státě parlamentní síň, kde se scházeli poslanci, kteří diskutovali a přijímali důležitá rozhodnutí pro město. Na rozdíl od zbytku památek v okolí, jejichž části byly dohovány nebo jsou zmiňovány ve zprávách, nebyla budova parlamentu ani dnes identifikována. Prostřednictvím výzkumu a studia jiných podobných městských států a toho, jak měly jiné významné městské státy v regionu¹²³ své vlastní búleutérion¹²⁴, hlavní návrh tégejské parlamentní síně zahrnuje portikus¹²⁵ podle modelu první fáze bouleuterion starověké Mantineie s kolonádou a dórským trojzubcem. Jisté je, že i Tegea měla svůj parlament.

Přítomnost gymnasio a parlamentu v Tegei ukazuje na sílu, kterou město mělo, na jeho dobrou organizaci a model, který přijalo, pokud jde o tělesnou a duševní výchovu svých občanů.

Obrázek 18.: 3D Gimnasio. **Zdroj:** Kniha: Archeologické Muzeum Tegas Inovativní technologická cesta v zemi mýtů a historie.

¹²³ Ve starověkém Orchomenos, v Mantinelu, v Megalis Polis.

¹²⁴ Parlament.

¹²⁵ Vchod, vstup.

Obrázek 19.: 3D Bouleuterion. **Zdroj:** Kniha: Archeologické Muzeum Tegea Inovativní technologická cesta v zemi mýtů a historie.

4.3.5 Archeologické muzeum Tegea

Archeologické muzeum Tegea (AMT) je rozsáhlý soubor prostorů a lidských zdrojů s mnoha různými funkcemi ve vztahu k ochraně a propagaci archeologických nálezů. V expozici muzea se lze seznámit s historickým chodem starověkého města a jeho blízkého okolí.

Muzeum se nachází v obci Aleas asi 9 km jižně od města Tripolis, jednoho z největších a nejvýznamnějších měst Peloponésu. Řadí se mezi první muzea v Řecku a bylo postaveno v letech 1907-1908. Inspirací a tvůrcem muzea byl Konstantinos Romaios, velký archeologický badatel, původem z Arkádie.

Jedná se o přízemní kamennou stavbu jednoduchého tvaru, rozdělenou na čtyři místnosti a obklopenou dvorem. Nachází se v centru obce, kousek od archeologického naleziště svatyně Athény Alea.

Program expozice¹²⁶ zahrnuje zrození a historii města Tegea se zaměřením na posvátný chrám Athény Alea. Skutečnost, že muzeum bylo první dobře organizované v celém regionu Arkádie a jeho sbírky pocházely z celé prefektury, způsobilo, že na čas ztratilo svou identitu. V roce 2014 muzeum po opravách znovu otevřelo své brány a spolu s tím je znovu vytvořeno nové ústřední narativní poselství, které vychází z myšlenky zakladatele muzea Konstantinose Romaiose, vyprávěné prostřednictvím vhodně zvoleného archeologického materiálu o historii města Tegea a jeho území během starověku.¹²⁷

Expozice je uspořádána chronologicky a tematicky od pravěku až po římskou dobu. V muzeu je také podzemní expozice s velkým množstvím exponátů souvisejících s náhrobky a nápisy.

¹²⁶ Odysseus, culture: [cit. 2022-10-07]. Dostupné na WWW http://odysseus.culture.gr/h/1/eh151.jsp?obj_id=17541.

¹²⁷ Καραπαναγιώτου, Βασιλική, Αρχαιολογικό μουσείο Τεγέας. Τεχνολογικός δρόμος. Τρίπολη: Βιβλιοσυνεργατική, 2014. s. 14.

4.4. Role místní komunity při správě a ochraně kulturního dědictví

Po mnoha snahách, prostřednictvím oficiálních legislativních dokumentů (viz výše) na ochranu a správu památek, začal boj o pochopení důležitosti účasti místní komunity na celém tomto úsilí. Postupně se zapojilo UNESCO se speciálními články, které odkazovaly na spojení kulturního dědictví a společnosti.¹²⁸ Zvláště část: „*Každý stát, který je smluvní stranou Úmluvy, se bude snažit [...] přijmout obecnou politiku zaměřenou na to, aby kulturní a přírodní dědictví získalo funkční roli v životě komunity*“, se snaží zdůraznit důležitou roli lidí, kteří žijí v oblasti památky, aby cítili část odpovědnosti, která jim byla svěřena za ochranu areálu.

Místní komunita je přímo spojena se správou dědictví, protože je spojena s rozvojem, propagací, tvorbou a ochranou kultury. Především ochrana dědictví je základní odpovědností místní společnosti a jejích institucí. Teprve v roce 1999 prostřednictvím Burrské charty¹²⁹ vznikl oficiální orgán, který měl konstatovat propojenost společnosti a památky, a dát tak jasně najevo, že integrace místní komunity do procesu správy dědictví a ochrana je „demokratický“ proces, do kterého se musí zapojit každý a týká se především místní komunity.

4.4.1. Účast místní komunity na ochraně a správě kulturního dědictví Tegea

Oblast Tegea má bohaté kulturní dědictví s významnými památkami, zvyky a tradicemi a v kombinaci s mýty a historií z ní činí důležitou historickou oblast, která by měla být včas chráněna a zachována co nejautentičtější pro další generace. Člověk vždy byl a je nedílnou součástí přírody – jeho přirozeného prostředí. Prostřednictvím přírodních jevů a přírodních podmínek formuje jeho možnosti pro přežití, vývoj a vytváření společností. Prostřednictvím vytváření náboženství, tradic, budov a prostřednictvím koncepce jejich ochrany, částečně z estetických a částečně ze sentimentálních důvodů, máme dnes možnost mít globální, bohaté kulturní dědictví.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, ať už na národní či mezinárodní úrovni, prostřednictvím zákonů, dokumentů, chart, atd., je vynakládáno obrovské úsilí na ochranu kulturního dědictví a jeho šíření. Velké úsilí je také věnováno informování a zvyšování povědomí společnosti o otázkách souvisejících s kulturním dědictvím. V oblasti Tegea se tedy vyvíjí úsilí o zapojení a zvýšení povědomí místní komunity.

V roce 1992 došlo k nepříjemnému incidentu s archeologickými nálezy,¹³⁰ kdy bylo ukradeno několika významných archeologických předmětů z archeologického muzea v Tegea a po opětovném

¹²⁸ UNESCO: [cit. 2022-10-07]. Dostupné na WWW https://whc.unesco.org/en/compendium/action=list&id_faq_themes=906.

¹²⁹ Australia, ICOMOS: [cit. 2022-10-07]. Dostupné na WWW <https://australia.icomos.org/publications/burra-charter-practice-notes/burra-charter-archival-documents/#BCTRANS>.

¹³⁰ 17 soch a 102 bronzových předmětů, z nichž 10 bylo nalezeno a vráceno do archeologického muzea.

pokusu v roce 1994 o odstranění archeologických předmětů, je to významný prostředek k posílení pocitu místní komunity ohledně významu ochrany kulturního dědictví.

Muzeum vynaložilo úsilí k tomu, aby si místní komunita uvědomila problematiku kulturního dědictví a aby se stala klíčovou a aktivní součástí úsilí vyvíjeného místními, národními a mezinárodními orgány. Zpočátku, v letech 2012-2013, kdy muzeum vytvořilo nový výstavní program, prostřednictvím vzdělávacího programu „Postavme muzeum“, žádalo studenty školy o jejich přímou účast prostřednictvím nápadů a podnětů. Specifický program byl zaměřen na zvýšení povědomí dětí o ochraně, uchování a propagaci kulturního dědictví. Další akcí bylo vytvoření online stránky na sociální síti Facebook,¹³¹ ve které muzeum denně informuje občany o svém dění a je aktivním prostředkem komunikace se společností a zejména s mládeží. V rámci oslav Mezinárodního dne muzeí¹³² se každoročně konají vzdělávací programy zaměřené na všechny. Důležité jsou také přednášky, které muzeum pořádá. Jedna z posledních přednášek měla za cíl informovat společnost o nových archeologických výzkumech v oblasti. A konečně, prostřednictvím programu „Tegea ve světových muzeích“ se zvyšuje povědomí o této oblasti a informuje nejen obyvatele Tegea, ale celého Řecka o existenci kulturních předmětů, které jsou vystaveny ve velkých zahraničních muzeích.¹³³

Kulturní dědictví nelze chránit pouze prostřednictvím dokumentů a odborníků, bez účasti místní komunity. Jeho ochrana a šíření povědomí je problém, který se týká nás všech a každý by měl vyvinout maximální úsilí. V případě Tegea by měla být průběžná přímá účast místní komunity i její průběžné informování, školení v otázkách ochrany a šíření povědomí. Pouze prostřednictvím vnímavých a dobře informovaných občanů budeme schopni náležitě chránit kulturní dědictví.

4.5. Interdisciplinarita při expozici objektů

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole o výhodách, které interdisciplinarita poskytuje v případě archeologického muzea Tegea a jeho archeologických památek, je zřejmá důležitost spolupráce různých specializací pro šíření a ochranu kulturního dědictví. Ve snaze vytvořit nové moderní a bezpečné muzeum pro předměty i pro návštěvníky¹³⁴ vyvstala potřeba spolupráce různých odborností na výzkumu a jeho využití ve prospěch společnosti.

Každá specializace prováděla teoretický výzkum, aby dospěla k závěrům, které jí pak pomohly postoupit do fáze implementace. Například studiem a záznamem archeologických objektů

¹³¹ Archaeological museum Tegea [cit. 2022-10-07]. Dostupné na WWW <https://www.facebook.com/Archaeological.Museum.of.Tegea/>.

¹³² UNESCO: [cit. 2022-10-07]. Dostupné na WWW https://www.unesco-czech.cz/900_614531_mezinarodni-den-muzei/#:~:text=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20den%20muze%C3%AD%20p%C5%99ipad%C3%A1%20ka%C5%BEdor%C4%8Dn%C4%9B,kv%C4%9Btina.

¹³³ Britské muzeum, Louvre.

¹³⁴ V rokoch (2012-2013).

specializovanými archeology a historiky se objevily nové informace o objektech a památkách v této oblasti. Zaznamenáváním a pátráním po původu některých exponátů, které byly uloženy v místnostech muzea, a některých mramorových desek, které zdobí moderní domy v okolí, uspořádáním fotografického a kartografického materiálu, vytvořením moderní databáze, pomáhají výzkumu v rychlejším, bezpečnějším a přesnějším zaznamenávání položek. Prostřednictvím architektonického průzkumu se objevily důležité a zajímavé informace týkající se vývoje architektury regionu a celého Peloponésu, lepšího studia podrobností tvorby a pochopení velkého architekta Skopase. Po konzervační studii provedené na archeologických předmětech muzea a chrámu Athény Alei bylo zjištěno, že v minulosti bylo prováděno špatné svařování kamenných předmětů a na předměty byly použity nevhodné, škodlivé materiály. Nakonec z provedeného muzeologického výzkumu bylo zjištěno, že archeologické naleziště a muzeum po obnově a za podpory technologického vybavení budou schopny realizovat vzdělávací programy a periodické výstavy.

Níže jsou uvedeny profese, které spolupracovaly při přípravě znovuvystavení archeologických předmětů v archeologickém muzeu Tegea a expozice pod širým nebem v období 2012-2013, jakož i speciality tvořící muzeum:¹³⁵

- Programový manažer (11)¹³⁶
- Kurátor (1)
- Muzejník (1)
- Správce (2)
- Architekt inženýr (2)
- Bezpečnostní technik (1)
- Osoba zodpovědná za koordinaci projektů údržby (1)
- Elektrotechnik (1)
- Sochař (1)
- Umělec (1)
- Inženýr zeměměřictví a geoinformatiky (1)
- IT Solutions Architect (1)
- Kulturní technolog a komunikátor (1)
- Inženýr zeměměřič (2)
- Poradce vizuální komunikace (1)
- Ekonom (1)
- Archeolog (2)

¹³⁵ Καρπαπαναγιώτου, Βασιλική, Αρχαιολογικό μουσείο Τεγέας. Τεχνολογικός δρόμος. Τρίπολη: Βιβλιοσυνεργατική, 2014. s. 8-9.

¹³⁶ V závorce je uveden počet lidí, kteří pracovali podle specializace.

4.6. Škody, které byly způsobeny na archeologických objektech a památkách

Ochrana kulturního dědictví by měla být středobodem a zájmem každé společnosti. V průběhu staletí utrpěly archeologické objekty a památky Tegea větší či menší škody. Škody jsou způsobeny kombinovaným nebo individuálním působením podmínek prostředí, biologickými, mechanickými a fyzikálně-chemickými faktory a nesprávnými lidskými zásahy.¹³⁷ Nejpočetnější zastoupení předmětů v muzeu a archeologických památek je z mramoru a kamene, to znamená, že poškozením předmětů je především barevná změna povrchu v důsledku usazenin suspendovaných částic (saze, uhlovodíky), fenomén omítání,¹³⁸ loupání a rozpad¹³⁹ a poškození povrchu biologickými faktory, jako jsou lišejníky, bakterie a houby. Kromě fyzikálního poškození, způsobily značné škody také nesprávné a nevhodné materiály používané při dřívějších údržbářských operacích ke svařování úlomků nebo utěsnění trhlin.

Kromě škod způsobených ekologickými jevy a nesprávným provozem údržby bylo velké množství škod a katastrof způsobeno chybějícím legislativním rámcem. Řecko se během 19. století stalo středem zájmu Západu o studium řeckého starověku prostřednictvím výzkumných misí, vykopávek a publikací.¹⁴⁰ Skutečnost, že se Řecko v té konkrétní době snažilo zorganizovat stát, protože bylo právě osvobozeno od Osmanů (1821), využily mnohé západní země k obohacení svých muzeí artefakty z nálezů v Řecku. Protože neexistovaly žádné zákony na ochranu dědictví,¹⁴¹ mnoho archeologických objektů a sbírek bylo převezeno do významných muzeí Evropy a USA. Samozřejmě zasažena byla i Tegea, odkud bylo odvezeno mnoho archeologických předmětů a dnes zdobí významná muzea v Evropě (Britské muzeum, Louvre).

Na druhou stranu, kromě cizinců, kteří drancovali archeologická naleziště a muzea, způsobili drancování a ničení i sami Řekové. V nalezišti Tegea byl tento jev pozorován tak, že mnoho obyvatel této oblasti použilo archeologické pozůstatky jako stavební materiál, aby si postavili svůj dům nebo vesnický kostel. Drancování, které bylo způsobeno zejména v chrámu Athény Alei a divadle, je obrovské. Obyvatelé odtud brali nápisy, sochy a cokoli jiného, co mohli, aby si ozdobili své domy. Až do počátku 20. století pokračovalo stěhování starožitností, což mělo za následek, že zasáhla správa

¹³⁷ Acropolis restoration service: UNESCO: [cit. 2022-10-28]. Dostupné na WWW <https://www.yasma.gr/en/conservation/deterioration-of-the-marble/>.

¹³⁸ V oblastech, které nepřicházejí do styku s dešťovou vodou, dochází k jevu omítání nebo síření mramoru, kdy se uhlíkatý vápenatý mramor mění na omítku, která zůstává na povrchu a do určité tloušťky si zachovává svůj reliéf.

¹³⁹ Kde mramor vykazuje sníženou soudržnost, což má za následek pronikání a zadržování zvýšeného množství vody

¹⁴⁰ V 19. století evropští a američtí zeměměřiči, historici a důstojníci zahraničních výprav těla byla nalezena v Tegea a v širší oblasti za účelem studia starověk její. Některé z nejhlubších byly Pouqueville, Gell, Leake, Boblaye, Anderson, Ross, Mure, Curtius, Bursian, Vischer, Lorrington, kde jsou důležitým zdrojem informací o starožitnostech a starověké Tegei.

¹⁴¹ výnos 3. národního shromáždění (Troizena, březen 1827), který byl také ratifikován hl. 4. Národní shromáždění: „Guvernér je pověřen zajistit, aby nebyly prodány nebo převedeny mimo území starověku“

oblasti a odvezla velké množství archeologických materiálů z různých osad v okolí a vrátila je zpět do archeologických nalezišť nebo do muzea.

Podle oficiálních muzejních dokumentů se 25. května 1935 zřítila střecha jednoho ze sálů archeologického muzea. Tento kolaps měl za následek zničení některých objektů. Také mnoho předmětů, které se v místnosti nacházely, bylo poškozeno, nebo vypadlo z vitrín, což znemožnilo jejich identifikaci podle identifikačních čísel a uložení ve skladu muzea. K tomu všemu dodavatel při opravě střechy a zvelebovacích pracích muzea vyhodil bedny, do kterých byly v okolí umístěny některé nálezy z Blegenových vykopávek.

Velké části škod a ničení, které utrpěly archeologické objekty a památky Tegea, bylo možné předejít nebo je minimalizovat, protože většina z nich byla způsobena antropogenními faktory. Neexistence přísných legislativních pravidel, neznalost významu a hodnoty kulturního dědictví, nedostatek dětí se zájmem o minulost, nedostatečné vzdělání, lenost a v mnoha případech neznalost měly za následek ničení starožitností v oblasti.

4.7. Cíle expozice muzea a archeologických nalezišť

Muzeum spolu s místními orgány regionu, které se zabývají problematikou kulturního dědictví, si stanovilo určité cíle, které souvisejí se zvýrazňováním, ochranou a výzkumem předmětů a památek, socializací muzea regionu Tegea a vytvářením atmosféry, která probudí emoce a zájmy veřejnosti. Hlavními cíli jsou:

- možnost vytváření komunitních akcí ve spolupráci s dalšími kulturními institucemi na podporu historie, výzkumu a kultury,
- propojení muzea s dalšími veřejnými nebo soukromými subjekty v regionu, zemi a dokonce i v zahraničí, pokud jde o archeologické nálezy Tegea,
- seznámení místních obyvatel s archeologickým muzeem a archeologickými nalezišti,
- vynikající vztahy a spolupráce mezi jednotlivými profesemi muzea,
- zapojení regionu do celostátního a mezinárodního kulturního a ekonomického dění.

Výše uvedené cíle přinesou sbírce a památkám významný ekonomický, sociální a kulturní přínos. Tegeu alespoň zařadí na místní mapu kulturního zájmu a postupně začne rozpoznávat její význam v zahraničí.

Cíle se zaměřením na návštěvníky:

- vyvarovat se používání terminologie a jazyka obtížného pro širokou veřejnost,
- vytvoření zajímavé, pohodlné, relaxační, zábavné atmosféry a prostředí,

- vytvoření víceúrovňové expozice a otevřená prezentace archeologických nalezišť se zajímavými prvky pro různé kategorie a věkové skupiny,
- přímý kontakt a seznámení návštěvníka s historií oblasti
- motivace k individuálnějšímu zkoumání, zaujetí, reflexi návštěvníka.

Dosažením předchozích cílů dosáhlo muzeum, instituce a všichni, kdo pracovali v souvislosti s předáváním informací a službou veřejnosti, jednoho z nejdůležitějších cílů, a to šíření informací ve společnosti i duchovní klid a vzdělání návštěvníka.

Cíle zaměřené na design výstavy:

- vytvoření a prezentace expozice a archeologických nalezišť, které budou v rovnováze s historickými lokalitami,
- označení tratě v prostorách pro snadný pohyb návštěvníků,
- snadný přístup do areálu pro všechny kategorie návštěvníků,
- vystoupení zábavného, vzdělávacího a interaktivního charakteru v expozici předmětů a památek,
- dokumentovaná a vyvážená prezentace výzkumu spojená s estetickým výsledkem,
- seznámení návštěvníka s historií oblasti.

Podle výše uvedených cílů designu expozice je správná prezentace předmětů jak v muzeu, tak na externích archeologických nalezištích jedním z hlavních úkolů muzejníka, muzeografa a kurátora, vždy ve spolupráci s archeologem a konzervátorem.

Cíle pro muzejní sbírky a archeologické naleziště:

- ochrana, konzervace a údržba objektů a památek z hlediska vnějších faktorů, které by mohly způsobit znehodnocení a z hlediska vhodných podmínek expozice a skladování,
- možnost pokračovat v katalogizaci objektů Tegea uvnitř i venku,
- možnost pokračovat ve vědeckém výzkumu, který se provádí po desetiletí.

Sbírka a památky jsou jádrem muzea a areálu archeologické památky, a na nich je založen výzkum, programy, atd. Z tohoto důvodu by ochrana, konzervace a údržba měly být považovány za mimořádně důležité procesy a měly by být prováděny specializovanými pracovníky.

4.8. Obecné specifikace k dispozici pro výstavu

Při muzejním plánování v archeologickém muzeu a archeologických nalezištích byly zohledněny určité výkonové specifikace pro co nejlepší prezentaci exponátů a dosažení cílů.

Hlavní cíl:

- organizace souběžných akcí, které budou propagovat muzeum a archeologická naleziště,
- kontakty s dalšími muzei v regionu, kulturními centry, agenturami s cílem spolupráce, která bude přínosná v mnoha oblastech.
- flexibilita muzea a archeologických nalezišť tak, aby byla možná návštěva veřejnosti.

Cíle směrem k návštěvníkům:

- zajištění veškerého potřebného zázemí pro ty nejlepší služby návštěvníka a nejlepší zážitek z jeho pobytu v areálu (toalety, odpočívadla, wifi),
- možnost skupinových prohlídek a dostupnost audioprohlídek v různých jazycích (řecky, anglicky, německy),
- návštěva obchodu s předměty a suvenýry inspirovanými regionem,
- existence podrobných vysvětlujících textů, které doprovázejí objekty,
- existence digitálních aplikací, které se ponoří do historie a archeologie oblasti Tegea,
- přítomnost značek v Braillově písmu, audioprůvodce pro tělesně postižené a bezbariérový přístup do všech prostor.

Cíle směrem k designu výstavy:¹⁴²

- vytvoření příjemné a uvolněné atmosféry,
- odpovídající označení prostoru pro usnadnění pohybu veřejnosti, jak uvnitř muzea, tak v archeologických nalezištích,
- odpovídající značení v oblasti usnadňující nalezení archeologických nalezišť,
- muzeologické a architektonické řešení, které umožňuje pohyb skupin v prostoru tak, aby nezpůsobilo zmatek. (Exponáty jsou prezentovány na základě časově-tematické kategorizace. Tento způsob prezentace neumožňuje návštěvníkovi volně se pohybovat v prostoru, ale určuje mu konkrétní muzeologickou cestu. Tuto specifickou techniku volí většina archeologických muzeí, protože se hodí k přísnému stylu, s kterým se v muzeu setkáváme. Archeologické

¹⁴² Se specifikací je hodně společného s cílem pro návštěvníky.

muzeum Tegea se snaží toto vnímání změnit a silným využíváním technologií se snaží eliminovat přísnost, vážnost a stát se pro návštěvníka přátelštější),

- expozice by měla být návštěvníkem pojímána jako jeden celek, přičemž sekce a podsekce si zachovávají svou autonomii a zároveň podporují interpretační způsob prezentace s důrazem na pedagogický záměr,
- dostatečný prostor a poskytování služeb pro osoby se speciálními potřebami,
- podrobné výkladové texty doprovázející každý objekt i s využitím technologických prostředků, které nabízejí globální, ale zároveň analytické informace,
- použití takového množství předmětů a informací, že expozice a archeologická naleziště jsou kompletní, aniž by došlo k informačnímu bombardování,
- použití všech vhodných muzejních technik k tomu, aby expozice muzea a jeho archeologických nalezišť poskytovala informace jednoduchým, srozumitelným a příjemným způsobem.

Cíle pro muzejní sbírky a archeologické naleziště:

- dodržování všech opatření k ochraně, předcházení poškození, zabezpečení a krádeži,
- katalogizace, studie, dokumentace, údržba a konzervace objektů,
- stejné řízení všech objektů.

Obecně jsou cíle expozice muzea a archeologických nalezišť:

- v informovanosti návštěvníků, ale i v jejich osobní účasti pomocí technologických aplikací, kde to zbystří jejich kritické myšlení,
- jednotky muzejní sbírky mohou také fungovat jako samostatné jednotky nebo jako celek. Návštěvník tak může exponáty zpracovat a lépe jim porozumět,
- pocit bezpečí, relaxace a svobody v prostoru, ke kterému mají přístup všichni lidé,
- všechny názvy, podnadpisy, vysvětlující texty budou mít stejnou grafickou konzistenci,
- muzeum a agentury zajistí řádnou úschovu, uchování a prezentaci sbírky a archeologických nalezišť.

Dosažením a dodržováním výše uvedených specifikací bude možné archeologické objekty a památky oblasti v průběhu času bezpečně uchovat a nadále předávat informace, které každá z nich individuálně přináší, dalším generacím.

4.9. Plánování muzea Tegea, muzejní sbírka, výstavní program

Prostřednictvím vystavovaných objektů se propojuje minulost se současností.¹⁴³ Není to jenom prezentace minulosti, ale vyjadřuje také interpretačním procesem vztah s realitou, myšlenku, jak vidíme minulost v přítomnosti.¹⁴⁴ Muzejní předměty a pokusy o jejich začlenění do muzejního vyprávění jsou ovlivněny teoretickými přístupy k minulosti. Srovnávané teoretické přístupy nás vedou k tomu, jak předměty studovat a vystavovat v muzeu. V dnešní době a podle moderních teoretických přístupů začnou předměty ve sbírce vyprávět příběh a získávat význam podle toho, jak jsou umístěny do tématických vztahů.¹⁴⁵

Sbírka stálé expozice archeologického muzea byla provedena z prvků hmotné kultury, které jsou nerozlučně spjaty s kulturním prostředím, které je vytvořilo, konkrétně s oblastí Tegea. Konkrétní objekty jsou svědky historie vzniku a rozvoje nejmocnějšího města starověké Arkádie, Tegea. Předměty spolu s doplňkovým dokumentačním materiálem a pomocí techniky se zaměřují na to, jakou roli území po staletí hrálo a jak se utvářelo. Předměty byly vybrány k vystavení v muzeu v širším kontextu, v kontextu specifického muzeologického vyprávění.

Po architektonické, muzeografické a muzeologické studii provedené na místě a s přihlédnutím k tomu, že budova je stavbou z 20. století a původně nebyla určena pro muzeum, poskytuje omezený vnitřní prostor, bylo uznáno za vhodné rozdělit ji na 4 místnosti. Objekty jsou prezentovány v chronologicko-tematickém sledu. Konkrétně v první místnosti jsou prezentovány exponáty z pravěku a starověku. Druhá místnost je celá věnována jedinečné kategorii památek, arkádským Hermonům.¹⁴⁶ Tyto specifické památky jsou charakterizovány jako vzácné a jedinečné, protože se nacházejí pouze v oblasti Tegea. Ve třetí místnosti předměty pocházejí z klasické až pozdně římské doby. Čtvrtá a poslední místnost patří výhradně svatyni Athény Alei.

Volba věnovat dvě místnosti (místnost dva a místnost čtyři) k prezentaci konkrétní památky zdůrazňuje význam a jedinečnost těchto památek a výběr je považován za cílený, protože návštěvníkovi zprostředkovává jedinečnost a důležitost místa Tegea.

V předzámčí muzea je venkovní expozice, která pokrývá období od pozdní archaiky po pozdní dobu římskou. Prostor je rozdělen do dvou kategorií. První souvisí s veřejným životem a druhý s "The Hereafter", tedy s náhrobky. Tato konkrétní „venkovní“ expozice přivádí objekty do realistické in

¹⁴³ Proces aktivní a pasivní selekce.

¹⁴⁴ Νίτσου, Παρασκευή, μουσειολογική θεωρία και η ιδεολογική της χρήση στα μουσεία. Διδακτορική διατριβή: Θεσσαλονίκη, 2011. s. 169.)

¹⁴⁵ Νίτσου, Παρασκευή, μουσειολογική θεωρία και η ιδεολογική της χρήση στα μουσεία. Διδακτορική διατριβή: Θεσσαλονίκη, 2011. s. 172).

¹⁴⁶ Zasvěcení jednotlivců ve svatyních jsou abstraktní zobrazení bohů nebo božstev.

situ prezentace s cílem poskytnout návštěvníkovi kompletní představu o tom, jak byly památky ve své původní poloze, a lépe porozumět jejich roli ve společnosti.

4.10. Publikum výstavy a archeologická naleziště

Publikum se dost liší v závislosti na sezóně. Například během letních měsíců je návštěvníků mnoho a pocházejí z různých regionů Řecka a zahraničí, na rozdíl od zimních měsíců, kde je návštěvníků málo a jsou omezeni na konkrétní sociální skupiny. Jedním z nejdůležitějších důvodů tohoto velkého rozlišení je poloha oblasti. Jak bylo uvedeno výše, oblast Tegea se nachází v hornaté oblasti Peloponésu a v zimě je přístup možný za ztížených podmínek.

Veřejnost navštěvující archeologické muzeum a archeologická naleziště jsou v letních měsících:

- turisté ve městě Tripolis nebo Sparta, kteří mají zájem o historii této oblasti,
- návštěvníci blízkých muzeí a archeologických nalezišť,
- odborní pracovníci z oblasti muzeí v rámci určité spolupráce,
- rodiny ze širšího regionu Arkádie v rámci aktivit,
- senioři.

V zimních měsících se v muzeu setkáváme se skupinami veřejnosti jako:

- školní třídy navštěvující vzdělávací program nebo komentovanou prohlídku,
- odborní pracovníci z oblasti muzeí v rámci určité spolupráce,
- studenti v kontextu výzkumu pro jejich studium,
- místní obyvatelstvo při různých společenských akcích.

Závěrem lze říci, že obvyklá veřejnost navštěvující archeologické muzeum a archeologická naleziště Tegea se v letních měsících skládá především z turistů, kteří jsou ochotni prozkoumat historii Peloponésu. Na rozdíl od zimních měsíců, kdy veřejnost pokrývá omezený rozsah, jako jsou školy, studenti a odborníci z muzeí. V tomto kontextu lze publikum muzea a archeologických nalezišť obecně charakterizovat jako širokou veřejnost. U výše uvedených kategorií publika je zřejmé, že publikum má jinou oblast zájmu, vzdělanostní a sociální úroveň a vědecké zázemí, takže informace, znalosti a zkušenosti, které chce každý získat, jsou různé.

Využitím interaktivních tabulek a sledováním vlastního tematického výběru, který je k dispozici, se návštěvník bude moci informovat o tématech, která ho zajímají, a ponořit se do konkrétního tématu podle svého přání. Interaktivní tabule se snaží přizpůsobit turistům, školním

skupinám, vědcům a místnímu obyvatelstvu a poskytují vhodné informace a zábavu.¹⁴⁷ Tímto způsobem se muzeum snaží zaujmout širokou veřejnost.

4.11. Muzeologická úvaha

Jednou z nejdůležitějších metodologických otázek expozice je, co předchází vzniku expozice, objektu nebo myšlenky? Objekty nás nasměrují a navedou k rozhodnutí, zda a jak budou objekty vybírány a jak budou zobrazeny v prostoru, nebo zda jsou objekty vybírány podle prvotní představy, která již existuje, takže výběr objektů je prováděn s cílem podpořit a vysvětlit myšlenku, v důsledku čehož vzniká omezená otevřenost k množství interpretací charakteru objektů.¹⁴⁸

V případě expozice archeologického muzea Tegea má návštěvník možnost být informován o některých důležitých prvcích týkajících se založení, historie a vývoje Tegea a dostane se do plného kontaktu prostřednictvím předmětů, výkladových textů a využitím technologie uvnitř prostoru.

Expozice se skládá ze dvou tematických os, z nichž každá se skládá ze sekcí, které se zase skládají z podsekcí. Během vyprávění je cílem zachovat lineární průběh významů obsažených v každé sekci.

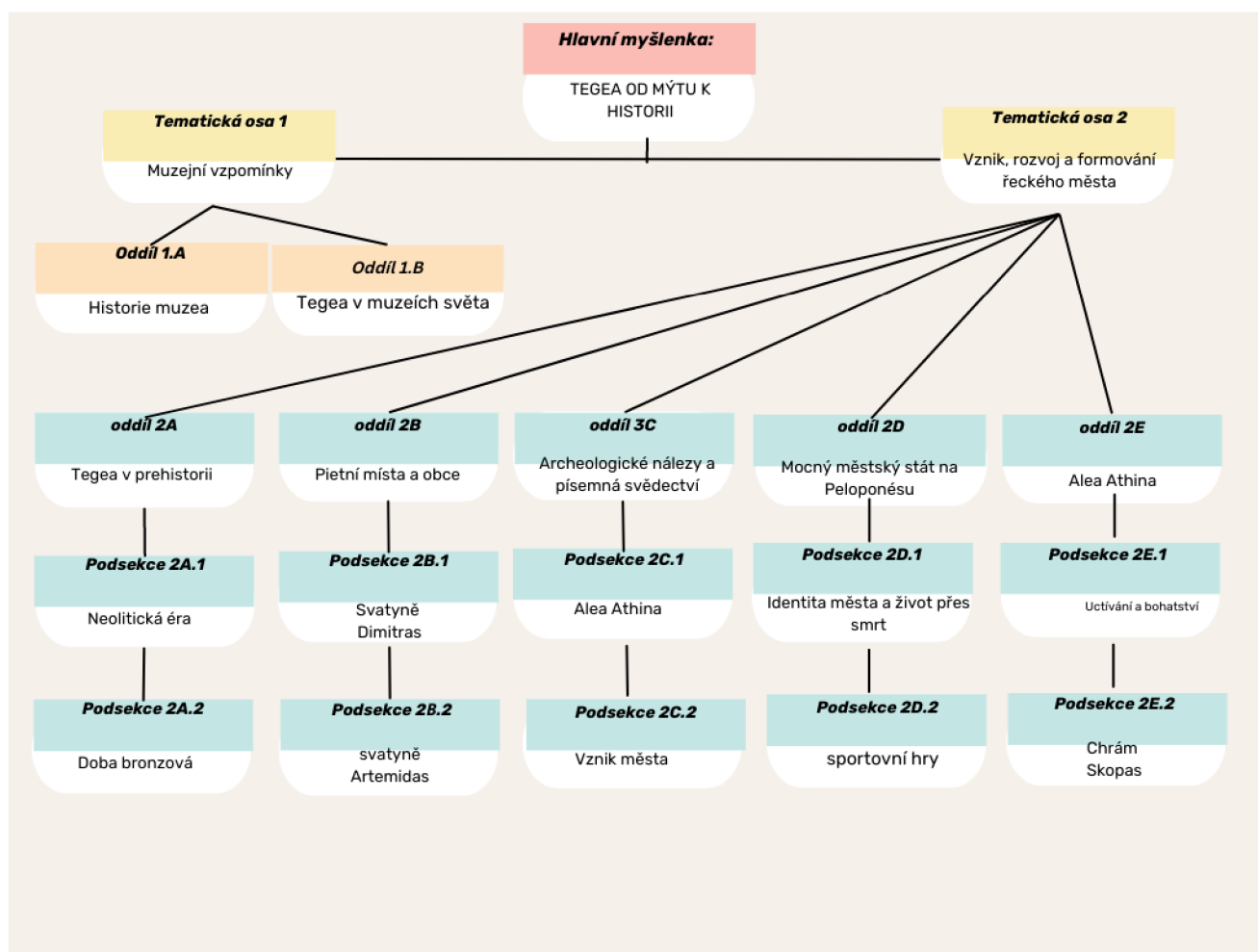
Před začleněním návštěvníka do „hlavních sekcí“ výstavy jsou na první ose představeny sekce „Tegea ve světových muzeích“ a „Historie Tegea“, které připravují půdu a vytvářejí základy pro to, co bude následovat.

Po krátkých a důležitých úvodních částech se zpráva zaměří na genezi, zakladatele a vývoj Tegea. Pět sekcí se spolu se svými podsekcemi zaměřuje na významné události a památky regionu. Expozice v jejím závěru zprostředkovává návštěvníkovi význam a velikost Tegea a v poslední části představuje impozantní svatyni Alea Athény. Nyní může veřejnost vnímat význam, který tato oblast měla po mnoho staletí.

V závěru se expozice snaží poukázat na významná období a památky, které poznamenaly a upevnily výsledek a vývoj regionu, a to v oblasti politické, architektonické, správní a vojenské. Prostřednictvím vhodných objektů vybraných ve výstavních sekcích a podsekcích a pomocí interaktivních tabulek, objekty podporují vyprávění výstavy.

¹⁴⁷ Καραπαναγιώτου, Βασιλική, Αρχαιολογικό μουσείο Τεγέας. Τεχνολογικός δρόμος. Τρίπολη: Βιβλιοσυνεργατική, 2014, s 75-76

¹⁴⁸ Anne-Laure Oberson, 2005

Obrázek 20.: Muzeologická úvaha muzea Tegea. **Zdroj:** Webová stránka Archeologické muzeum Tegea

4.12. Technologické výukové prostředky v muzeu Tegea

Při velké rekonstrukci provedené v muzeu byl kladen velký důraz na modernizaci vybavení a technologických prostředků. Zpočátku byly archiválie naskenovány a digitalizovány, což napomohlo lepšímu prostudování fondu, jeho kategorizaci i shromažďování informací na místě se snadným a bezpečným přístupem. Byl vytvořen server, na kterém jsou uloženy všechny informace o objektech muzea a archeologických nalezištích, i druhý server, který poskytuje geografické informace. Oba dohromady tak umožňují návštěvníkovi okamžitý a rychlý přístup ke všem informacím. Všechny informace uložené na serverech jsou přístupné ze tří interaktivních bank, které v muzeu existují.

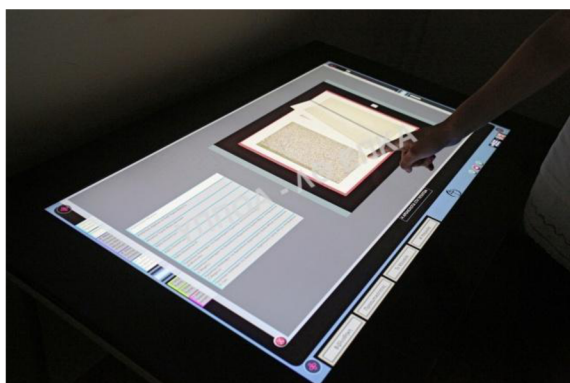
Prostřednictvím interaktivních bank má návštěvník možnost dostat se do kontaktu a poznat mytologii, historii a archeologii Tegei a dozvědět se o výzkumech prováděných v průběhu 19. a 20. století. Interaktivní banky slouží muzeu k posílení jeho vzdělávací role a oslovují odborníky i návštěvníky bez ohledu na věk, vzdělání a sociální úroveň. Návštěvník může být prostřednictvím

digitálního kartografického zobrazení informován o všech přírodních a člověkem způsobených katastrofách, které se v oblasti staly.

Používání digitálních médií v muzeích i archeologických nalezištích je evidentní. Návštěvník má možnost prohlídky areálu s průvodcem audiovizuálního média, jako je aplikace na mobilních telefonech či tabletech, existence videostěny a prezentace 3D map geografické struktury území a památek.

Technické edukační prostředky muzea mu umožňují s absolutním úspěchem plnit jeho vzdělávací a zábavnou roli a ukázat, že i v malém muzeu v těžko přístupném prostoru se s patřičným muzejním plánem může návštěvník vzdělávat, bavit se a prožít jedinečný zážitek.

Muzeum a agentury spojené s kulturním dědictvím oblasti se snaží podnítit zájem návštěvníka a přilákat více veřejnosti. Naopak s fyzickým prostorem, kde je snaha o socializaci kultury prováděna korektním způsobem, s respektem k objektům a památkám a k veřejnosti a muzejní prezentační metody jsou úspěšné, prezentace na sociálních sítích (Facebook, Twitter, YouTube, apod.) je malý až nulový. Vzhledem k tomu, že žijeme v době, kdy sociální sítě vstoupily do našeho každodenního života, muzeum a všechny instituce regionu zabývající se kulturním dědictvím by měly být „aktivnější“, protože to bude přínosem pro region z hlediska jeho uznání a vyšší návštěvnosti.

Obrázek 21.: Technologické vyučovací prostředky v muzeu Tegea. Zdroj: Archeologické museum Tegea.

Obrázek 22.: Technologické vyučovací prostředky v muzeu Tegea. Zdroj: Archeologické museum Tegea.

Obrázek 23: Technologické výukové prostředky v muzeu Tegea. Zdroj: Archeologické museum Tegea.

4.13. Závěry o expozici muzea a archeologických nalezištích

Stálá expozice prezentovaná v archeologickém muzeu splnila svůj účel, tedy přiblížit návštěvníkům své bohaté a významné kulturní dědictví a zároveň jej spravovat a chránit tak, aby zůstalo v časoprostoru co nejvíce nevyčerpatelné.

Nedávná rekonstrukce objektu v roce 2014 zajistila objektům bezpečný prostor jak pro návštěvníky a zaměstnance, tak pro objekty samotné. Dále využití moderních metod prezentace exponátů pomocí interaktivních tabulek, map, videostěn a péče o osoby se speciálními potřebami zajištěním dostupnosti všech prostor, existence Braillova písma, audioprohlídek, dobré organizace výstavy v sekcích, jasné vysvětlující texty a dobře strukturovaná expozice napomáhají úsilí muzejního pedagoga k co nejlepšímu a nejpříjemnějšímu přenosu informací. Ostatně multimédia obecně slouží vzdělávacímu účelu muzea a jsou nástrojem k seznámení (především mladší) veřejnosti se sbírkami a vystavenými předměty.

Muzeologická úvaha je ve výstavním prostoru snadno odhalitelná, nicméně prezentace tematických celků je prováděna s malým propojením mezi nimi s rizikem vytvoření muzeologického zmatku pro návštěvníka.

Z důvodu ochrany významných předmětů bylo zvoleno jejich vyjmutí z přirozeného prostředí a umístění do muzea (především předměty ze svatyně Athény). Ze strany muzea bylo vynaloženo velké úsilí na co nejvěrnější ztvárnění reality za pomoci moderních technologií. Vzhledem k tomu, že velká část svatyně byla zničena a vydrancována, nahradily tento nedostatek krycí technologie.

Z externích archeologických nalezišť převažuje vystavení předmětů in situ, tedy prezentace předmětů v jejich přirozeném prostředí. Tento způsob expozice zahrnuje pozitiva a negativa. Prezentace předmětů v jejich přirozeném prostředí zajišťuje autentičnost a minimalizuje riziko poškození, které může nastat při jejich odklizení a přemísťování. Na tomto místě je důležité připomenout, že prostředí, ve kterém se objekt nebo památka nachází, je rovněž považováno za stejně důležité a musí být chráněno, protože přináší cenné informace, které pomohou v procesu výzkumu a analýzy. Rizika, která v prezentaci in situ existují, však ohrožují existenci samotného objektu, památky, protože je vystavena povětrnostním vlivům, mikroorganismům a protože se obvykle jedná o velký venkovní prostor, je obtížné jej chránit. V případě archeologických nalezišť Tegea je vynaloženo velké úsilí na zachování a údržbu památek s průběžnými kontrolami a okamžitým zásahem v případě zjištění něčeho, co by mohlo památky poškodit. Z tohoto důvodu bylo přemístění důležitých předmětů ze svatyně Athény Alea do muzea považováno za nezbytné a zároveň účinné, protože pozorovaná úroveň poškození začala ustupovat.

Jak v muzeu, tak na archeologických nalezištích lze do značné míry snadno rozpoznat respekt k ochraně, bezpečnosti a vystavení předmětů a památek. Ostatně smysl pro míru a respekt k předmětům by měl být hlavním zájmem muzeologa. Návštěvník by měl opustit výstavu ohromen tím, co viděl.

4.14. Příspěvek konzervování v muzeu Tegea

Ochranná věda hrála důležitou roli v úsilí o zachování kulturního dědictví Tegea. V období 2011-2013 byly realizovány významné konzervační projekty jak na archeologických objektech muzea, tak na památkách regionu. Prováděné operace zahrnují 3 fáze: fixace povrchu, čištění a restaurování. Před konzervačními pracemi je nutné zaznamenat situaci ohledně podmínek, ve kterých byly předměty vystaveny. Při obhlídce bylo zjištěno, že téměř všechny objekty byly vystaveny nevhodným podmínkám, což mělo za následek několik škodlivých účinků na jejich povrchu.

Důvody, které postupně zničily objekty a památky Tegea, byly způsobeny životním prostředím a člověkem. Jedním z těch ekologických byla absence stabilních podmínek prostředí, ať už v objektech, které byly uvnitř muzea, ale ještě více v těch, které byly venku. Nestabilní podmínky prostředí jako vlhkost, teplota nebo osvětlení způsobily vážné poškození povrchu objektů, složení a struktury materiálů a malt, které byly použity při pozdější údržbě. Zejména ve venkovních objektech byla zjištěna velká poškození biologickými faktory (plísně, bakterie) a poruchy při svařování úlomků, především v chrámu Athény Alei.

Systematické konzervování bylo zaměřeno na vytvoření vhodných podmínek pro prevenci a zastavení koroze. Pro maximální ochranu byly nejkřehčí předměty přemístěny a uchovány v novém archeologickém muzeu, kde je snazší zajistit nejvhodnější podmínky prostředí. Procesem

systematické údržby prošly nejvíce údržbovými operacemi kamenné objekty. Podrobně jsou provedené operace:

- fixace povrchů, které prošly silnou dezintegrací,
- dezinfekce pro boj s biologickými usazeninami,
- odstraňování starých malt, které byly z hlediska materiálu nesprávně vytvrzené nebo způsobily praskliny,
- odstranění starých zrezivělých železných konektorů umístěných v předchozích operacích k zachycení úlomků a nahrazení titanovými konektory,
- bylo provedeno čištění povrchů a čištění štěrbin, kde byly odstraněny uvolněné povrchy a mikroorganismy,
- fragmenty byly znovu svařeny příslušnou maltou a trhliny byly utěsněny a vyplněny tak, aby se do interiéru nedostala voda a mikroorganismy,
- pro umístění kamenných předmětů byly vytvořeny speciální podstavce nebo speciální konstrukce.

Prostřednictvím operace konzervováním byla vytvořena databáze, která podrobně popisuje všechny techniky a materiály používané při operacích. Tato databáze je nezbytná, protože funguje jako infrastruktura pro budoucí ochranu a údržbu předmětů archeologického muzea a památek oblasti. Každodenní kontrola podmínek prostředí, kterým jsou objekty a památky vystaveny, je však ta, která zabrání zhoršování a zajistí jejich zachování a šíření v čase.

Obrázek 24: Při konzervování v Archeologickém muzeu Tegea. **Zdroj:** Archeologicke muzeum Tegea.

4.15. Příspěvek muzeologie

Muzeologie byla spojovacím článkem všech odborností, které se podílely na vzniku nové reexpozice muzea v nově zrekonstruovaném archeologickém muzeu. Hrála roli „tvůrce života“ a umožňovala správný a strukturovaný přenos informací a znalostí naučnou a zábavnou formou.

Využitím digitálních médií jako jsou interaktivní tabulky, mapy, atd., se muzeologický přístup výstavy stává do značné míry interaktivní. To znamená, že z široké škály informací jako je historie, archeologie, geografie či topografie si návštěvník vybere, které informace jsou pro něj nejzajímavější a kterým se chce více věnovat. Návštěvník tak má pocit, že se účastní informačního a zábavního procesu a spojuje ho s muzeem. Tím, že návštěvník cítí, že je součástí muzea, se „spolupráce“ mezi muzeem a návštěvníkem stává zajímavou a zábavnou.

Znovuvystavení muzea bylo založeno na některých muzejních principech, které zajišťují co nejlepší a hladký přenos informací a stimulují emoce návštěvníka. Konkrétně, muzeologické principy se zaměřují na:¹⁴⁹

- Při zajišťování intelektuálního, fyzického a finančního přístupu všech návštěvníků
- V harmonickém a strukturovaném průběhu vyprávění, které vede k zamyšlení návštěvníka a nezpůsobí zmatek
- Při vytváření prostředí, které bude esteticky i technicky vhodné pro exponáty a bezpečné pro exponáty i návštěvníky
- Střídání tempa návštěvy, aby se předešlo „únavě z muzea“
- Ve snadném pochopení poselství výstavy návštěvníkem
- V podpoře výstavy prostřednictvím výkladu, který pomůže lépe předat sdělení

Přínos muzejnictví je velký i v muzeologickém pojetí výstavního programu. Klíčoví přispěvatelé z různorodé pracovní skupiny zapojené do tohoto komplexního projektu pokryli širokou škálu specializací včetně muzejníka. Výstavní program muzea byl rozdělen do dvou hlavních os, tematické a specifické. Na první ose máme muzeum a jeho historii v průběhu let nazvanou „Vzpomínky na muzeum“. V druhé ose máme zrození a rozvoj města Tegea pod názvem „Tegea - Geneze, vznik a vývoj řeckého městského státu“. Prostřednictvím této specifické kategorizace byl učiněn pokus pokrýt celý historický a archeologický kontext Tegea.

Prostřednictvím vzdělávacích programů pořádaných v muzeu, které jsou zaměřeny na každého, jsou informace, vzdělávání a zábava prováděny způsobem, který návštěvníka zaujme. Materiál organizovaný a prezentovaný veřejnosti byl koncipován tak, aby pokryl různé spektrum

¹⁴⁹ Καραπαναγιώτου, Βασιλική, Αρχαιολογικό μουσείο Τεγέας. Τεχνολογικός δρόμος. Τρίπολη: Βιβλιοσυνεργατική, 2014. s. 15.

návštěvníků, jako jsou školní výlety, zahraniční návštěvníci, vědci, lidé s nízkým vzděláním, lidé s různými zájmy, atd. Jedním z nejdůležitějších je bezproblémový přenos informací k návštěvníkovi. Přenos informací je hladký, jednoduchý, srozumitelný, strukturovaný do malých jednotek nabízejících flexibilitu a autonomii. Protože návštěvník využívající technologii je ten, kdo „formuje“ svou muzeologickou cestu, jak si sám vybere, což poskytne větší hloubku informovanosti a nakonec vede k porozumění poselství. Návštěvník tak není bombardován mnoha různými zprávami a učení probíhá zábavnou formou.

Závěr

V této práci jsem se pokusil studovat ochranu a management při vyzdvihování významných archeologických památek v oblasti Tegea a také to, jak může kulturní dědictví "žít" harmonicky se společností. Problematika řádné správy a ochrany kulturního dědictví, s hlavním cílem jeho propagace a soužití s místní společností, přitáhla pozornost mnoha vědců a občanů a tvořila důležitou oblast výzkumu.

Cílem práce bylo v praxi prokázat, jak mohou kulturní instituce a společnost chránit kulturní dědictví a donekonečna ho uchovávat v čase pro další generace. Rovněž byl učiněn pokus zdokumentovat důležitou roli památkové vědy v oblasti ochrany dědictví a také důležitou roli muzejnictví při propagaci a socializaci dědictví. Dále byly zmíněny základní principy, které by společnost měla mít, aby se mohla podílet na úsilí o zachování a ochranu dědictví, a také oboustranný vztah mezi kulturou a společností.

V zvažované oblasti byl dodržen specifický postup pro dokumentaci a evidenci všech důležitých informací. Na tomto místě je třeba zmínit, že bylo považováno za nutné zabývat se především anglickou literaturou o otázkách kultury, ochrany a managementu. Aby byla zajištěna správná informovanost, byly navázány kontakty s lidmi v oblasti, kteří jsou aktivní v oblasti kultury a managementu, jako jsou pracovníci archeologického muzea Tegea a lidé z místní komunity.

Velkou zajímavostí je význam kulturního dědictví v místní komunitě, která se jej snaží chránit a vyzdvihovat. V případě naší studie, především prostřednictvím zaznamenaných událostí, je snadné pochopit, že region má bohatou historii, bohaté kulturní dědictví, které se zachovalo i v dnešní době. Nemohli jsme však opomenout lhostejnost, vykořisťování, neznalost a nevzdělanost v průběhu let, kterými památky zdejšího okolí trpěly nejen ze strany místní komunity. Bohužel, na rozdíl od jiných blízkých důležitých oblastí, jako je starověká Olympie, muselo v oblasti Tegea uplynout mnoho let, než byla důležitost místa pochopena a mohla být zahájena jeho ochrana.

Na rozdíl od skutečnosti, že během 20. století bylo vytvořeno mnoho mezinárodních i národních zákonů týkajících se ochrany, správy a socializace dědictví, je zřejmé, že nemohou být uplatňovány se stejným úspěchem ve všech případech. Je pochopitelné, že ve prospěch kulturního dědictví a místní komunity by měla existovat řada opatření, pravidel a akcí.

Velmi zajímavé je velké úsilí, které bylo vynaloženo v posledních letech (1991 a později) ze strany místních orgánů a jednotlivců v oblasti ochrany, zachování a správy památek v oblastech s důležitými a rozhodujícími rozhodnutími. Ty proměnily archeologickou oblast v oblast intenzivního společenského zájmu a intenzivních kulturních aktivit.

V případech ochrany, propagace a socializace kulturního dědictví je nejzákladnější harmonické soužití a spolupráce všech specialit přímo či nepřímo souvisejících s dědictvím.

Interdisciplinarita je prostředkem, kterým dosáhneme svého cíle, kterým není nic jiného, než předat dědictví dalším generacím způsobem, který respektuje dědictví a společnost. Zejména památková péče je věda, která „zajistí“, aby památky a archeologické objekty zůstaly bez změny i v průběhu času, a věda muzejnictví, která se stane spojovacím článkem mezi dědictvím, společností a její socializací.

Zejména konzervace je věda, která „zajistí“, aby památky a archeologické objekty zůstaly v průběhu času nenarušené, narozdíl od vědy muzeologie, která se stává spojovacím článkem mezi dědictvím a společností. Prostřednictvím technologických muzeologických aplikací můžeme podpořit vzdělávací roli muzea a předávat informace a znalosti společnosti zajímavým a jedinečným způsobem.

Konečně je zřejmé, že každý mezinárodní nebo státní orgán, který se zabývá problematikou kulturního dědictví, má na prvním místě jeho ochranu a řádnou správu. Základním hlavním prvkem prezentace kulturního dědictví společnosti je analytická evidence, správný dokumentovaný výzkum, metody konzervace, správa, šíření a socializace kulturního dědictví.

Aby toho bylo dosaženo, musí existovat vynikající vztah a koordinace mezi příslušnými orgány a místní komunitou. Tento vztah mezi samosprávou a společností by měl stát na dvou pilířích. V prvním případě je to interdisciplinarita, která zajišťuje mnohostranný a specializovaný výzkum ve prospěch stejného dědictví i společnosti. Ve druhém případě jde o účast společnosti na ochraně a správě dědictví, která bude přínosem pro obě strany.

Seznam literatury a pramenů

Azoulay, Audrey. *Protecting culture in emergencies*. Paris: UNESCO, 2019.
Department of Museum Studies University of Leicester, 2001. ISBN: 1 898489 19 X.

Beneš, Josef, *Základy muzeologie*. Opava: Open Education & Sciences, 1977.

Beneš, Josef. *Muzejní prezentace*. Praha: Národní muzeum, 1981.

Βλίζος, Σταύρος, Πανταζού, Νότα. *Διαχείριση και ανάδειξη χώρων και μνημείων*. Αθήνα: Διάδραση, 2021. ISBN 978-618-81473-2-4.

(Vlivos, Stauros, Pantzou, Nota. *Správa a propagace míst a památek*. Athény: Diadrasis, 2021. ISBN 978-618-81473-2-4).

Bradna, Jan, Dospěl, Michal, Holouš, Petr Boris, Horák, Petr, Hucková, Martina, Jurášová, Vendula, Kaňáková, Daniela, Kotlík, Petr, Kuchařík, Milan, Lomáz, Martin, Machačko, Luboš, Nejedlý, Vratislav, Novotný, Jiří, Racková, Eliška, Soušková, Sabina, Šubrtová, Anna, Vácha, Zdeněk, Waisser, Pavel, Zaplatílek, Tomáš. *Partnerství a síť v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-719-3 (PDF).

Desvallées, André, Mairesse, François. *Key Concepts of Museology*. Paris: Armand Colin, 2010. ISBN: 978-2-200-25398-1

Dodd, Jocelyn, Sandell, Richard. *Including museums. Perspectives on museums, galleries and social inclusion*. Leicester: Published by RCMG. Research Centre for Museums and Galleries

Φιλίμονος, Μελίνα. *Η αρχαιολογία στην Ελλάδα σήμερα. Μνημεία και άνθρωποι σε κρίση*. Αθήνα: Σύλλογος αρχαιολόγων Ελλάδας IOS, 2015. ISBN: 978-618-81337-1-6.

(Filimonos, Melina. *Archeologie v Řecku dnes. Památky a lidé v krizi*. Athény: sdružení archeologů Řecka IOS, 2015. ISBN: 978-618-81337-1-6).

Forejtníková, Milena. *Metodika hodnocení míry potenciálního ohrožení památek antropogenními a přírodními vlivy*. Brno: Národní památková ústav. Ministerstvo kultury, 2015.

Hečková, Petra, Horák, Petr, Machačko, Luboš. *Interdisciplinarita v péči o kulturní dědictví. Sborník z konference*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-595-3 (PDF).

Holden, John, Hewison, Robert. *The Cultural Leadership Handbook How to Run a Creative Organization*. Routledge, 2011. ISBN 9780566091766.

Horáček, Martin. *Úvod do památkové péče. 1. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4621-9.

Horák, Horák, Nejedlý, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-717-9 (PDF).

Jagošová, Lucie, Kirsch, Otakar. *Muzejní profese a veřejnost. Nástin historie současnosti vzájemných vztahů muzeí a jejich publika 1*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8432-2.

Καραπαναγιώτου, Βασιλική. *Αρχαιολογικό μουσείο Τεγέας. Καινοτόμος τεχνολογικός δρόμος*. Τρίπολη: Βιβλιοσυνεργατική, 2014. ISBN: 978-960-386-140-9.

(Karapanagiotou, Vasiliki. *Archeologické Muzeum Tegas. Inovativní Technologická Cestav*. Tripoli: Viliosinergatiki, 2014. ISBN: 978-960-386-140-9).

Κλώντζα, Γιάκλοβα, Βέρα, Κλώντζας Μανώλης. *Αρχαιολογία. Το σημαντικότερο αρχαιολογικό εύρημα δεν θα βγει από τη γη*. Αθήνα: Ατεχνος, 2020.

(Klontza, Věra, Klontzas, Manolis. *Archeologie, nejdůležitější nález nepochází ze Země*. Athény: Atechnos, 2020).

Kocichová, Ivana. *Muzeum*. Praha: De Gruyter, 2017.

Mairesse, François, Renata F. Peters. *What is the essence of conservation? Materials for a discussion*. Paris: ICOFOM, 2019. ISBN: 978-92-9012-464-1 (PDF).

Mergos, George & Patsavos, Nikolas. *Cultural Heritage and Sustainable Development. Economic Benefits, Social Opportunities and Policy Challenges*. Chania: Technical University of Crete, 2017. ISBN 978-960-8475-24-3.

Müllerová, Magdalena. *Kulturní dědictví. Návod k (Pou)žití*. Praha: Divadelní ústav jako 745. publikaci, 2019. ISBN 978-80-7008-413-7 (PDF).

Olšan, Jiří, Ehrlich, Marek, Křesadlová, Lenka, Pavlátová, Marie, Šnejd, Daniel. *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015.

Πούλιος, Ιωάννης. *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. Αθήνα: Κάλλιπος, 2015. 978-960-603-444-2.

(Poulios, Ioannis. *Kulturní management, místní Společnost a udržitelný rozvoj*. Athény: Kallipos, 2015. ISBN: 978-960-603-444-2).

Schädler-Saub, Ursula, Szmygin, Boguslaw. *Conservation ethics today: Are our conservation-restoration theories and practice ready for the 21st century?* Florence and Lublin: International Scientific Committee on Theory and Philosophy of Conservation and Restoration. Lublin University of Technology, Faculty of Civil Engineering and Architecture, 2019.

Soares, Brulo, Bruno. *A History of Museology Key authors of museological theory*. Paris: ICOFOM, 2019. ISBN: 978-92-9012-456-6 (PDF).

Sofka, Vinos, Jelinek, Jan. *MuWoP Museological Working Papers A debate journal on fundamental museological problems. Theme no 2. Interdisciplinarity in museology*. ICOM International Committee for Museology Stockholm, 1982. ISBN 0280-2724.

STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. *Archeologie a muzeologie*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3861-6.

Šobáňová, Petra. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4.

Šobáňová, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4302-7

Talboys, Graeme K . *Museum educator. England*: Ashgate. 2011. ISBN: 1409401529.

Τουφάνο, Μαλλάχου, Μαρία. *Προστασία και διαχείριση μνημείων*. Αθήνα: Κάλλιπος, 2015. SBN: 978-960-603-377-3.
(Tufano, Mallouxou, Maria. *Ochрана a správa památek. Historické a teoretické přístupy*. Athény: Kallipos, 2015. ISBN: 978-960-603-377-3).

Varvařovský, Pavel, Seitlová, Jitka, Gregorová, Jana, Hanák, Marek, Plotová, Jana, Vašíková, Jana. *Památková péče*. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv a Wolters Kluwer ČR, 2012.

Sborníky a periodika

Between Culture, Health and Psychological Well-Being: *Data Mining from the Italian Culture and Well-Being Project*. Springer Science+Business Media B.V. 2011. (online). [cit. 2022-10-06].

Dostupné na www: <

https://www.researchgate.net/publication/226193693_The_Interaction_Between_Culture_Health_and_Psychological_Well-Being_Data_Mining_from_the_Italian_Culture_and_Well-Being_Project
>.

Blažková, Ivana. *Od archeologického nálezu ke sbírkovému předmětu*. Museologica Brunensia. Brno: 2018. vol. 7. iss. 2. s. 34-41. 2464-5362 (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www: <
<https://digilib.phil.muni.cz/en/node/2503> >.

Bole, David, Pipan, Primož, Hribar, Šmid, Mateja. *Sustainable Heritage Management: Social, Economic and Other Potentials of Culture in Local Development*. Slovenian: 20115. Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts. (online). [cit. 2022-10-06].

Dostupné na www:

<https://www.researchgate.net/publication/277089116_Sustainable_Heritage_Management_Social_Economic_and_Other_Potentials_of_Culture_in_Local_Development>.

Boylan, Patrick, John. *The museum profession*. London: 2007. City, University of London. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www:

<https://www.researchgate.net/publication/228054332_The_Museum_Profession >.

Dolff-Bonekamper, Gabi. Museum international. Shared heritage, shared future. UNESCO:

Dodd, Jocelyn. *The socially purposeful museum*. Museologica Brunensia. Brno: 2015. vol. 4. iss. 2. s. 28-32. 2464-5362 (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www:

<<https://digilib.phil.muni.cz/en/node/2505> >.

Dolff-Bonekamper, Gabi. Museum international. Shared heritage, shared future. Vol LXII, n°1-2 UNESCO: 2010.

Horák, Petr. *Dějiny konzervace Dějiny muzejní konzervace a restaurování*. Opava:

Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě (online). [cit. 2022-10-06].

Dostupné na www: <<https://adoc.pub/djiny-konzervace-djiny-muzejni-konzervace-a-restaurovani022ee922f0a6847fb208fe121611b83765870.html>>.

Horáček, Martin. *Umění, dějepis umění a péče o památky: Nesamozřejmé partnerství*. Brno: Fakulta stavební Brno University of Technology, Faculty of Civil Engineering, s. 64-70 (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www:

<https://www.academia.edu/38237602/Um%C4%9Bn%C3%AD_d%C4%9Bjepis_um%C4%9Bn%C3%AD_a_p%C3%A9%C4%8De_o_pam%C3%A1tky_Nesamoz%C5%99ejm%C3%A9_partnerstv%C3%AD_Art_Art_History_and_Heritage_Conservation_A_Difficult_Partnership>.

Jacobs, Jerry. *Interdisciplinarity: A Critical Assessment*. Pensylvánie: 2009. University of Pennsylvania. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: < https://www.researchgate.net/publication/228173820_Interdisciplinarity_A_Critical_Assessment >](https://www.researchgate.net/publication/228173820_Interdisciplinarity_A_Critical_Assessment).

Κατσίφας, Χρίστος. *Αρχεομετρία. Η συνεισφορά της χημείας- προστασία κληρονομιάς*. Θεσσαλονίκη: 2017, Αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης.
(Katsifas, Xristos. *Archeometrie. Příspěvek Chemika ve studiu - ochrana kultury*. Thessaloniki: 2017. Archeologické muzeum Thessaloniki) (online). [cit. 2022-10-06].

Kirsch, Otakar. *Dějiny lidského myšlení vs. dějiny institucí? Několik poznámek k problematice historické muzeologie*. Museologica Brunensia. Brno: 2013. vo. 2. iss. 2. 2464-5362 (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: <https://digilib.phil.muni.cz/en/node/2494>](https://digilib.phil.muni.cz/en/node/2494).

Knut, Odegard. *The Topography of Ancient Tegea: New Discoveries and Old Problems*. Norway: 2005. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: < https://www.semanticscholar.org/paper/The-Topography-of-Ancient-Tegea%3A-New-Discoveries-%C3%98deg%C3%A5rd/e3f894d7cab01fe3c9aaa653ce6f705529cae8df >](https://www.semanticscholar.org/paper/The-Topography-of-Ancient-Tegea%3A-New-Discoveries-%C3%98deg%C3%A5rd/e3f894d7cab01fe3c9aaa653ce6f705529cae8df).

Lažová, Jolana. *Nové technologie v české muzejní a galerijní edukaci*. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2018. Vedoucí práce: doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.

Μιχαηλίδης, Τάσος, Ζίκος, Νίκος. *Η διεπιστημονικότητα ως επιστημολογικό πρόβλημα: ένα συνεχές ενδιαφέρον στην έρευνα και στη σύγχρονη εκπαίδευση*. Αθήνα: 2016. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.
(Michailidis, Tasos, Zikos, Nikos. *Interdisciplinarita jako epistemologický problém: pokračující sázka ve výzkumu a moderním vzdělávání*. Athény: 2016. University of West Attica.)
Dostupné na [www: <https://www.researchgate.net/publication/344727817_E_diepistemonikoteta_os_epistemologiko_z_etema_ena_diarkes_diakybeuma_sten_ereuna_kai_ste_synchrone_ekpaideuse >](https://www.researchgate.net/publication/344727817_E_diepistemonikoteta_os_epistemologiko_z_etema_ena_diarkes_diakybeuma_sten_ereuna_kai_ste_synchrone_ekpaideuse).

Μούλιου, Μαρλίν. *Μουσειολογία, ιστορία, θεωρεία και πράξη*. Αθήνα: Αρχαιολογία και τέχνη, 2006. (Mouliou, Marlene, *Muzeologie, historie, teorie a praxe*. Athény: archeologie a umění, 2006).

Μούλιου, Μαρλίν, Μπούνια, Αλεξάνδρα. *Μουσειολογία: ιστορία, θεωρεία και πράξη*. Αθήνα: Αρχαιολογία και τέχνη, 1999.
(Mouliou, Marlen, Mpounia, Alexandra. *Muzeologie: historie, teorie a praxe*. Athény: 1999. Archeologie a umění.) (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: < https://uoa.academia.edu/MARLENMOULIOU >](https://uoa.academia.edu/MARLENMOULIOU).

Muños-Viñas, Salvador, *Contemporary theory of conservation*. Valencia: Universitat Politècnica de Valencia, 2005. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: < https://www.researchgate.net/publication/283234670_Contemporary_theory_of_conservation >](https://www.researchgate.net/publication/283234670_Contemporary_theory_of_conservation).

Nocca, Francesca. *The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool*. Naples: Local Heritage and Sustainability, 2017. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na [www: < https://www.researchgate.net/publication/320511923_The_Role_of_Cultural_Heritage_in_Sustainable_Development_Multidimensional_Indicators_as_Decision-Making_Tool >](https://www.researchgate.net/publication/320511923_The_Role_of_Cultural_Heritage_in_Sustainable_Development_Multidimensional_Indicators_as_Decision-Making_Tool).

Pacherová, Michaela. *Ochrana architektury 20. a 21. století. Příklady z regionální praxe v České republice a Evropě*. Masarykova univerzita v Brně, filozofická fakulta, ústav hudební vědy, 2019. Vedoucí práce: PhDr. Aleš Filip, Ph.D.

Παπιδά, Σοφία. *Συντήρηση, επικοινωνία και εκπαιδευτικά προγράμματα: Το έργο της συντήρησης ως εργαλείο εξοικείωσης του κοινού και των σχολικών ομάδων με το θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς*. Αθήνα: 2012. Ελληνικό υπουργείο τουρισμού.

(Papida, Sofia. *Konzervování, komunikační a vzdělávací programy: Její práce konzervování jako nástroj seznamování pro veřejnost a školní skupiny s problematikou ochrany kulturního dědictví*. Athény: 2012. Řecké ministerstvo kultury.) (online). [cit. 2022-10-06].

Dostupné na www: <

https://www.researchgate.net/publication/263398223_Synterese_epikoinonia_kai_ekpaideutika_programmata_To_ergo_tes_syntereses_os_ergaleio_exoikeiotes_tou_koinou_kai_ton_scholikon_omadon_me_zetemata_tes_diatereses_tes_politistikes_kleronomias >.

Παυλογεωργάτος, Γεράσιμος. *Η χρήση μοντέρνων τεχνολογιών στα μουσεία. Η περίπτωση 105 ελληνικών μουσείων και συλλογών*. Διεθνής μουσειολογικό πεπισταμονικό περιοδικό. Αθήνα: 2003, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

(Pavlogerorgatos, Gerasimos, *Využití moderních technologií v muzeích. Příklad 105 řeckých muzeí a sbírek*. Muzeologie mezinárodní vědecký časopis. Athény: 2003, Univerzita v Egejském moři).

Πεσματόγλου, Ανδρομάχη, Μαντζαβίνος, Τάσος. *Τραύμα και μνήμη. Σχεδιασμός φανταστικής έκθεσης στο μουσείο Τάσος Μαντζαβίνου Στο Μακεδονικό μουσείο σύγχρονης τέχνης*. Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2017.

(Pesmatzoglou, Andromaxi. Tasos Mantzavininos. *Trauma a paměť. Pomyslné muzejní plánování výstav od Tasos Mantzavininos v Makedonském muzeu současného umění*. Aristotelova univerzita v Thessaloniki, univerzita západní Makedonie, mezioborový magisterský program studie, 2017).

Pozdíšková, Natálie. *Ochrana kulturního dědictví v ČR*. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2011. Vedoucí práce prof. JUDr. Jana Dudová, Ph.D.

Ripp, Matthias. *Heritage as a System and Process that Belongs to Local Communities Reframing the role of local communities and stakeholders*. Cottbus: 2018. Brandenburg University of Technology Cottbus – Senftenberg. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www:

<https://www.researchgate.net/publication/325398758_Heritage_as_a_System_and_Process_that_Belongs_to_Local_Communities_Reframing_the_role_of_local_communities_and_stakeholders

>.

Soares, Brulo, Bruno. *Provoking Museology: The germinal thinking of Zbyněk Z. Stránský*. Museologica Brunensia. Brno: 2016. vol. 5. iss. 2. s. 8-12. 2464-5362(online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www: <<https://digilib.phil.muni.cz/en/node/2507>> .

Šimek, Ondřej. *Institutional framework of the heritage preservation*. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, Studijní obor: Veřejná ekonomika a správa, 2007. Vedoucí práce Ing. František Svoboda.

Χατζινικολάος, Τέτι. *ICOM Μουσειακά επαγγέλματα. Πρώτη προσέγγιση*. Αθήνα: 1999. Αρχαιολογία και τέχνη.

(Xatzinikolaos, Teti. *ICOM a muzejní profesionálové. První přibližné*. Athény: 1999. Archeologie a umění.) (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www: <

<https://www.archaiologia.gr/blog/issue/%CF%84%CE%BF-icom-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD/> >.

Zervaki, Antonia, *Marine World Heritage and the Quest for Sustainability*. Athény: Laws, 2016. (online). [cit. 2022-10-06]. Dostupné na www < <https://www.mdpi.com/2075-471X/5/1/7> >.

Elektronické zdroje

Cartwright, Mark. *World Heritage Encyclopedia. Tegea*. [online]. [cit. 2022-09-14]. Dostupné na WWW: < <https://www.worldhistory.org/Tegea/> >.

Charta-Von-Venedig. [online]. [cit. 2022-03-4]. Dostupné na WWW. < <https://www.charta-von-venedig.de/> >.

Flame univerzita. *World Heritage -Why preserve, conserve and protect?* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné na WWW: < <https://www.flame.edu.in/in-the-media/world-heritage-why-preserve-conserve-and-protect> >.

ICOMOS: [online]. [cit. 2022-05-09]. Dostupné na WWW < <https://www.icomos.org/en> >.

Mezinárodní regulační texty: [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné na WWW < www.unesco.org, www.icomos.org, www.coe.int >.

Museumfinder. *Discover the museums of Greece*. [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné na WWW: < <https://museumfinder.gr/> >.

National Gallery: [online]. [cit. 2022-07-07]. Dostupné na WWW < <https://www.nationalgallery.gr/el/to-mouseio/sunthrisi-ergon-tehnis.html> >.

UNESCO, UNESDOC, *Digital Library. Preserving and restoring monuments and historic buildings*. [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné na WWW: < <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001105> >.

Zákony pro lidi: [online]. [cit. 2022-05-05]. Dostupné na WWW < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122/zneni-20000512> >.

Přílohy

Příloha č.1 Athénská charta pro obnovu historických památek – 1931

Adopted at the First International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, Athens 1931

At the Congress in Athens the following seven main resolutions were made and called "Carta del Restauero":

1. International organizations for Restoration on operational and advisory levels are to be established.
2. Proposed Restoration projects are to be subjected to knowledgeable criticism to prevent mistakes which will cause loss of character and historical values to the structures.
3. Problems of preservation of historic sites are to be solved by legislation at national level for all countries.
4. Excavated sites which are not subject to immediate restoration should be reburied for protection.
5. Modern techniques and materials may be used in restoration work.
6. Historical sites are to be given strict custodial protection.
7. Attention should be given to the protection of areas surrounding historic sites.

General Conclusions of the Athens Conference

I. -- DOCTRINES. GENERAL PRINCIPLES.

The Conference heard the statement of the general principles and doctrines relating to the protection of monuments.

Whatever may be the variety of concrete cases, each of which are open to a different solution, the Conference noted that there predominates in the different countries represented a general tendency to abandon restorations in toto and to avoid the attendant dangers by initiating a system of regular and permanent maintenance calculated to ensure the preservation of the buildings.

When, as the result of decay or destruction, restoration appears to be indispensable, it recommends that the historic and artistic work of the past should be respected, without excluding the style of any given period.

The Conference recommends that the occupation of buildings, which ensures the continuity of their life, should be maintained but that they should be used for a purpose which respects their historic or artistic character.

II. -- ADMINISTRATIVE AND LEGISLATIVE MEASURES REGARDING HISTORICAL MONUMENTS

The Conference heard the statement of legislative measures devised to protect monuments of artistic, historic or scientific interest and belonging to the different countries.

It unanimously approved the general tendency which, in this connection, recognises a certain right of the community in regard to private ownership.

It noted that the differences existing between these legislative measures were due to the difficulty of reconciling public law with the rights of individuals.

Consequently, while approving the general tendency of these measures, the Conference is of opinion that they should be in keeping with local circumstances and with the trend of public opinion, so that the least possible opposition may be encountered, due allowance being made for the sacrifices which the owners of property may be called upon to make in the general interest.

It recommends that the public authorities in each country be empowered to take conservatory measures in cases of emergency.

It earnestly hopes that the International Museums Office will publish a repertory and a comparative table of the legislative measures in force in the different countries and that this information will be kept up to date.

III. -- AESTHETIC ENHANCEMENT OF ANCIENT MONUMENTS.

The Conference recommends that, in the construction of buildings, the character and external aspect of the cities in which they are to be erected should be respected, especially in the neighbourhood of ancient monuments, where the surroundings should be given special consideration. Even certain groupings and certain particularly picturesque perspective treatment should be preserved.

A study should also be made of the ornamental vegetation most suited to certain monuments or groups of monuments from the point of view of preserving their ancient character. It specially recommends the suppression of all forms of publicity, of the erection of unsightly telegraph poles and the exclusion of all noisy factories and even of tall shafts in the neighbourhood of artistic and historic monuments.

IV. -- RESTORATION OF MONUMENTS.

The experts heard various communications concerning the use of modern materials for the consolidation of ancient monuments. They approved the judicious use of all the resources at the disposal of modern technique and more especially of reinforced concrete.

They specified that this work of consolidation should whenever possible be concealed in order that the aspect and character of the restored monument may be preserved.

They recommended their adoption more particularly in cases where their use makes it possible to avoid the dangers of dismantling and reinstating the portions to be preserved.

V. -- THE DETERIORATION OF ANCIENT MONUMENTS.

The Conference noted that, in the conditions of present day life, monuments throughout the world were being threatened to an ever-increasing degree by atmospheric agents.

Apart from the customary precautions and the methods successfully applied in the preservation of monumental statuary in current practice, it was impossible, in view of the complexity of cases and with the knowledge at present available, to formulate any general rules.

The Conference recommends:

1. That, in each country, the architects and curators of monuments should collaborate with specialists in the physical, chemical, and natural sciences with a view to determining the methods to be adopted in specific cases;
2. That the International Museums Office should keep itself informed of the work being done in each country in this field and that mention should be made thereof in the publications of the Office.

With regard to the preservation of monumental sculpture, the Conference is of opinion that the removal of works of art from the surroundings for which they were designed is, in principle, to be discouraged. It recommends, by way of precaution, the preservation of original models whenever these still exist or if this proves impossible, the taking of casts.

VI. -- THE TECHNIQUE of CONSERVATION.

The Conference is gratified to note that the principles and technical considerations set forth in the different detailed communications are inspired by the same idea, namely:

In the case of ruins, scrupulous conservation is necessary, and steps should be taken to reinstate any original fragments that may be recovered (anastylosis), whenever this is possible; the new materials used for this purpose should in all cases be recognisable. When the preservation of ruins brought to light in the course of excavations is found to be impossible, the Conference recommends that they be buried, accurate records being of course taken before filling-in operations are undertaken.

It should be unnecessary to mention that the technical work undertaken in connection with the excavation and preservation of ancient monuments calls for close collaboration between the archaeologist and the architect.

With regard to other monuments, the experts unanimously agreed that, before any consolidation or partial restoration is undertaken, a thorough analysis should be made of the defects and the nature of the decay of these monuments. They recognised that each case needed to be treated individually.

VII. -- THE CONSERVATION OF MONUMENTS AND INTERNATIONAL COLLABORATION.

a) Technical and moral co-operation.

The Conference, convinced that the question of the conservation of the artistic and archaeological property of mankind is one that interests the community of the States, which are wardens of civilisation,

Hopes that the States, acting in the spirit of the Covenant of the League of Nations, will collaborate with each other on an ever-increasing scale and in a more concrete manner with a view to furthering the preservation of artistic and historic monuments;

Considers it highly desirable that qualified institutions and associations should, without in any manner whatsoever prejudicing international public law, be given an opportunity of manifesting their interest in the protection of works of art in which civilisation has been expressed to the highest degree and which would seem to be threatened with destruction;

Expresses the wish that requests to attain this end, submitted to the Intellectual Co-operation Organisation of the League of Nations, be recommended to the earnest attention of the States.

It will be for the International Committee on Intellectual Co-operation, after an enquiry conducted by the International Museums Office and after having collected all relevant information, more particularly from the National Committee on Intellectual Co-operation concerned, to express an opinion on the expediency of the steps to be taken and on the procedure to be followed in each individual case.

The members of the Conference, after having visited in the course of their deliberations and during the study cruise which they were able to make on this occasion, a number of excavation sites and ancient Greek monuments, unanimously paid a tribute to the Greek Government, which, for many years past, has been itself responsible for extensive works and, at the same time, has accepted the collaboration of archaeologists and experts from every country.

The members of the Conference there saw an example of activity which can but contribute to the realisation of the aims of intellectual co-operation, the need for which manifested itself during their work.

b) The role of education in the respect of monuments.

The Conference, firmly convinced that the best guarantee in the matter of the preservation of monuments and works of art derives from the respect and attachment of the peoples themselves;

Considering that these feelings can very largely be promoted by appropriate action on the part of public authorities;

Recommends that educators should urge children and young people to abstain from disfiguring monuments of every description and that they should teach them to take a greater and more general interest in the protection of these concrete testimonies of all ages of civilisation.

c) Value of international documentation.

The Conference expresses the wish that:

1. Each country, or the institutions created or recognised competent for this purpose, publish an inventory of ancient monuments, with photographs and explanatory notes;

2. Each country constitute official records which shall contain all documents relating to its historic monuments;
3. Each country deposit copies of its publications on artistic and historic monuments with the International Museums Office;
4. The Office devote a portion of its publications to articles on the general processes and methods employed in the preservation of historic monuments;
5. The Office study the best means of utilising the information so centralise

Příloha č.2 MEZINÁRODNÍ CHARTA OCHRANY A RESTAURACE PAMÁTEK A MÍST

(Benátská charta – 1964)

Adopted by ICOMOS in 1965

Imbued with a message from the past, the historic monuments of generations of people remain to the present day as living witnesses of their age-old traditions. People are becoming more and more conscious of the unity of human values and regard ancient monuments as a common heritage. The common responsibility to safeguard them for future generations is recognized. It is our duty to hand them on in the full richness of their authenticity.

It is essential that the principles guiding the preservation and restoration of ancient buildings should be agreed and be laid down on an international basis, with each country being responsible for applying the plan within the framework of its own culture and traditions.

By defining these basic principles for the first time, the Athens Charter of 1931 contributed towards the development of an extensive international movement which has assumed concrete form in national documents, in the work of ICOM and UNESCO and in the establishment by the latter of the International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property. Increasing awareness and critical study have been brought to bear on problems which have continually become more complex and varied; now the time has come to examine the Charter afresh in order to make a thorough study of the principles involved and to enlarge its scope in a new document.

Accordingly, the IInd International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments, which met in Venice from May 25th to 31st 1964, approved the following text:

DEFINITIONS

Article 1.

The concept of a historic monument embraces not only the single architectural work but also the urban or rural setting in which is found the evidence of a particular civilization, a significant development or a historic event. This applies not only to great works of art but also to more modest works of the past which have acquired cultural significance with the passing of time.

Article 2.

The conservation and restoration of monuments must have recourse to all the sciences and techniques which can contribute to the study and safeguarding of the architectural heritage.

Article 3.

The intention in conserving and restoring monuments is to safeguard them no less as works of art than as historical evidence.

CONSERVATION

Article 4.

It is essential to the conservation of monuments that they be maintained on a permanent basis.

Article 5.

The conservation of monuments is always facilitated by making use of them for some socially useful purpose. Such use is therefore desirable but it must not change the lay-out or decoration of the building. It is within these limits only that modifications demanded by a change of function should be envisaged and may be permitted.

Article 6.

The conservation of a monument implies preserving a setting which is not out of scale. Wherever the traditional setting exists, it must be kept. No new construction, demolition or modification which would alter the relations of mass and colour must be allowed.

Article 7.

A monument is inseparable from the history to which it bears witness and from the setting in which it occurs. The moving of all or part of a monument cannot be allowed except where the safeguarding of that monument demands it or where it is justified by national or international interest of paramount importance.

Article 8.

Items of sculpture, painting or decoration which form an integral part of a monument may only be removed from it if this is the sole means of ensuring their preservation.

RESTORATION

Article 9.

The process of restoration is a highly specialized operation. Its aim is to preserve and reveal the aesthetic and historic value of the monument and is based on respect for original material and authentic documents. It must stop at the point where conjecture begins, and in this case moreover any extra work which is indispensable must be distinct from the architectural composition and must bear a contemporary stamp. The restoration in any case must be preceded and followed by an archaeological and historical study of the monument.

Article 10.

Where traditional techniques prove inadequate, the consolidation of a monument can be achieved by the use of any modern technique for conservation and construction, the efficacy of which has been shown by scientific data and proved by experience.

Article 11

The valid contributions of all periods to the building of a monument must be respected, since unity of style is not the aim of a restoration. When a building includes the superimposed work of different periods, the revealing of the underlying state can only be justified in exceptional circumstances and when what is removed is of little interest and the material which is brought to light is of great historical, archaeological or aesthetic value, and its state of preservation good enough to justify the action. Evaluation of the importance of the elements involved and the decision as to what may be destroyed cannot rest solely on the individual in charge of the work.

Article 12.

Replacements of missing parts must integrate harmoniously with the whole, but at the same time must be distinguishable from the original so that restoration does not falsify the artistic or historic evidence.

Article 13.

Additions cannot be allowed except in so far as they do not detract from the interesting parts of the building, its traditional setting, the balance of its composition and its relation with its surroundings.

HISTORIC SITES

Article 14.

The sites of monuments must be the object of special care in order to safeguard their integrity and ensure that they are cleared and presented in a seemly manner. The work of conservation and restoration carried out in such places should be inspired by the principles set forth in the foregoing articles.

EXCAVATIONS

Article 15.

Excavations should be carried out in accordance with scientific standards and the recommendation defining international principles to be applied in the case of archaeological excavation adopted by UNESCO in 1956.

Ruins must be maintained and measures necessary for the permanent conservation and protection of architectural features and of objects discovered must be taken. Furthermore, every means must be taken to facilitate the understanding of the monument and to reveal it without ever distorting its meaning.

All reconstruction work should however be ruled out "a priori". Only anastylosis, that is to say, the reassembling of existing but dismembered parts can be permitted. The material used for integration should always be recognizable and its use should be the least that will ensure the conservation of a monument and the reinstatement of its form.

PUBLICATION

Article 16.

In all works of preservation, restoration or excavation, there should always be precise documentation in the form of analytical and critical reports, illustrated with drawings and photographs. Every stage of the work of clearing, consolidation, rearrangement and integration, as well as technical and formal features identified during the course of the work, should be included. This record should be placed in the archives of a public institution and made available to research workers. It is recommended that the report should be published.